

ארי קלט (מורה חדש)
עקרו יומי בלתי מפגרים בשפה החנונית
העורכת ד"ר נ. מורנו
העורך האמריקאי ד"ר טו
המועיל: מורה חדש בע"מ ח"א חננאי

XLVII. ÉVFOLYAM 1775. szám
Főszerkesztő: Dr. MARTON GIZELLA
Feladós szerkesztő: SCHON DEZSO
Kiadó: Mizrách Chádasz Ltd., Tel-Aviv.
Hányev: 11. - POB. 831.
TELEFON: 30011 - 12 - 13

Hétfőn bemutatkozik az új kormány

A Vallásos Nemzeti Párt vezetősége a nagykoalíció mellett döntött

51 szavazattal 17 ellenében elfogadták az ásdodi kikötővel kapcsolatos megállapodást — „A pártnak az a kívánsága, hogy széles alapokon nyugvó kormány alakuljon”

Tel-Aviv (Az Uj Kelet tudósítójától). — A csatlakozás mellett döntött tegnap este a Vallásos Nemzeti Párt végrehajtó bizottsága és felhatalmazta a párt vezetőt, hogy kössék meg a kompromisszumot az ásdodi kikötő szombati üzemeltetése ügyében, mert rendkívül nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy stabil alapokra támaszkodó kormány legyen Izraelnek. A határozat nyomán a hét végén és a jövő héti első napján lebonyolódnak a tárgyalások elosztásával kapcsolatos megbeszélések és a „nagykoalíció” létrejötte után, hétfőn bemutatja a Kneszetnek Lévi Eskol dezináit miniszterelnök az új kormányt.

Több mint két hónappal a választások után tiszta kép alakult ki a jövőbeni kormány összetételéről. A Vallásos Nemzeti Párt tegnap határozata nyomán, mármár holtpontra jutottak a tárgyalások az Uj Rend és a Vallásos Nemzeti Párt között. Először a körülvitelt „szombattörvény” megszavazását követelte a párt, de a Mápám és a Független Liberális Párt eredményes harcát vezetett a „status quo” fenntartásáért és a további vallásos törvénykezési törekvések ellen.

helyzet után élesen vetődtek fel a kérdések: mi lesz a Podát Agudát Jiszráel szerepe a következő négy esztendő belpolitikai életében? Ertesülésünk szerint a pártban megoszlanak a nézetek, mert az egyik csoport az Eskol-kormányhoz való csatlakozást szorgalmazza, a másik ellenzékiekét

ajánl a pártnak és az új kormány megalakulása után szívesen egyesülne az Agudát Jiszráellal. A PAJ vezetője vasárnap ül össze és akkor dől el, hogy egy, vagy két vallásos pártja lesz-e Lévi Eskol hétfőn bemutatkozó új kormányának.

A határozat megszületése után nyilatkozatot kaptunk a párt egyik vezető politikusától, aki szerint majdnem biztos, hogy azonos személyek képviselik a Vallásos Nemzeti Pártot az új kormányban is. Esetleg dr. Burg leváltására lehet szó, de ennek csupán fiz. százelcsés valószínűsége van.

Érdekes kommentárt fűzött a határozathoz Jicchák Arel, a Független Liberális Párt főtitkára, aki kijelentette az Uj Kelet munkatársának: — Örömmel vesszük a VNP határozatát, mert ez azt jelenti, hogy sikerült gátat szabni a vallásos törvénykezési törekvéseknek. Másrészt viszont nagyon fontosnak tartjuk, hogy ha egy mód van rá valóban ne dolgozzon szombaton az ásdodi kikötő... A tegnap este kialakult

Kína titkos hadseregét szervezett a Közép-afrikai Köztársaságban

Bokassa ezredes, aki január elején átvette a hatalmat a Közép-afrikai Köztársaságban, tegnap formális megalkotást a diplomáciai kapcsolatokat a Korm. minista Kinával, miután már néhány nap előtt felszólította a kínai követésig tagjait az ország elhagyására. Bokassa azzal vádolta a kínaiakat, hogy titkos hadsereget akartak szervezni az országban. Egy nagy fegyvertár felvétele és az összeállításra való felkészítés vezetett a diplomáciai kapcsolat megszakításához. (ak) az ezredes unokaöccse).

RIKKANCSOK A LUXUS-HOTELBEN

Az amerikai Hearst-lapok kitüntetett rikkancs-különműnye Izraelben töltötte a téli vakációt. Az ügyeskező amerikai fiúk a készáruja Nagy-szállóban találkoztak izraeli kollégáikkal és tapasztalatszer-megbeszélést tartottak. Képzünk az amerikai vendégeket ábrázolja. Középen a vendéglátó Elovics Albert, a hotel magyar-zsidó igazgatója.

Összezsapások a Gáchál és a munkáspártok között a Hisztadrut kongresszusán

Kibővítették a Hisztadrut felsőfőiratát — A gazdasági vállalatok munkásai haszonrészesedést kapnak — A drágasági pótlék rendszer fenntartása mellett döntött a kongresszus

Tel-Aviv. (Az Uj Kelet tudósítójától). A Hisztadrut kongresszusa, amely hétfőn kezdődött, ma ér véget. Tegnap délelőtti folytatódott az általános vita, amelynek két főszónoka, Jákob Cházán, a Mápám, valamint Arje Ben Eliezer, a Gáchál delegátusa volt. Eles vita folyt főleg a szakszervezeti problémák körül. Ben Eliezer azt javasolta, hogy vezessenék be kötelező döntőbíráskodást a sztrákok megakadályozására. A továbbiakban kijelentette, hogy az Internacionale idegen himnusz és tiltakozott annak éneklése ellen. Ezzel szemben Jákob Cházán felszólította Ben Eliezer, hogy tartsa tisztelben a Hisztadrut himnusait még akkor is, ha ez nehezíti esik Cházán megállapítását, hogy Gáchálnak a Hisztadrut-hoz való csatlakozása az a pozitívum eredménye, hogy a három munkáspárt jobban összetart és egységesebb lép fel a legtöbb kérdésben.

Hasonlóképpen nyilatkozott Jicchák Ben Aharon is, aki a döntési ülést vezette. Ben Aharonra egyébként nyomást gyakoroltak, hogy vállalja el a Chevrat Ovdim főtitkári tiszttségét, amire azonban nem hajlandó.

Másik kényes probléma, amely felmerült az üzem, bizottságok megválasztásának módjára, aminek a megváltoztatását a Gáchál érveire követelte. A Márách és a Mápám együttes szavazataival a kérdést a Hisztadrut nagytanácsa elé terjesztették.

A délutáni órákban került sor a gazdasági intézmények problémáinak tárgyalására. A határozatok szerint az alkalmazottakat be fogják vonni az igazgatóságokba és haszonrészesedést is biztosítanak számukra. Nagy vita folyt arról, hogy a gazdasági vállalatok választás szöve szerkezeti tevékenységétől, ami azonban a három munkáspárt ellenzékiek között. A szakszervezeti központot át fogják vezetni és az új nagytanácsot, amelyet a kongresszus választ meg, kibővíti az eddigi 301 tag helyett 351-re, míg a központi vezetőségnek az eddigi 107 helyett 125 tagja lesz. Nincs még megállapodás az ügyvezetés (a Hisztadrut kabinet) összehívására vonatkozóan, mert a Mápám nem tud személyi kötelezettségének eleget tenni és ezért ezt a sztrákok intézményét is ki akarja bővíteni. Ezt megelőzően szórta éjél Szapir pénzügyminiszter

ANNAK, AKI A LEGJOBBAT VALASZTJA:

TIME

A TIME a korszerű ember cigarettája. A sikeresek és igényesek cigarettája, azoké, akiknek csak a legjobb — elég jó. A TIME a Dubek gyár amerikai keveréke, „King Size” filter, a diszes fegyver-déli dobozban.

VALASSZA A LEGJOBBAT SZIVJON TIME CIGARETTÁT

Megkezdődött a táncestélyek A legmodernebb táncok!

„GAN OR”, (azelőtt „Tárnegol Házaháv”) a Jerid Hámizrách kiállítási területén lévő luxus étterem (tel. 449124) táncestélyeket rendez minden szombat este. SZÁMI ÉS FIA az ismert táncosok irányítják vendégeinket a legújabb táncokban.

• A TANCZENEKART AMITAJ VEZENYLI •

„Gán Or” étterem

BELEPÉS DÍJTALAN.

Az asztalok korlátozott számára való tekintettel, előzetes megrendeléseket kérünk.

Telefon: 449124 (déli 12-től).

GLÜCK SANYI
Jeruzsálem—Szabadka

60-ik születésnapjára

egészséges, boldog, örömteli életet kívánunk, 120-ig, családja körében.

FELESÉGE, LÁNYAI, VEJE ÉS UNOKAJA

ALBERT LAZÁRNÁK

a dési orthodox hitközség v. eínökének, egyesületünk fardadhatatlan munkatársának

70-İK SZÜLETÉSNAPIJA ALKALMÁBÓL sok szerencsét, egészséget és hosszú, boldog életet kívánunk Rózsikával együtt

A DES ÉS VIDEKÉRŐL SZÁRMÁZÓK LANDSMANNSCHAFTJÁNAK VEZETŐSÉGE

Drága szüleinknek

Hirth Frida- és Sándornak

Haifa — Temesvár

MAI 30-İK HÁZASSÁGI ÉVFORDULÓJUK alkalmából további sok-sok boldog házassági évfordulót, egészséget kívánunk, körünkben.

Gyermekük LIA és DAVID, Los Angeles

AS

A LEGTÜNETŐS KÖSSÉGVÁGÓT AZ ORSZÁGON

Mindent, amit tudni akar kinyomoz

nyomozóiroda
T.Á. Ben Jemusz 104
Telefon: 234-666

Ásdodban végetért a kikötőmunkások lassító sztrájkja

A munkások ideiglenes normák szerint folytatják a rakodást — A haifai kikötőmunkások nem raknak be árut Ásdodból odairányított hajókba

Az ásdodi kikötőben véget ért a rakodómunkások lassított sztrájkja. Tegnap este a dolgozók képviselői, a kikötőigazgató, a Hisztadrut és a helyi munkástanács megbízottai megállapodtak abban, hogy felújított a kikötő termelési tanácsának működését, ami azt jelenti, hogy a kikötő termelési nérműveit a helyi adottságok figyelembevételével fogják a munka mennyiségét megállapítani. A nérművek által végzett munkák befejeztéig átmenetileg ideiglenes normák szerint fognak dolgozni a rakodómunkások, a jelenlegi napibér helyett.

Ugy a kikötőigazgató, mint a munkások fontos eredményként könyvelik el a megállapodást. A munkások képviselője rámutatott arra, hogy a határozat azt jelenti, a jövőben nem a más kikötőkben alkalmazott normák szerint állapítják meg a munkát, hanem az ásdodi kikötő és a munkások speciális

Izrael-ellenes kirohanás a „három szárazföld” konferenciáján

Szovjet-befolyás érvényesül Kinával szemben a havannai tárgyalásokon

Havanna (Reuter). — A rhodesiai négerek baloldali ellenzéki szervezete, a „Zimbabwe afrikai népi egyesülés” tegnap a Havannában folytatott konferencián kikötött megállapodást, amely egységes szervezetet, amely egységesen foglalkozna a forradalmi mozgalmakkal és következő kongresszusát Kairóban rendezné. A javaslat jóváhagyása azt jelentette volna, hogy Peking elcsúsz az afrikai és ázsiai szolidaritási mozgalom névű alakulat 5-ik kongresszusának megrendezéséről, minthogy az új testvérszervezetnek az eddigi alakulatnak a megszűnését jelentené. Az 1968 évi kongresszusnak Kairóban való megrendezését Nasszer ajánlotta a megnyitásra küldött sürgönyében, ugyanazt, közöttük Safik Ra-

BINYAN BÍZTOSÍTÓ R.T.

A BÍZTOSÍTÁS MINDEN ÁGÁZATA CHÉC ÉS CHÉC 1000 ÉLETBÍZTOSÍTÁS

Seljepin elindult Hanoiba

Az utazás célja Észak-Vietnam haderejének megerősítése — Amerika még mindig folytatja a béke-offenzívát

Moszkva (Reuter, IFP, UPD). — Tegnap reggel Peking kerestül Hanoiba indult az Alexander Seljepin vezetés alatt álló szovjet küldöttség, amelynek már néhány nap előtt kellett volna Észak-Vietnam fővárosába utaznia. Bár az oroszok, szókuk szerint nem nyilatkoznak, megfigyelők úgy hiszik, hogy a szovjet küldöttség repülőgépe csupán üzemanyagot vesz fel Pekingben és azonnal folytatja útját, anélkül, hogy találkoznék kerülné a sor az két kommunista hatalom vezető emberei között, akik szemben állnak egymással a vietnami kérdésben.

A szovjet küldöttség tagjai között van Vladimir Tojubka tábornok, a stratégiai rakéták szakértője. Egyes hírek szerint megfigyelők ebben Amerikának szülő figyelmét felhívják, hogy a Szovjetunió komolyabban beavatkozzon a sor kerülhet, bár eddig csak léghatáró rakétákat szállítottak Vietnamnak. (Ezek nem tartoznak Tojubka tábornok hatáskörébe.) Feltűnő, hogy a moszkvai hivatalos közlöny kiemelte a Tojubka tábornok jelenlétét a küldöttségben, bár nem mindig közli a delegációban résztvevő katonatisztnek nevet.

Amerikai katonai körökben éppen tegnap agodalommal állapították meg, hogy e héten elsősorban jelentek meg Vietnamban 120 milliárd kaliberű szovjet gyártmányú nehéz aknavetők, amelyekkel a Viet Kong egy nagy állás elleni intézkedést támadt. Ebből is a szovjet katonai segély fokozására következtettek.

A szovjet delegáció pekingi érkezését a kínai kommunista párt hivatalos szócsöve Amerika és Moszkva ellen irányuló heves támadással fogadta. A pekingi „Népújság” szerint az amerikai béke-offenzíva nemcsak a kínai hatalam szemfényvesztésén és az északkelet-ázsiai Seljepin küldetésével szoros összefüggésben áll, hanem a magyar sajtó-magyarázat Seljepin küldetéséről, amelyet tegnap az MTI moszkvai tudósítójára való hivatkozással közölték. Eszerint Seljepin és társainak feladata az északkelet-ázsiai ellenpótlék megszervezése az újabb amerikai katonai offenzívával szemben, amely a Szovjetunió véleménye szerint a félrevezető diplomáciai békeoffenzíva nyomán várható. Arról folynak majd tárgyalások, hogy ki-egyensúlyozzák Észak-Vietnam katonai erejét az amerikai csapatok megerősítése nyomán — jelenti az MTI.

Közben tovább folyik az amerikai diplomáciai offenzíva és Averell Harriman nagy követ Tokióba érkezett és a japán kormány szövege azt mondta, hogy most Japánnak a feladata Amerika béke szándékainak megmagyarázása. Megfigyelők úgy hiszik,

MUSSZEIN ÉS SUKEIRI KÖLCSÖNÖSEN ÁRULASSAL VADOLJAK EGYMÁST

Amman (Reuter, IM). — Lett tesz az arab államok közötti megbeszélések holnap megnyitójáról konferenciájára. Ez a testület nem megbízva az arab csúcs értekezlet határozatainak végrehajtására.

A Jeruzsálem óvárosában megrendelt Fahaszin tegnapi kétkézen azt mondta, hogy Sukeiri szervezeteinek álláspontra jött a világosan feltűrt az arabok közötti elhatározás. A kairói konferenciát követően az El-Munar című jordáni lap véleménye szerint Sukeiri támadásával csupán leplezni akarja saját kudarcát, mint a palesztinai szervezet vezetője.

ELŐREHALADÁS A TASKENTI TÁRGYALÁSOKON

India és Pakisztán megemlékezési szerződést köt

Taskent, (UPI). India és Pakisztán a megkezdéséhez közelednek a taskenti békekötési konferencia napirendjéről illetőleg és arra is kitér, hogy a pekingi „Népújság” szerint az amerikai béke-offenzíva nemcsak a kínai hatalam szemfényvesztésén és az északkelet-ázsiai Seljepin küldetésével szoros összefüggésben áll, hanem a magyar sajtó-magyarázat Seljepin küldetéséről, amelyet tegnap az MTI moszkvai tudósítójára való hivatkozással közölték. Eszerint Seljepin és társainak feladata az északkelet-ázsiai ellenpótlék megszervezése az újabb amerikai katonai offenzívával szemben, amely a Szovjetunió véleménye szerint a félrevezető diplomáciai békeoffenzíva nyomán várható. Arról folynak majd tárgyalások, hogy ki-egyensúlyozzák Észak-Vietnam katonai erejét az amerikai csapatok megerősítése nyomán — jelenti az MTI.

Közben tovább folyik az amerikai diplomáciai offenzíva és Averell Harriman nagy követ Tokióba érkezett és a japán kormány szövege azt mondta, hogy most Japánnak a feladata Amerika béke szándékainak megmagyarázása. Megfigyelők úgy hiszik,

A VIETNAMI BÉKE-TAPCGATÓZÁSOK

a diplomaták minden előfeltétel nélkül ellenére eredménytelen maradtak. Ilyen problémája nincs a háztartásnak, amelynek konyhájában házibéke uralkodik és kizárólag az „Ec-Házajt”, „Extra” C. D. olajával főznek.

Mert ez a finom olaj javítja az ételket és még a legkényesebb ízlelő érzék is megelégedéssel tölti el. Ezért még a diplomaták is azt mondják: a C. D. olaj pártatlan.

Szomorúan tudatjuk, hogy

dr. GIORA ASHER

főorvos

49 éves korában itthagytott bennünket. Tegnap, 1966 január 6-án, csütörtökön kísértük utolsó útjára.

Gyászolják: GIORA BÁT-ÁMI felesége, GIORA BENJAMIN fia és az egész család

Felejthetetlen férjem, apám, fiunk és testvérem

Benach Nátán (NUSZI) 77

Petach-Tikva — Torda

ELSŐ EVES AZKARAJÁT

jan. 10-én, hétfőn d. u. 3 órakor tartjuk a petach-tikvai temetőben.

A GYÁSZOLÓ CSALÁD

Felejthetetlen feleségem, édesanyám, nagyanyám, dédanyám, nővérem

Fischer Jenőné (Szár) 77 Budapest

ÁZKARAJA ÉS SIKERAVATASA elhunytának sírsímján, jan. 11-én, kedden d. u. 3 órakor lesz a kairói temetőben. Találkozás: Kirját Motzkin, Dirot Am Alef 5.

A GYÁSZOLÓ CSALÁD

Felejthetetlen, drága, jó férjem

Weisz Béla 77 Kézária

AZKARAJA

1966 január 16-án, vasárnap d. u. 3 órakor lesz. Találkozás a Rakoson, Or-Akiba.

GYÁSZOLÓ FELESÉGE

1966 JANUÁR 7.

ט"ו טבת תשכ"ו

Magyar-zsidó karrier

BRAUN SMUÉL,
a Holt-tenger vidékének „első számú” embere

A Holt-tenger mentén húzódó Támár-körzetet csupa „szuperlatívuszokkal”, fel-sőfoku jelzőkkel lehet érzékeltetni: az ország legnagyobb területű s legmélyebben fekvő közigazgatási körzete, amely egyben a leggyéribben lakott területe is. Híján van településeknek,

BRAUN SMUÉL

de itt terül el a legnagyobb s legfontosabb iparvállalatunk, a Holt-tenger Művek. És itt található a régmúlt dicsőségét, hősiességét hirdető, legfájdalmasabb emlékeit megőrző Mászadá fellegvár romjai is. És annak ellenére, hogy évente sok ezer turista és kiránduló keresi fel a történelmi helyeket, a gyógyfürdőket, a Holt-tenger vidéke még ma is az ország egyik legvisszamaradottabb, legfejletlenebb körzete...

Ez Braun Smuél „birodalma”. Félévvel ezelőtt nevezte ki a belügyminiszter a Támár-körzet közigazgatási tanácsa elnökévé, a távozó Jehuda Almog helyébe. Nem véletlenül esett rá a választás: négy év óta tagja volt, a Holt-tenger Művek delegátusként, a tanácsnak és jól ismerte a körzet bajait, problémáit. A Holt-tenger „szerelemese”, „nagy öröge” és pionírja, hibáiból sokat tanult. Mert Jehuda Almog munkássága, az utóbbi évek alatt, első-sorban a történelmi helyek és relikviák megőrzésére, ápolására szorított. A Mászadá romjainál talált leletek számára építő múzeumra fordította erőfeszítéseit. Ugyanakkor elhanyagolta a vidék fejlesztését, kiépítését: szemében mindig másodrendű kérdés volt.

Braun Smuél nehéz és terhes „örökséggel” kezdte meg munkáját: behozni a lemaradást. Érthető okokból nem bírálja az „örög”, tanácselnöki működését. Szükszavuan csak ennyit jegyez meg:

— Almog a multban élt és a ma, kevésbé érdekelte. Ebben a megvilágításban érthetővé válik, miért hiányoznak a Holt-tenger partjáról a vendéglők, büfék, szállodák sora, miért nem került sor öltözőhelyiségek, tusolók építésére és miért nincs például, a mai napig az egész körzetben egyetlen autójavitó-műhely sem...

— Tagadhatatlan, hogy az utóbbi évek alatt már bizonyos javulás volt érezhető.

És mondta...

... egy pesti dolgozó, arra a kérdésre, hogy hajlandó lenne-e a Holdba utazni: — Hogyne, de csak munkaidőben.

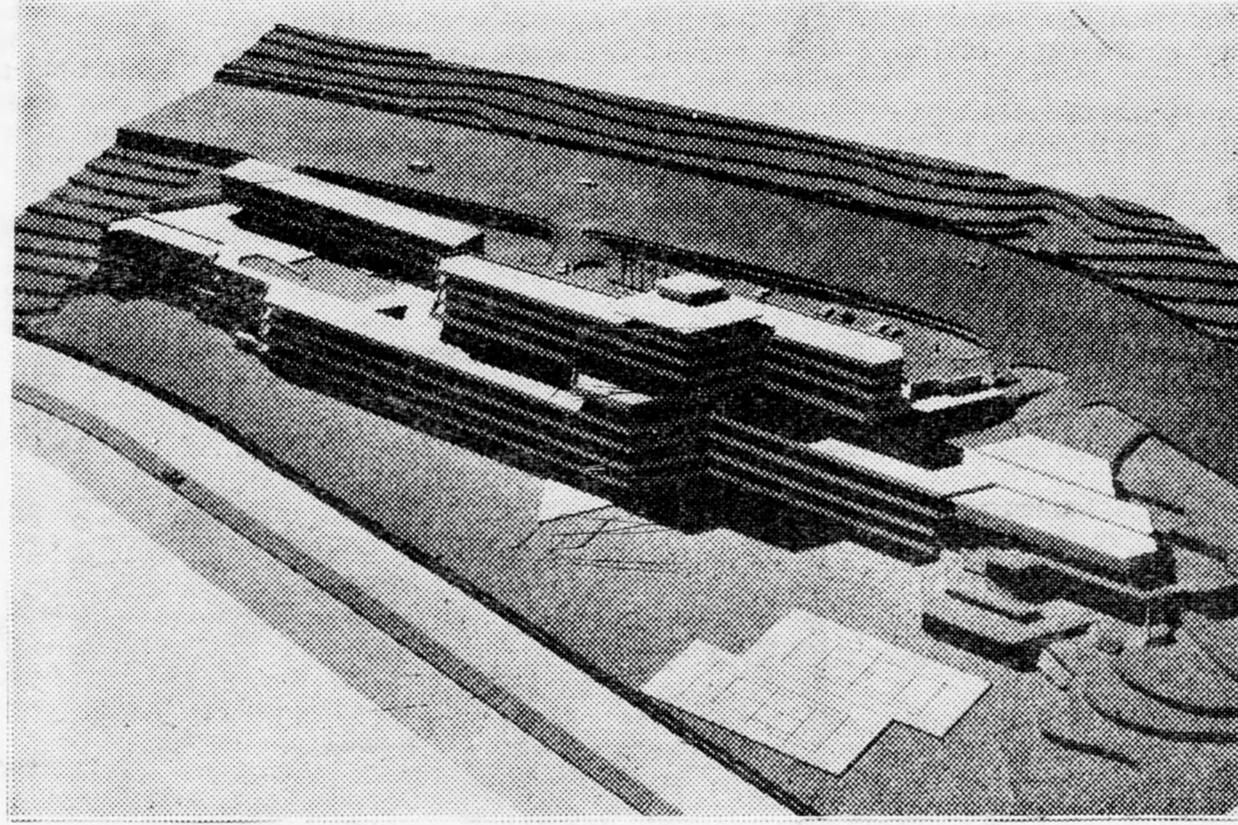
ezen a téren és Almog is belátta, hogy a vidék elsőrendű érdeke például, az idegenforgalom kiépítése, fejlesztése. Négy évvel ezelőtt összesen csak 80 ágy várta a turistákat, üdülőket, míg ma már 400 vendéget tudunk elhelyezni. De ez kevés: két év alatt 800 ágyra akarjuk növelni a tengerparti üdülőket, szállodák befogadó képességét, Ejn-Bokékban az év folyamán felépül a 160 szobás új turista-hotel. Kilencmillió font van előirányozva a költségekre. 800 ezer fontos befektetéssel megkezdjük a Zohár-delta fejlesztését is. Az itt lévő üdülőt kétszáz vendég befogadására nagyobbitjuk meg.

Rövidesen felavatjuk Mászadá repülőterét, amely Bár-Jehuda, néhai közlekedésügyi miniszterünk nevét fogja viselni. A 300 dunám

a körzetben: egyet az Arádszdomi úton, a másikat pedig az új éjláti út mentén, a Holt-tenger Művekkel szemben, Kirját-Hásérutimban. Ez utóbbi egyben „ütszéli csárda” is lesz: vendéglővel, javítóműhelyekkel is felszereljük. Itt egy 60 szobás szálloda is épül, ugyancsak a körzetben dolgozók számára. Tanulmányozzuk egy központi mosoda felállításának lehetőségét, rentabilitását a körzetben.

Folyik Jehuda Almog nagy álmának, elgondolásának kiépítése is: épül a Mászadá leleteit befogadó történelmi s archeológiai múzeum. Az épületben egy kétszáz személyes terem is helyet kap: ez lesz a Támár-körzet kultúr-háza. És még egy terv, amely egy kicsit „utópisztikusnak” hat, de azért reméljük megvalósul: függő vasút, drótkötélpálya építé-

csak lehetővé tette a termelékenység emelését, a munka morál megszilárdítását a gyár üzemeiben, hanem lényegesen jobb feltételeket is biztosított az alkalmazottaknak, — meséli Braun Smuél. — Felszámoltuk a munkások ideiglenes lakóborát Szdomban és helyette a vállalat síkunokát építették Beér-Séván, Dimonán és az elmúlt évben Arádon. A vállalat erőfeszítései arra irányulnak, hogy kedvező anyagi lehetőségek nyújtásával, minél több munkás tudjon lakást vásárolni Arádon. Közlebb hozni őket a szdomi munkahelyhez: lerövidíteni a hosszú autóbuzutazásokat naponta. Még egy fontos szociális eredmény: a Holt-tenger Művek pénzalapot létesített, a középiskolában tanuló gyermekek tandijára. Havi 140—180 font tandij helyett, a vállalat dolgozói

Az Ejn Bokék-i új turistaszálló makettje

területű repülőtér egyelőre csak földes kifutópályával rendelkezik, mivel egymillió font szükséges az aszfaltozására. A tervek szerint, a jövő év folyamán erre is sor kerül majd. Még ebben az évben bekapcsolják Ejn-Gedit az országos villanyhálózatba. Zohártól a kibucig, a 36 kilométeres hosszú vezeték felszerelése 800 ezer fontba kerül, ebből Ejn-Gedi 150 ezer fontot vállal magára.

— Két éven belül felépül Zohárnál az új modern holt-tengeri strandfürdő. A tervek már készen állnak, csak jóváhagyásra várnak. Az új fürdő már minden igényt kielégíteni: modern felszerelés, édesvíz-csapok, szolgálatások, büfé áll majd a vendégek rendelkezésére. Ugyanakkor Zohárban kirándulótábor is létesítünk, az autós kirándulók részére, minden kényelemmel felszerelve. De nem csak az átutazó vendégek érdekeiről gondoskodunk: a lakásügyi minisztériummal közösen, a Támár-körzet 40 bérakást épít, az övezetben dolgozó munkások részére. Távolsági tervek közé tartozik Ejn-Gedi közelében egy állandó település felépítése, amely a kezdeti időkben a Náchál telepítési csoportjához fog tartozni. A település helyét már kijelölték — 17 kilométerre délre Ejn-Geditől — és a földke mezőgazdasági célokra való előkészítése már folyamatban van.

— Még az év folyamán 2 benzinkutat is állítunk fel.

se a Mászadá-hegy csúcsára. Az erre vonatkozó tervek ki dolgozásával egy európai mérnöki irodát biztunk meg.

*

Braun Smuél jó interjú-alany: nem kell kérlelni, kérni, „harapófogóval kihúzni” szájából a szavakat. Ontja magából terveit, elgondolásait, elképzeléseit, amelyek mind egy pontban konkludálnak: életre kelteni a Holt-tenger vidékét...

44 éves, dinamikus, mozgékony, gyors gondolkodású ember. Csapón született, 1945-ben alijázott, egy évvel később már a Hágánál-fog elgondolást. Aztán újra katonáskodás: 1948-tól 1957-ig, amikor örmagyként leszerelt. Még abban az évben leszerződött polgári pályára első állomásra a szdomi Holt-tenger Művekhez: a gazdasági osztály vezetésével bizták meg. Egy év múlva pedig a 900 főnyi alkalmazottal dolgozó gyárvállalat üzemi bizottságának vezetője.

— Abban az időben a gyárnak négy üzemi bizottsága volt: külön „váádja” volt a mérnököknek, a technikusoknak, a tisztviselőknek és külön a munkásoknak. Amikor kollektív szerződés megújítására, vagy bérkövetelésekre került sor, minden csoport csak a maga érdekeiért állt síkra, a munkaadóval szemben. 1958-ban sikerült egy egységes üzemi bizottsági tanácsot létrehozni, amely az összes dolgozókat képviselte. Ez az elrendezés nem-

hűsz fontot fizetnek, míg a fennmaradó összeget 15 éven keresztül törlesztik vissza a gyárnak. Kultúrális előadások, nyaraltatási akciók, szakmai továbbképző tanfolyamok, kölcsönalap: azt hiszem, mindez azt bizonyítja, hogy az üzemi bizottság eredményesen működik...

Smuél Braunnak, bizonyára nem kis része volt abban, hogy a vezetése alatt álló üzemi bizottság szép eredményeket tud felmutatni. A bizonyíték erre, egymásután háromszor választották meg az üzemi bizottság titkárává. És így az sem meglepő, hogy az elmúlt hisztadruti választásokon, a beér-sévai munkástanács második jelöltje volt, az Uj Rend hisztáján és ma Elnök, Hisztadrut-titkár helyettese. — Mindez politikai sikerre is mutat. De Smuél Braun más véleményen van:

— A Holt-tenger Művek, talán az egyetlen nagy gyár vállalat volt az országban, ahol a mindenkori üzemi bizottság megválasztása teljesen nélkülözötte a párt-politikai szempontokat. De a hisztadruti- és a Kneszet-választás előkészítése is politikai feszültség nélkül zajlott le. Nem volt semmilyen propaganda, röplapok, gyűlések az üzemekben. És egy dologban teljesen biztos vagyok: Braun Smuél, nem mint az egyik párt tagja kapta munkatársaitól a szavazatokat, hanem, mint — a „Smulik”. — Pedig, ha tudná, eleinte, a kezdeti időkben, milyen bizalmatlanok voltak hoz-

GEORGE és CHARLES,
zsenialitás és tudatlanság

New-yorki levelezőnkől

A new-yorki Pszichiátriai Intézetnek 15 éve lakója George és Charles, 26 éves ikerpár. A szellemileg visszamaradott ikreknek emlékező tehetsége és matematikai tudománya egészen fenomenális, ugyanakkor nem képesek a legegyszerűbb osztási vagy szorzási művelet elvégzésére. Dr. William Horovitz az intézet igazgatója megkérdezte tőlük, hogy 1901 júliusának első szerdáján milyen dátumra esett. — Harmadikára adták meg a korrekt választ szinte egyszerre. Ezután ezt kérdezte az orvos: „Ha egy csomag cukorka 35 centbe kerül és én egy dollárt adok nektek, mennyit kaptok vissza?” Az ikrek két szeme egyszerre pislogott, néhány másodpercig egymásra bámulva koncentráltak, végül George felelt: „50 centet” és Charles helyeslően bólogott.

Ezután dr. Horovitz tovább kérdezte őket és a legkomplicáltabb kérdésekre helyes válaszokat kapott, míg az egyszerűkre, melyekre minden elemista meg tud felelni — hibásokat. Tehetségüket már világszerte kutatták szakemberek, de különleges adottságuk, előttük is rejtély maradt.

Ha közlik velük egy személy halálozási dátumát és megkérdezik, hogyha az illető élne, ma hány éves lenne, arra azonnal pontosan válaszolnak. Vagy ha megkérdezik tőlük, hogy 2002 február 15-ike vagy 1968 április 21-ediké milyen napra fog esni, azonnal válaszolnak, hogy az előbbi pénteken lesz, míg az utóbbi vasárnapra napra fog esni, mint ahogyan esett 1957-ben, 63-ban és 64-ben. De ha megkérdezik tőlük, hogy hogyan számították azt ki, arra képtelenek válaszolni.

Dr. Horovitz egy félórán keresztül vizsgáztatta őket különböző dátumokról és George 7000 év évszámaira adott hibátlan választ, míg George 2000 évre választott tökéletesen. „Ez sokkal több mint naptárakat emlékeztetben tatrani” — jegyezte meg a professzor —, „mert 7000 évre nem léteznek naptárak.” Amikor megkérdezte tőlük, hogy miért van szükségük a szivarzebbükben lévő tollra, így felelték: „Mi felnőtt emberek vagyunk és irunk barátainknak.” „Mit irtok?” — kérdezte a professzor. „Kedves Joe! Hogy vagy? Mikor látogatod meg a mamádát? Aztán aláírjuk, megcimezzük a borítékot és feladjuk a levelet.”

Dr. Horovitznak arra a kérdésére, hogy meddig ohajtanak az intézetben maradni, „amíg felszállunk a mennybe” felelték egyszerre. George-nak még egy külön adottsága is van az évszámokon kívül: 5 évre visszamenőleg pontos-

zám!... Reggel ötök, amikor az autóbuzokkal befutottunk Szdomba, mindenki nekünk adott egy csésze fekete kávé csak az „új fiúnak” nem. Aztán, később megváltozott a helyzet: az egyetlen ember voltam, aki a fekete-kávé mellé szendvicseket is kaptam...

„Smulik” — Braun magának teszi fel a kérdést. És ő adja meg rá a választ is: — Mi a titka ennek? Van egy mondas, amely elcsépett frázisnak tűnik, de mégis igaz: „Ha kapni akarsz, bizonyítsd be, — tudsz adni!”... (sugar)

san meg tudja mondani, hogy milyen volt az időjárás egy bizonyos napon. Dr. Horovitz 5 napot nevezett meg és ilyen válaszokat kapott: „Emlékszem arra a napra, reggel szép napos volt az idő, de este esett a hó és nagyon hideg lett — 10 fok”.

A pontos válaszok teljesen érzékeikre alapultak, mert olyan részleteket is tartalmaztak, amelyeket az újságok időjárásjelentése nem közölt. Ezenkívül mindketten élő naplói a kórházban történteknek. Pontosan meg tudják mondani, hogy melyik beteg mikor jött, illetve hagyta el az intézetet; meg tudják mondani 2-3 évre visszamenőleg, hogy melyik ápolónőnek mikor volt náthája. Olvasási tudományuk erősen korlátolt, de minden nehézség nélkül elhadjarják F.D. Roosevelt születési és halálozási adatait.

Amikor azonban megkérdezték tőlük, hogy ki volt Napoleon, szomorúan bámultak a levegőbe és sajnálattal közölték, hogy az Egyesült Államoknak erről az elnökéről semmit nem tudnak.

Askenázi Ervin

„Édes anyanyelvünk”

1.

Haifai sérut-taxiban utazó házaspárral történt a minap, hogy az asszony kedvenc fésűje, viteldíj fizetés közben, véletlenül úgy potyogott ki retiküljéből, hogy azonnymában odaszorult a belső kilincs nélküli, úttest-felőli ajtó alá.

A Herzl utcai végállomáson, szépen megkérték a sofört, lenne szíves evégből kinyitni az ajtót, mire: „Májés? Lámá? Má kará?” — tömönadatokból álló választ kaptak.

Ujfenat elmagyarázták a fésű alattomos eltűnését, míg végre a soför nagynehezen rászánta magát, félkézlen hátranyult, alig láthatót nyitott az ajtón, de ez is elég volt ahhoz, hogy a szökevény előkerüljön.

„Csak tudnám, miért nyitotta ki olyan keservesen!” — szölt az asszony kiszárlás közben férjéhez — magyarárol, mire megindult a szó, a soför is hamisítatlan Szegeid környéki tájszólással: „Már hogy a fenébe ne nyitnám ki kőservesen mikor ez öt fontba körülhet, hiszen nem minden hekus hiszi el neköm, hogy csak egy fésű végett köllött kinyitnom az ajtót...!”

2.

A második világháború után, gyermekcsoporttal, Budapestről alijázott kibucóhávról, forradalom után érkezett szüleinek nagy lelkesedéssel — és mosolygató nyelvbötlősökkel — mesélt a felszabadító háborúról, a színári hadjáratról (amelyen már maga is résztvett) és általában, az izráeli hadseregben uralkodó szellemről.

Elmondta többek között, hogy a tiszték és a legénység között ugyan bajtársias, közvetlen a viszony, ennek ellenére fejelem van, sőt, ha kell büntetnek is, ezért minden laktanyában, vagy katonai táborban, van „zárdá” is.

(sugar)

HÁROM CSAJKA „DÖRGE”

Irta: Benedek Pál

Krudy Gyula néhány könyvét azelőtt is olvastam, de az író világát nem ismertem mégsem. Schiller Pista mesélt nekem Szindbádról, az utazásról a vörös postakocsin, meg Rezeda Kázmér kalandjairól. Óbudai kocsmákban járt az író nyomában, faggatta egykori ivó-cimboráit, a fájóslábú, öreg pincéretet, akik valaha kiszolgálták Gyula urat, a hallgatótag író.

Pistától hallottam például először, hogy a felszolgált boritolt először Krudy költötte meg, fináncok alaposságával ízlelte, aztán csak annyit mondott:

— Iható.

Sokszor nem is beszéltek többet az asztalánál. Irodalomról meg aztán kiváltképpen tilos volt beszélni, azt nem állhatta Gyula úr. Ellenben az úri társaságokat kifigurázó történeteket néha szerette hallani borozgatás közben.

Kifogyhatatlan volt Schiller Pista, ha Krudyról volt szó. Megérlelődött bennem az elhatározás, hogy veszek magamnak egy könyvet, kerek-perec, árajánlatot kértem Pistától. A „Boldogult úrfikoromban” című kötetre alkudtunk, három csajka „dörgét” kért érte. Dörgének becéztük a dörgeműzét.

Volt valami kevés tartalék-kenyerem, három napig azt ettem. Bebeszéltem magamnak, hogy hideget ebédek, mint a kirándulók, s enyém lett a „Boldogult úrfikoromban”. Ha meggondolom, nem is volt olyan drága, mert legutóbb egy fél adag dörgét fizettem valakinek a Monte Christóért, kölcsönzési díj fejében. Három kötet, illusztrációkkal, érdekes utószóval. Gyerekkoromban olvastam már a könyv ifjúsági változatát, de csak most tudtam meg, hogy eredetileg felnőttek számára írták. Magamat akkor már régen a felnőttek közé számítottam, Hitler nagykorúsított engem. Hatéves öcsém volt a gyerek, aki ott volt velünk, Bergen-Belsenben. Én már tizenhárom és fél éves voltam, amikor a nyári, ausztriai táborélet után, 1944 december 7-én megérkeztünk Bergen-Belsenbe.

En voltam a család legidősebb férfitagja. Anyukám, kisöcsém, két nagymamám — ennyi volt a családnak. Ausztriában együtt maradtak a családok, Wien-Gerasdorfbán, egy pajtában laktunk, és paraszti munkára fogtak bennünket. Aratás után fejedelmi környezetbe kerültünk. Laxenburgba, a Habsburg-ház kastélyába vitték csoportunkat, ahol a dinasztikus szempontokat megcsúfoló SS-adminisztráció zsidó-lágert létesített.

Az uralkodó család hagyományaihoz tartozott, hogy a terhesség utolsó hónapjait Laxenburgban töltötték a főhercegnék s az ősi kastély első emeletének egyik szobájában szültek. Mi is az első emeleten laktunk, de abba a szobába soha nem jutottunk be. Az SS lezárta. Sokat áldogáltam a folyosón, kis noteszomba lemásoltam a márványtábla szövegét. Az volt odavésve, hogy milyen sorrendben születtek abban a szobában a Habsburg főhercegek. Nekem meg folyton az járt a fejemben, hogy ha hazamegyünk, milyen érdekes előadást tartok majd Laxenburgról az önképzőkörben.

Blotos voltam abban, hogy nem halunk meg. A halál-lágerekről nem tudtam. Ausztriában nehéz volt, de ki lehetett bírni. Aztán, néhány heti laxenburgi tartózkodás után teherautóra raktak bennünket, s első ausztriai légerünkbe, az elosztó-központba, Strasshoffba kerültünk.

Pár nappal később bevagoniroztak és elindultunk.

Nehéz út volt. Szomjaztunk, mert vizet nem kaptunk, csak kvarglüt. December volt, mégse fáztunk, mert voltunk vagy hatvanan a vagonban. Az idősebb, katonaviselt férfiak méltatlankodtak is, hogy a monarchia idején ilyesmi nem fordulhatott elő. Mert valaha az volt a vagonokra írva: „Hat ló, negyven ember”.

Anyukám nem akarta, hogy szomjazunk, vizet nem tudott adni nekünk, ezért az úton — libazsiros kenyérral táplált minket.

Jóval azelőtt, hogy bementünk a tótkomlói gettóba, néhány bádogdobozba libazsirt rakott, s Klein Sándor bádogossal, apám barátjával leforrasztatta. Ez a néhány doboz volt a mi aranytartalékunk, anyukám úgy vigyázott rá, mint a szemévilágára. Az első dobozt az úton bontottuk fel. Só nem volt hozzá, csak szikkadt, téglalaalú kenyér, azt ettük háromszor naponta.

Észak felé utaztunk. A végcél ismeretlen volt.

Egy hét múlva megérkeztünk. Kiszálltunk a vagonból, hatalmas rámpán találtuk magunkat, s láttuk az állomás tábláját: Celle.

Senki se tudta, hol vagyunk. Néhány kilométer gyaloglás következett, nem is bántam, mert az úton, Bécsből ideig pihentünk eleget. Menetelés közben működésbe lépett az információs szolgálat. Egy németül jól tudó ember szólásra bírta a „keretet”, az egyik SS-ört. Társalogtak. És aztán szájról-szájra repült a hír — a

bergen-belseni táborba megyünk, még három kilométer és odaérünk. A légerben együtt maradnak a családok.

Olyan kevés kell a boldogsághoz. Jókedvű lett mindenki, a férfiak a nyilasoktól plagizáltak, s némi akasztófahumorról mondogatták:

— Kitartás, 1944 a miénk...

Három hét volt még hátra 1944-ből. De mennyi van még hátra a háborúból? Kibirjuk-e? Valahogy Ausztriában erről kevesebb szó esett. Ott családiasabb volt a léger, naponta kijártunk a földekre, nem éhezünk, drótkerítést nem láttunk, fényszórós őrtornyokat sem.

Bergen-Belsen más volt. Igaz, hogy a „családi” légerbe kerültünk, saját önkormányzatunk volt — egy Fischer nevű szegedi varrógéptügnök volt a légerfőnök —, de azért naponta bejötték a körletünkbe a Wehrmacht-katonák. Kisöcsém a prices alá búj, hacsak a lépésüket meghallotta. Aztán „appel” is volt, mert a létszámnak stimmelni kellett. Mi a XI/A barakkban laktunk. Közel a drótkerítéshez. Túl a dróton erdő volt, ha meggondolom, az első erdő, amit életemben láttam, mert hiszen alföldi gyerek voltam. És először itt láttam, hogyan lónek le egy élő, eleven embert.

Este 7 óra után nem volt szabad kilépni a barakkajtón. Aki megszegi ezt a rendelkezést, azt az őrtornyból lelövik. Egy holland asszony kilépett a légerudvarra. Kapott egy sorozatot az őrtornyból. Az ablaknál álltam.

Egy hete voltunk már Bergen-Belsenben. December 14-én, kora reggel elterjedt a hír, hogy pesti munkaszolgálatosok érkeztek a mellettünk lévő barakkokba, amelytől szintén egy drótkerítés választott el bennünket.

Anyai nagymamám egyre biztatta anyukámat, hogy menjen ki, érdeklődjön, hátha kapunk hírt apuról.

— Ugyan, anyuka, hova gondol, nagy a világ...

De nagymamám nem hagyta lebeszélni magát. Végül is a kisöcsém lépett közbe, mert kikérezkedett. Billi nem lévén, konzervdoboz is megvette, s az eredményes művelet után, anyu a latrina felé indult. Kezében a törhetetlen edénnyel egy kis vargabotút csinált, gondolta, mégis érdeklődni fog.

Balkezében a praktikus konzervdobozal, jobbkeze mutatóját átdugta a dróthálón, s egy borkabátos munkaszolgálatos hátát megbökte.

— Ugyan kérem, nem tudná véletlenül...

A nevet már nem mondta ki. A munkaszolgálatos megfordult. Apám volt.

Mindketten sírvafakadtak, de mindketten másért sírtak. Anyám a boldogságtól, de apu bennünket siratott.

— Mondd meg őszintén, hol, milyen körülmények között haltak meg a gyerekek. A tiszta igazságot akarom tudni...

— A gyerekek? Itt vannak, a XI/A barakkban.

Apám azt hitte, hogy anyu meghibbant. Nem hitte el, hogy fiait élnek, itt vannak. Bajtársai között futótűzként terjedt el a hír, a nagy szerencse híre. Azt tervezték, hogy sötétedés után valahogy átszöktetik apámat. De ő nem tudott várni. Kockára tette az életét, a földre hasalt, felnyomta a drótkerítést, átbújt. Tíz perc múlva nálunk volt. Nem voltam képes felfogni, hogyan történt. Azelőtt se, azóta se kényeztetett el a sors, ilyen nagy szerencse, felmérni is lehetetlen.

Ujra volt apám. Ujra volt apánk. Ujra gyerek lettem, mert addig én voltam családnak legöregebb férfitagja.

Apámék a budapesti Albrecht-laktanyából érkeztek, a 117/VEP munkásszázad maradványa. Csoportjukból még heten találták meg családjukat Bergen-Belsenben. Nem tudni miért, egy-két nap múlva eltávoztak azt a drótkerítést, amelyen apám átbújt, s egyesítették a két léger-blokkot.

Schiller Pista is apámékkal érkezett és már napok óta palávereztünk, amikor elárulta, hogy hátizsákja mélyén néhány könyvet is hozott magával. Kölcsön nem adta őket, kincsként őrizte.

Vörös hajú volt, kicsit raccsolt is, és élénk, meglevénítő erővel tudott beszélni irodalomról. Foglalkozása, a vegyészet, nem érdekelte. A „numerus nullus” nemzedékhez tartozott, talán negyvenben érettségizett, egyetemre nem mehetett, így választotta a kémikus-szakkmat. Inas volt, aztán valami tanfolyam után technikus-féle lett. De vigyázott, hogy a munka ne menjen az olvasás rovására. Arról ábrándozott, hogy ha mindenben túl leszünk irodalom-szakos bölcsész lesz. Tanulmányi tervét százszor is elmondta, s bennem jó médiumra talált, mert áhítattal hallgattam minden szavát.

Kérdezte, én mi akarok lenni, azt mondtam, ügyvéd. Ezen kicsit meglepődött, de nem próbált meg lebeszélni, csak kifejezte rosszallását, illetve megvetését a

fiskálisok iránt. Inkább Krudyra tereltem újra a beszélgetést, a „Boldogult úrfikoromban”-t közben nyolcszor-tízszer elolvastam, szinte kívülről tudtam már. A könyvről beszéltem. A nagy lakomákról, mócsingos pörköltekről, tányér-húsokról, Krudy Gyula világának arról a síkjáról, amely Bergen-Belsenben különleges jelentőséget kapott.

Pista éhezett. Képtelen volt módszerelesen, beosztással táplálkozni, én viszont fegyelmезetten és sikeresen bevált önszuggeszációs módszerrel éttem. Bebeszéltem magamnak, hogy az adag elég, igyekeztem nem sokat foglalkozni a problémával. Megpróbáltam átadni Pistának a módszert, de nem ment. Én az édesanyamtól tanultam, akinek nem is volt gondja velem ezen a téren. Annál többet „nevelte” apámat, aki először azt mondta, hogy jobb egyszerre megenni az adagot és jólakni, mint beosztással élni, s folyton éhesnek lenni. Később más veszély volt. A németek bizonyos időközönként mahorkát, a legrosszabb minőségű dohányt osztották a férfiaknak. A léger valútája a mahorka lett. Apám inkább lemondott az enniáról, de vásárolt magának megfelelő mennyiségű füstölínivalót. A megpróbálta lebeszélni szépszóval, kényen — nem ment. Ekkor praktikához folyamodott. Saját adagjából félretett és megkérdezte apámat:

— Éhes vagy?

— Nagyon...

Anyám adott egy falatot apunak, s azt mondta, nem akarom, hogy elpusztulj, ha te eladod dohányért az enniáról, kénytelen vagyok a sajátomból adni neked, ha azt akarom, hogy a gyerekeknek apja maradjon.

Soha többé nem vett dohányt apám.

Amakói zsidók még otthon, elindulás előtt, fejezetenként elosztották egymás között a Tóra-tekerceket, testükre csavarták és magukkal hozták. Ausztriában, aztán később Bergen-Belsenben összeragasztották, s szombaton, hétfőn és csütörtökön szabályos ima volt, Tóra-olvasással. Rabbi, kántor, minden volt, talán még hitközségi választást is

tartottak. Amikor közeledett a pészách, elintézték a németekkel, hogy kenyér helyett lisztet kaptak, s a vallásos közösség a légerudvaron, szabad tűzre rakott platin kovásztalan kenyeret sütött.

Akik nem vettünk részt az akcióban, reánk is óriási erkölcsi hatással volt ez. Szinte lebirhatatlan erő sugárzott a vallásos zsidók magatartásából.

Akkor szalasztottam el az utolsó alkalmat, megtanulhattam volna jiddisül. A Teitelbaum rabbi-család egyik tagja Debreceben élt, kis temploma volt a városban. A rabbi valahol más légerben lehetett, de velünk volt a rebecen és vagy hat-hét gyereke. Az egyik fiú, Sévech, egyidős volt velem. Barátkoztunk, s mindenáron meg akart tanítani jiddisül, mikor látta, hogy érdekelnek a zsidósággal összefüggő kérdések. De a vége az lett, hogy ő tanult meg tőlem magyarul.

Egy szép napon a svéd király a születésnapját ünnepelte. Ebből az alkalomból a svéd Vöröskereszt képviselői bejöttek a légerbe és szeretetsomagot osztottak mindenkinek. Volt abban kockacukor, kétszersült, tejpor és zsiradék. Egy Európában népszerű zsiradék, ha jól emlékszem, szalonánának nevezik a gazdanépek. Ehhallára ítélt, a végsőkig leromlott emberek voltunk. Nagymamám, drága, felejthetetlen anyai nagymamám, akkor már halott volt, lényegében éhenhalt. Májgyulladását kapott, s nem volt a szer vezetének semmi ellenállása. Azt hiszem, az a szeretetsomag sokunknak az életet jelentette.

De a rabbik úgy döntöttek, hogy azt a bizonyos zsiradékot nem szabad megenni. Sévách barátom és megszámlálhatatlan testvérei mégis megették. Az édesanyjuk adagját is. Anyukám oldalát fürta a dolog, megkérdezte a rebecent:

— Én nem mentem sajnit kérdezni a rabbikhoz. Én megkérdeztem gondolatban a férjemet. Bár holnap is születésnapja lenne annak a királynak, s az Istennel — majd, ha megérjük — valahogy csak ki egyezünk.

Haza is vitte a rebecen a gyerekeket, mind, egy szállig.

Sévech és én egyszerre tartottuk a bármicvát. Rajtuk, kettőnkön kívül még vagy tizenöt. Nekem augusztusban kellett volna először a Tóra elé járulnom, de az ausztriai légerünkben nem volt. Őszintén szólva, sajnáltam, de aztán arra gondoltam, majd meglesz, ha hazame-

(Folytatása a 6-ik oldalon)

Menjünk aludni,
drágám...

Valahányszor elérkezik az alvás ideje, mindig nógatnom kell. Anyyra szereti az új Lahav Acrilan ingét, hogy néha azt hiszem, legszívesebben ejszakára sem vetné le.

Kérlek, vedd le a Lahav Acrilan ingedet holnap reggelig és gyere... gyere aludni, drágám...

A Lahav Acrilan ing anyaga 80% Acrilan és 20% gyapju, divatos színválasztékban.

Kellemes, könnyed, alkalmas öltönytől és öltöny nélkül is, könnyen mosható és nem kell vasalni.

Ahol az utolsó erdélyi zsidó író viaskodik önmagával

- Bruckstein Jozsef-Léb témaköre: Auschwitz és a sivatagi nemzedék, az aranyborjú és a zsidó-gój együttélés problémája -

A Lónyay út közepén áll a szigeti Kulturpalota. Szecessziós stílusban épült két emeletes ház, amely tornyaival, oszlopaival és más, rikító elemek zsúfolásával, a magyar kultúra fölényét volt hivatva hirdetni ezen a tájon.

csésés cédulával is átengedték az embert a határon. Ma kihalt a Sztatinaí út. Nincsenek chéder-gyerekek és hónuk alatt tált-zsákkal

BRUCKSTEIN „Kiért küzködök...?”

A Kulturpalota baloldalát a Sztatinaí út szegélyezi. Valamikor ez volt a város főúttere, az utca végén lévő Tisza-hídon — amely Nagy-Romániát kötötte össze Cseh szlovákiával — naponta sok ezer ember kelt át. Egész Sztatina egyetlen nagyáruház volt: a román oldalról ide jöttek vásárolni olcsó cipőt, textilanyagot és különböző ipari gyártmányokat, míg a cseh oldalról Szigetre jöttek húst, kenyeret, tojást, vaját és hasonló termékeket venni. A határ- és vámvizsgálat mindkét oldalon liberális volt. Az útlevelet és vízumot a határátlépési igazolvány pótolta, amelyet minden nehézség nélkül megadtak.

A beteljesedett kántor-sors

A szigeti Kulturpalotában képzőművészetet tanítanak. Mivel a szocialista rendszer komoly gondot fordít a művészetek ápolására és fejlesztésére, Erdély minden valamirevaló városában működnek hasonló intézetek. Engem nem is annyira az iskola programja és színvonala, mint inkább annak igazgatója érdekelt.

Bruckstein Jozsef Léb áll az iskola élén. Zsidó író a javából, nemcsak származása, kultúrája és kifejezési eszköze, a jiddis nyelv révén, hanem témaköre miatt is. Azt is rögtön hozzá kell tennem: ő ma az egyetlen és egyben az utolsó zsidó író egész Erdélyben.

Bruckstein szigeti chásid-zsidó házból született és nevelkedett. Szülei és testvéreivel együtt hurcolták el a szigeti gettóból Auschwitzba. A szülők elpusztultak, a négy gyermek (két fiú, két lány) közül csak a fiúk maradtak életben. Haza térése után írni kezd. Első darabjában, amelynek címe: „Di Nachtsicht” a címe, az auschwitzi pokol képét festi meg. A darabot a bukaresti állami jiddis színházban mutatják be. Sikere van. Kifutott kritikát kap. Később lefordítják és külföldi színházak tűzik műsorra. Bruckstein nevét a határon túl is megismerik.

A kisebbik Bruckstein-fiú,

Nemzedékek harca a

Bruckstein témaköre a gálat, amelynek mélypontját a gettóban, a deportálásban és Auschwitzban látja.

„Lájer der blecher” (Lájer, a bádigos) című elbeszélésben a szigeti zsidók életét írja meg. Hőse, Lájer, szorgalmas zsidó bádigos, szegényember, aki nehéz körülmények között neveli fel gyermekeit. Ő hozza létre a Poalé Cedek nevű iparos-templomot, ahol a dolgozó népek jut minden zsíros falat: a slisi, a sisi, a máf-tir... Lájer rendesen férjhezadta négy lányát, mind a

születő zsidók. Nincsenek kendős zsidóasszonyok, akik izgatottan tárgyalják a vámosok hangulatát és magatartását. Egész Máramarosban senki se szól hozzád zsidóul — csak a sarkok és a temetőben... A Tisza túlsó partján orosz katonaszázal, ismerősök lebeszélnek: nem érdemes oda kísélni...

Szruli, nem találja meg a helyét a katasztrófa utáni Szigeten. 1947-ben Budapestre vetődik és alijázik. Végig harcolja a felszabadító háborút, majd leszerelése után folytatja tanulmányait. Diplomát szerez, családot alapít és tekintélyes könyv- és vizsgálat-iroda társtulajdonosa Tel Avivban. A testvérek útjai elváltak: közel 20 év óta csak elvétve kapnak hírt egymásról.

A sikeren felbuzdulva, Bruckstein megírja második darabját, amelynek címe: „Di Familie Grünwald”. Ezt követi a „Dor hámidár” (A sivatagi nemzedék) és „A befejezetlen per”. Valamennyi darabját a bukaresti jiddis színház mutatta be.

Bruckstein nyilván úgy érzi, hogy beteljesedett rajta annak a kántornak a sorsa, aki háttal a közönségnek imádkozott és egy adott pillanatban, amikor az ajtóhoz fordult, hogy meleg szavakkal („Boi bösáalom...”) invitálja be Szombat aráját, meglepetve konstatálja, hogy — a templom kiürült... Ez a magyarázata annak, hogy Bruckstein a jiddisről áttért a román nyelvre. Utolsó drámáját áttöltötte románra és „Un proces neterminat” címmel 1965 április 16-án a bukaresti „Editura Pentru Literatura” gondozásában jelent meg 3540 példányban.

vészorkorszak küszöbén

négy veje szorgalmas és csendes iparosember, két idősebb fia is a rendes úton halad, csak a kisebbik fiával van baj. Chájim baloldali, felforgató elemekkel barátkozik. Már kész bádigossegéd volt, amikor fejébe vette, hogy új szakmát tanul: elszegődött inasnak a Riesen-thal-féle nyomdába...

Miközben Chájim illegális rőpcédulákat készít, sztrájkokat és tüntetéseket szervez, — az apa és a fia között kemény viták folynak. Az öreg arról akarja meggyőzni a fiút, mennyire ki-

Irta: Schön Dezső

látástalan és főleg mennyire erkölcsstelen az, amit csinál. Lájer az ismert szövegmokat hangoztatja: a zsidó

kötelessége tünni, hinni, bízni, — a gazdanép és a kormányzat jólétéért és boldogulásáért imádkozni...

Lájer, a bádigos látomása

Az elbeszélés akkor vesz drámai fordulatot, amikor Chájim és társai lebuknak. Pontosabban: a rendőrség a sejt nyomára bukkan, de a társaság idejében megnevezeli a dolgot és menekül. Chájimmal egyidejűleg tűnik el a városból Nicolae Gheorghiu, a lakatos fia, Ferenczy a vasutas, Beri a szabósegéd és sokan mások. Csak hónapokkal később kezdtek a Poalé Cedek imaházban sutogni arról, hogy a hegyekben húzódnak meg.

Lájzert beidézék a rendőrségre, ütök-verik, vallat-

va-gonba és tekintetét meg-egyszer, utoljára, a városra emeli. Ime a látomás:

„A házak, a kertek, a kerítések — minden izzott a tűző napsütésben. Ugy tünt, hogy percekben belül minden szénné és hamuvá változik.

— A falak meg fognak maradni... És a háztetők... És az élet vissza fog költözni a falak közé...

Messze, a város körül a sűrű és zöldellő erdővel borított magas máramarosi hegyek húzódtak végig.

— És Nicolae, az asztalos fia és Ferenczy a vasutas és

szorban a szomszédok magatartásán...

Lájer, a bádigos, látomása csak Nicolae lakatos fiára és Ferenczy vasútra vonatkozik. Mert ők laknak ma a zsidó házakban is... Egész Máramarosban nem tudsz ma felkutatni 100 zsidó családot,

akkor sem, ha a vegyesházasságban élőket is nagylelkűen a zsidó kategóriába sorolod. Abban a Máramarosban, amelynek 1939 szeptember elsején, a második világháború kitérésének pillanatában több mint 40 ezer lakosa volt.

A befejezetlen per,

vagy:

Hogyan lehet lelkiileg áthidalni az Auschwitz okozta szakadékokat?

Bruckstein nem tesz említést a Sztálin halálát megelőző fekete évekről, amikor Oroszországban márcól-holnapra beszüntették a jiddis sajtót, bezárták a jiddis iskolákat és színházakat, és a zsidó kultúra zászlóvivői — írók és költők, tudósok és művészek — nyomtalanul eltűntek. Csak ő tudja, mit érzett, mennyit szenvedett, amikor Dávid Bergelson, Icik Feffer, Percec Markis és a többiek sorsáról értesült. A szigeti író évekig hallgat, majd az „olvasás” után újból jelentkezik és — mintha közben misem történt volna — folytatja ott, ahol az égszakadás idején abbahagyta...

Brucksteint izgatja az együttélés problémája. Nincs még egy nép a világon, melynek olyan hosszú tapasztalata volna ezen a téren, mint a zsidóságnak, amely idegen tényezőként igyekezett beilleszkedni Európa keresztény népei közé. Ezt a helyzetet nevezzük mi gátlatnak — jól lehet, Bruckstein negligálja ezt a fogalmat. Az ő problémája: Hogyan lehet lelkiileg áthidalni az Auschwitz okozta szakadékokat? Más szavakkal: azok után, ami történt, hogyan alakulhatnak ki zsidó-gój relációk szívélyes, bensőséges kapcsolatok?

A két világ összecsapására „A befejezetlen per” című drámájában kerül sor. Válopérről van szó. Egy házaspár (a férfi neve Andrei, a nő neve Livia), közös hozzájárulással válni akar, de kép telenek a bíró előtt megokolni — miért? Magyarázkodás közben lepergetik a vézorkszakot, a zsidóüldözéseket, a deportálást.

A Kafka stílusában felépített darabban a szemben-

álló felek nemcsak egymással, hanem önmagukkal is küzdenek. A darab fasiszta hőse, Carol, nem tökéletes náci, mert ifjúkori emlékek gátolják, mert lelkiismerete van, mert szeret és féltékeny... A párbeszéd nem visznek közelebb a megoldáshoz. Ki a bűnös? Ki tudja? Mindenesetre nem húsból és vérből való ember — mert akkor nem volna hely a vádoltak padján és a börtönökben... A hősök nem mondják ki nyíltan, de úgy tűnik, létezik egy fantom-bűnös, viszont az már hosszú ideje hulla... Neve: „a régi rendszer” és ennek egyetlen erénye, hogy mindent rá lehet kenni...

A darab a bíró monológjával ér véget. Mielőtt elhagyja a tárgyalótermet, felöltövel, kalappal és dosszárval a kezében jóéjszakát mond, de azután megáll egy percre és a közönséghez fordulva így szól:

— Önök persze a folytatást akarják tudni. Hogyan ért véget a per? Mi volt az ítélet? És ki volt a hibás...? Önök talán megmondhatják... Valójában a pernek nem volt folytatása. Különben: ez nem is lett volna az ő perük... Pontosabban — nem csak az ő perük... Ahhoz pedig, hogy befejezhessék, bíróság elé kellett volna állítani az igazi bűnösöket... Nem, nem! A per még nem ért véget...

Kár, hogy a bíró szerepét Bruckstein nem zsidónak szánja, mert akkor a megadás és a belenyugvás hagyományos formuláját adhatta volna a szájába, azt, hogy: Báruch dájan emet...

Ebben az esetben az epilógus legalább egy kis vigaszt hozott volna.

Mily szépek a te sátraid, Jákov! — a szocialista társadalomban is...

Bruckstein moralizál. Megszoktuk, hogy a szocialista rend problémáival viaskodó író dorgál, leckéztet és eltérbe helyezi az erkölcsi tanulságot. Bruckstein azonban papább az átlag-papánál. Darabjai annyira céltapasak, hogy már elejétől kezdve ki-zárják a dráma egyik legfontosabb elemét — a meglepetést.

„Un musafir neasteptat” (A váratlan vendég) című darabjában a házasság intézményét akarja megmenteni. Jegyespárt mutat be: mindketten medikusok, fiatalok, tehetségesek, szerelmesek. A baj csak ott van, hogy a férfi (ismét Andrei) hazugságra épített: eltöltölte menyasszonya előtt, hogy máramarosi falujában már korábban megnősült és gyermeke született. Noha sikerült elválnia, csalódott menyasszonya szakít vele.

Egyszerű mese, nemde? Bruckstein elégedetlen. Számára azzal, hogy lehullott a függöny, a darab még nem ért véget. Ezért amolyan Rási-kommentárt készített, amelyben elmondja az ügyről mindazt, amit nem sikerült párbeszéd formájában a hősök szájába adnia. „Andrei bűne — írja a da-

rabhoz fűzött kommentárjában —, hogy embertársai elé tével játszott. Bűnös, mert hazudott. A kommunista erkölcs megköveteli, hogy az ember komoly magatartást tanúsítson az élet nagy problémáival szemben. A kapitalista időkben a választ banális ügynek tekintették, nekünk azonban arra kell törekednünk, hogy a lehető legritkább esetben forduljon elő.”

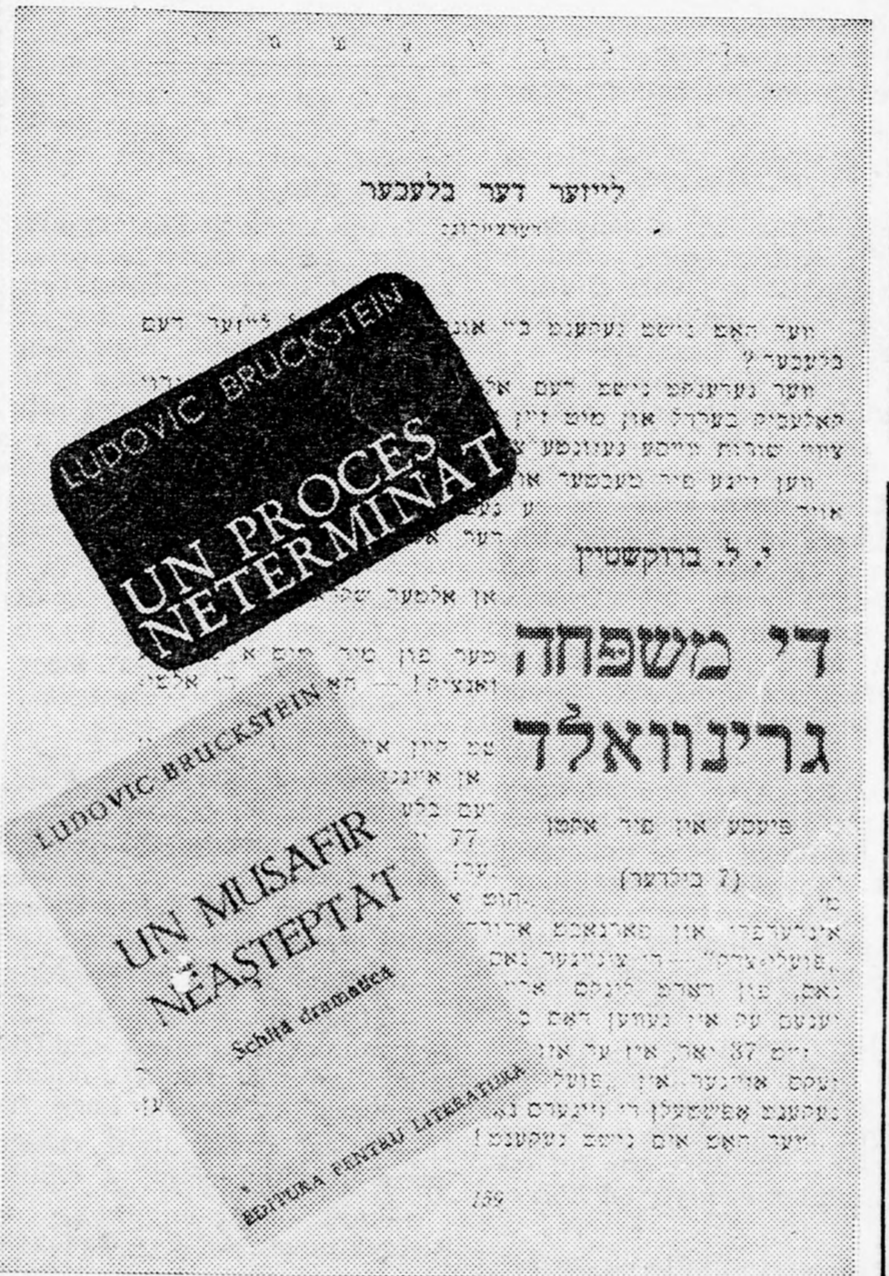
Andrei Badiu, a darab hőse, öskeresztény román parasztszülő fia. Bruckstein mellőzi ezúttal a zsidó keretet, mert tudja, hogy ilyesmit a kommunista társadalomban sem lehetne elhihetővé tenni. Még emlékszik arra, hogy az idillikus boldogság és nyugalom képe Bileámot, a pogány prófétát is megkapta, aki elragadtatással kiáltotta: „Má tovu ohálechá, Jákov!” „Mily szépek a te sátraid, Jákov, a te hajlékad, Izraél!”

Nem, a zsidó családi életet nem lehet kikezdeni, mert azok után is, ami történt, összehasonlíthatatlanan erkölcsösebb, szilárdabb, meg-hittebb, mint az övék. Bruckstein akkor állítja zsidó környezetbe a cselekményt, ami kor oktató célatú darabot ír — a lopás ellen...

Az aranyborjú — és a derék szigeti keresztény szomszédok...

Erdély utolsó zsidó írója a letűnt kapitalista korszakot, az egyiptomi rabszolgasághoz hasonlítja. Nagy szerencse, hogy kéznél van a Szent-írás és erre a célra idézni lehet belőle.

Az egykori rabszolgák — így vagyon megírva — nem tudnak örvendeni a szabadságra (Folytatása a regényoldalon)

A SZIGETI ZSIDÓ ÍRÓ MŰVEIBŐL KÉSZÜLT FOTO-MONTÁZS

Moralizáló darab, amely a házasság intézményét akarja megmenteni — gójok számára...

ják, de nem nyitja ki a szá-ját.

Bruckstein élénk színekkel eseteli a szigeti deportálást, amelynek szemtanúja és szenvedő alánya volt. Az elbeszélés végén látjuk a szomorú marsot, a szigeti vasút állomást és a bevonuló Lájzer felségíti feleségét a

Beri a szabósegéd és az én Chájim fiam vissza fognak jönni... És nem fogják tünni, hogy megégyeszen ilyen háború legyen... Nem fognak ilyesmit tünni... Soha többet... Soha... — mondta még Lájer, a bádigos, halkán, majd egy 16 éves kamasz ügyességével felugrott a vagonba.

Gyászbaborult ember a lakodalmas nép között...

Lájer, a bádigos, azaz Bruckstein látomásának egyetlen nagy hibája, hogy nem igaz.

Tény, hogy zsidó fiúk és lányok küzdöttek a Holnapért. (Igy, nagy h-betűvel.) Küzdöttek Szigeten és küzdöttek másutt. Sokat re-gélhetnek arról a küzdelemről a csendőrségi pincék, a sziguranács és a börtönök falai. Voltak idők, hogy csupa forrongás és nyugtalanság volt az egész város. Erjedtek a dolgok a Stern-féle táltgyárban, Friedmann Salamon sapskagyárában, Stern Nándor trikotázs-üzemében, a Zsidó utcai kefé-kötő műhelyben és a Felszegen lévő timárknál, és ami hihetetlennek hangzik — a rabbi udvarában is...

Az is tény, hogy eljött a Holnap, de nem a Chájimok és a Berik, — nem a Pollák Eszterek és Kátz Pepik számára. Ha mindezt nem tudtam volna, akkor is alkal-mam lett volna arról meg-győződni szigeti tartózkodá-som első napján.

Szeptember 15-ike volt, az

iskolaév kezdete. Kilenc óra tájt a szigeti Fötér egyetlen hemzsegő embertömeg. Jönnek a közeli és távoli falvakból, hozzák a gyerekeket az iskolába. Sodródok a tömeggel. A fiugimnázium udvarán sorakozó. Sokszáz, ün-neplőbe öltözött, szappan-szagú, kipirult arcú fiú. Zászlók, rövid beszédek, pa-rancsszavak. Az udvar sarkában állók, a csemétéikben gyönyörködő szülőkkel. Ke-resek elkapni egy zsidó tekin-tetet, — de eredménytelenül. Ugy érzem magam, mint a gyászbaborult ember, aki lakodalmas házba tévedt.

Azt se lehet mondani, hogy a máramarosi maradék-zsidóság 45-ben nem akart életet vinni az elárult falak közé. Jórészüik ott akarta folytatni, ahol a fonal elszakadt. Zsidó életet akartak, hitközséggel, templommal, mikével, rabbi-val, sakterrel, Talmud Tóra iskolával és chánuka-bállal. Tudjuk, hogy a kísérlet megbukott és azt is tudjuk, hogy nem utolsó-

Látnia kell...

ZENIT

KÁRPITOZOTT-BUTOR KIALLITÁSÁT

TEL-AVIV, BEN JEHUDA 178

A P O R T R É

— E L B E S Z É L É S —

Írta: Zoltán Dezső

— Senki nem hinné, hogy a nénikém vagy — ságta Robert Fanny fülébe, amikor visszamentek a táncparkettről a helyükre. Fanny feltűnő jelenség volt, székesége, szikrázó ékszerai, a széken hevertett nerckeppje, a pincérekkel való bizalmaszkodó parancsolgatása elárulták róla, hogy az angol nyelvterületen arról a vidékről való, amelyet Kolumbusz Kristóf fedezett fel.

— Ragyogóan nézel ki, Fáni — nyájkaszkodott Robert.

— Ne nevezz Fáninak, Fanny vagyok — utasította rendre az asszony.

— Bocsánat — mosolygott a fiú —, de hát nekem már csak Fáni maradsz, ahogy a szegény mamától hallottam.

Fanny arca elkomorodott.

— Sorry — mondta csendesen és megveregette unokaöccse kezét.

Fanny harminc évvel ezelőtt akkor került ki Amerikába, amikor Robert a világra jött. Most találkoztak először. Szükszavú levelek és formás csekkek érkeztek tőle olykor és a kibúci években, majd az életbe lépés első típegészi idején, jól fogott Robertnek az amerikai segítség. Ezek a csekkek tették lehetővé, hogy Robert elvégezze az egyetemet és elérkezzék oda, ahol tart.

Szólt a zene, a bérhelyiségben, a párok megint nekiindultak a parkettnek, de hát Fannyt nem kellett minden percben felrángatni, ha még olyan fiatalosan is hat, és ha tampa világitásban nem is lehet megállapítani az életkorát. Egykori szépsége tartalékait jól babusgatta, még mindig vonzó és érdekes asszony volt. Nehéz volt unatkozni mellette, olykor még követni is agyafurtsága meredélyeit. Mindig mást felelt, mint amit vártak tőle, olyan volt, mint a sakkbajnok, aki két-három lépéssel előbb tart, mint a partnere. Beszélgetésük megremegett a térdük, ha a szemébe néztek és nem merték volna félrevezetni. A küzdelem formáit ilyen keményen és az amerikai életforma, a folytonos győzelemvágy, a legyőzetéstől való félelem.

— Fáni néni, beszélhetek veled őszintén? — kérdezte kis szorongással Robert. Fanny biztató tekintetét vetett unokaöccsére.

— Szeretném, ha segítenél rajtam — kezdte el mondókáját a fiú.

Fanny sértődött volt.

— Valaha is megtagadtam a segítséget?

— Dehogyan, de most valami másról van szó, nem pénzről, bár bizonyos összegbe belekerül.

— Ne kerülgesd, mint a forró kását.

— Szerelmi dolog...

Fanny felnevetett.

— No csak, nősnüli akarsz?

— Ellenkezőleg — vágta rá a fiú.

Fanny érdeklődéssel nézett rá, Robert megigyürkőzött.

— Lakásommal szemben egy jónévű festő lakik. Szeretném, ha egy portrét rendelni tőle.

— Szívesen — mondta Fanny —, de mire jó az?

— Nagyon jó. Mert egy ilyen portrét nem egy perc alatt készítenek el, te pedig ragaszkodhatsz hozzá, hogy a szállodaszobádban csinálja meg.

— Nem értem.

— Mindjárt megérted. A festőnek, aki negyvenöt év körüli jóképű férfi, van egy nálánál sokkal jobbképű felesége. Olyan féltékeny rá, hogy egy pillanatra sem enged el maga mellől. Nekem pedig nagyon fontos lenne, ha néhány órára olykor kénytelen volna lemondani az asszony őrzetéről. Érted?

— Persze, hogy értem, te kópé... És ha lekötöm a portréval, akkor te ki tudod az időt használni?

— Ugy hiszem, hogy igen. Már egy éve ezmeztünk egymással és amikor lesz a fűszereshez, én is lemgyek és céduláskát dugok a kezébe. A helyzet reményteljes. Tegnap a szupermarketben mellettem tolt a kocsit és lényegileg megállapodtunk. Megígérted neki, hogy a férjüramat elszakítom tőle egy-két órászkára. Rád gondoltam. Ugye megteszed? Nem lesz olyan költséges mulatság, 6—800 fontért megcsinálja. Ismerem az árait.

— Hozd fel holnap hozzám — mondta Fanny és olyan jókedve támadt, hogy ő hívta táncba a fiút.

★

Robert telefonon beszélte meg a festővel a portré megrendelését. Elmondta neki, hogy tisztelője, tárlatait rendszeresen látogatja és azt szeretné, ha amerikai nagyjánjait, aki most egy hónapig az országban van, lefestené. Nénjéről még elmondta, hogy mutatós, bár nem túl fiatal asszony, aki egy folyamhajtású vállalat elnökeinek özevegye, illetve örököse. A művész

örömmel vállalkozott a feladatra, de azt kérte a telefonálótól, hogy várjon rá a szállodában, mert egyedül nem szívesen állít be a hölgyhöz. Ebben maradtak. Robert a nagyszálló halljában várakozott a festőre és amikor az beperdült az ajtón, hozzálépett, bemutatkozott és már mentek is fel az első emeleti lakosztályba.

Fanny asszony legvonzóbb mosolyával fogadta a festőt. Leültette vendégeit, cseveggetett a szobapincérnek.

— Konyakot és kávékat kérek — adta ki a parancsot, a pincér halkan eltűnt, Fanny pedig nyájaran duruzsolta:

— Volna kedve a mesternek egy portrét készíteni rólam?

Zamir festőművész szélesen mosolygott, elővillantak nagy, erős fogai.

— Örömmel, asszonyom. Megtisztelő feladat.

A vállalatom igazgatósága már régóta tervezi, hogy nagyméretű olajfestményt készítték rólam, amit az elnökségi tárgyalóteremben akasztának ki. De nekem otthon nincs időm ehhez. Most itt töltök néhány hetet és meglepem az igazgatóságot a portréval.

A festő negédesen mondogta:

— Remélem, megelégedettek lesznek az igazgatósági urak.

— Biztos vagyok benne — sugározta Fanny.

A pincér behozta a kávékat és a konyakot. A vendégek lassan szürsölgetni kezdtek a kávékat és tervezgettek a jövőt. A festő arra gondolt, hogy nagyon szép elnöki képet fog festeni erről az asszonyról, aki hervadásában is vonzó teremtés. Robert a portréfestés alatt felszabaduló órákra gondolt, Fanny pedig, aki mindig két-három lépéssel előbb tartott, mint a többiek, már mondta is, amit kigondolt:

— Mielőtt a portré tényleges elkészítésére kerülne a sor, szükséges volna, ha kötetlenül elbeszélgetnék néhányszor, hogy megismerjen engem a mester. Azt hiszem, hogy az igazi művész nemcsak a külsőlegesen ábrázolásra törekszik, hanem azt is vissza akarja adni, ami az emberben van.

Zamir elkomorodott. Arra gondolt, hogy ez a ráérő amerikai nő túlagoson igénybe akarja venni drága idejét és a kelleténél többet tulajdonít fonnyadt ábrázolatának. De azért beleegyezően mosolygott. Robert sunyító cinkossággal halgatott és úgy látta, hogy jól alakulnak a dolgok. Fanny persze, még előbb tartott.

— Én tudom, hogy sokat kérek, kedves mester, bevallom, igényes vagyok. De az az elvem, hogy a jó munkához idő kell. Az idő pedig pénz. Nem kérdezem, hogy mit kér a munkáért. Én ajánlom fel az összeget. Többet, mint amennyit ön kérne. Tízszert fizetek.

Mind a két férfi ádámcsutkája egyszerre mozdult meg. Robert ámulva nézte nénijét és arra gondolt, milyen pokolian gazdag lehet, a festőművész pedig úgy érezte, hogy eljött életében a nagy alkalom.

Fanny folytatta:

— Tudom, hogy az összeg több, jóval több, mint a kialakult ár, de nekem ez az elvem. Én akkor vagyok nyugodt, és akkor tudok teljes értéket követelni, ha fizetek. Végeredményben elmélyült, hosszú időt igénylő művészi munkáról van szó. Nemde? Tízezer dollár pedig nem a világ?

A két férfi ismét együtt ámul el. Tehát nem is fontrol, hanem dollárról van szó.

Fanny elbocsátó kegyességgel nyújtotta kezét a művésznek.

— Holnap délután négy órakor az első beszélgetés. Itt, nálam.

Zamir mélyen meghajolt s valami sugárzó földöntúli boldogság áradt el benne, amint könnyű léptekkel végighaladt a folyosó gumiszőnyegén, nyomában a készsége fiatalemberrel.

★

Másnap Fanny régi jó barátként fogadta a festőt, aki pernyi pontossággal kopogtatott be hozzá.

A szobapincér konyakot és kávékat hozott. Fanny most már lazábban öltözött volt, kezebb volt rajta az ékszerdész, haja nem tornyosodott olyan meredeken, mint tegnap.

— Ugy kell beszélnie velem, mint egy pszichiáternek a betegével, — mondta az asszony a festőnek. — Meg kell ismernie engem, a titkaimat. Különböző nem tudja megoldani feladatát. Az én embereim hosszú-hosszú évek óta ismernek engem, láttak haragomban, elernyedségemben, és kérélelhetetlenül. Azt akarom, hogy ne legyen a kép idegen nekik, hogy ráismerjenek. A jellemem, az egyéniségem vetüljön legyen az a portré. Nem akarom ideálizált, kisüvikszolt képet. Éles legyen, bántóan igaz és találó.

Zamir megijedt ennyi igényességtől, de Fanny megnyugtatta:

— Nem akarom, hogy megtorpanjon, nem kívánok emberfeletti teljesítményt. Mindössze azt szeretném, ha nem sajnálná az időt tőle a munkától...

★

A nyolcadik napon Zamir festőművész váratlanul aktatáskával jött, Fanny rögtön sejtette, mit tervez a festő.

— Rajzfűzetet hozott, vázlatokat akar készíteni — pírított rá.

A festő zavarba jött.

— Ugy gondoltam, hogy talán meg lehetne kísérni néhány vázlatot.

— Már türelmetlen — mondta Fanny — ha kevesli a honoráriumot...

— Oh, szó sem róla, igazán gavalléros... — mondta hebegve a festő és a fotel mögé csúszította aktatáskáját.

A szobapincér hozta a konyakot és a kávékat, az asszony pedig odaült szoroson a festő mellé, kezét rátette a kezére.

— Egész nap erre várok. A látogatására. Olyan jó vallani, beszélni magamról, az életéről, a küzdelemről, a nagy álmokról. Mint-ha az orvosom lenne, pedig én soha nem hódoltam a divatnak, nem hevtem a pszichiáter pamlagára. Talán rosszul tettem. Most érzem csak, mit jelent, ha a lélekről lemarhatjuk a rozsdát, ha megtisztulhatunk... — görcsösen fogta a férfi kezét. — Még a legmagabiztosabb, a legsikeresebb asszony is tele van sérülésekkel... És minden asszony, még az olyan is, aki az emberek száját dirigálja, aki soradóntó dolgokban intézkedik, arra vágyik, hogy olykor őt vezessék, kicsit becézzék, váglyik egy simogató szóra, egy kis elrövedezésre, ellágyulásra, meg arra, hogy asszonyt lássanak benne, ne csak főnököt, hidegfejt, parancsolásra született vezetőt, nemcsak olyan embert, aki csekkfüzetet állít ki.

Zamir tehetetlenül vergődött az asszony mellett, aki egyre szorosabban tapadt hozzá és egyre görcsösebben szorította a kezét. A festő érezte, hogy mondani kell valamit, olyasmit, ami nem kötelez, de mégis azt fejezi ki, hogy benne, a férfiban, visszhangzik az asszonyi szív hívó szava. Nem tudta megformálni a szavakat és minél erősebben görcsölte kezét az asszony, annál hevesebben vágódott otthonmaradt, őszemű, fiatal felesége után, akit oly sajnó, féltő szerelemmel szeret.

Az asszony megérezte a férfi ellenállását, elegendte a kezét.

— Ha úgy gondolja, most elmehet. Zamir rémülten nézett rá.

— Miért mondja ezt?

— Mert megéreztem, hogy most küzd ellenem, gyűlöl... —

— Miért mondja ezt? — hebegte sápadtan a festő.

— Engem nem lehet becsapni — mondotta Fanny élesen, sértődötten.

— Miért akarám becsapni?

— Igaz is — mondta az asszony —, egy munkáról van szó közöttünk, egy vállalkozásról. A maga feladata, hogy jól elvégezze, az enyém, hogy fizessek.

— Miért beszél ilyen ridegen? — kérdezte kétségbeeséssel a festő.

— Azt akarom, hogy megismerjen. Semmi mást. Az ügy érdekében.

— Igen. Én is azt szeretném, de maga olyan változékony, olyan színes egyéniség...

Fanny nevetett:

— Maga meg nem elég céltudatos, nem tudja megszervezni a munkáját, nekem kell mindig kezdeményeznem. Ez fárasztó. Miért nincs programja ahhoz, amit magára vállalt? Ahhoz, hogy megismerjen? Vagy úgy gondolja, teljes értékű, tökéletes alkotást nyújthat, ha átlapoz bennem fejezeteket? Ha lemond például... például arról, hogy mint asszonyt megismerjen?

Zamir érezte, hogy elsápad. Erre nem számított. Ez ellen minden idegszála tiltakozott. Ugy érezte, képtelen rá. Az ő gyönyörű, ártatlan, hűséges pártját, hamvas fiatal feleségét megcsalni ezzel a ráncosnyakú asszonnyal.

Fanny beleszurta tekintetét.

— Gondolja, hogy Leonardo Da Vinci csak platói érzelmeket táplált az ő Giocondája iránt? Nem tett meg asszonyiságával. Nem látta meg szemében a beteljesülés fényét?

A festő úgy érezte, hogy sarokba szorították. Kétségbeesetten szeretett volna kikerülni a csapdából. Gyors vegyi folyamat ment végbe benne. Ha erre a nyílt kihívásra nem válaszol, le kell mondania a hatalmas összegről és mindarról, ami már azzal kapcsolatos. Mi mindent ígért szépsége asszonyának, bundát, ékszert, külföldi utazást és most mindez a sárba hull. Nem teheti. Az asszonyért kell vállalnia ezt a mártírsgot, nem szalaszthatja el a nagy alkalmat. Összehűzött szemmel nézte az asszonyt, majd nagy elszántsággal lépett hozzá közel, szenvedélyesen átölelte és gombolni kezdte a blúzát. A vállát csókolta meg először, ott, ahol még jól feszült a bőr a zsírpárnák fölött.

★

Másnap a festő gyöngyöző megkönynyebbüléssel tapasztalja, hogy az asszony nem kíván tőle több szerelmet. Kedves, baráti, de azért tárgyilagos hívős-

séggel fogadta őt Fanny és zord öltözéke megértette a festővel, hogy annak, ami tegnap történt, ma nem kell megismétlődni.

— Hozott vázlatkönyvet? — kérdezte Fanny.

Zamir zavarban volt.

— Kellett volna?

— Nem sürgős, de talán holnap már hozhat.

A pincér kávékat, konyakot hozott. Egy kis cinkossággal nézett a férfira. Annál is inkább tehetette, hiszen tegnap, amint elvitte a csészéket és poharakat, Zamir éppen a cipőjét húzta fel.

Fanny most olvasmányairól beszélt a festővel, aki szédült a részére oly sok ismeretlen névtől és fogalomtól, s megkönnyebbülten távozott, mikor az asszony elbocsátotta.

★

Robert minden nap leadta a szerelmi jelentést, kezdetben lelkesült szavakkal, napok múltával pedig egyre kedvtelenebbül. Ma már ott tartott, hogy üres, unalmas nő, akit a férfival való bejárása elszigetelt az élettől, aki álomvilágban él és nem tudja, mihez kezdjen önmagával. — Unom az angyalt — mondta a fiú fintorogva.

Fanny kíváncsian kérdezte:

— Szakítottatok?

— Még nem, de holnap felmondok neki. Fanny nevetett.

— Akkor nekem sem kell az időt húzni a festővel.

— Sőt, minél előbb végezz vele, hogy már otthon maradhasson és vigyázhasson a drágájára, nehogy áttévedjen hozzám.

★

Fanny másnap zord arccal fogadta a festőt. Mikor Zamir beült a foteljébe, Fanny eléált.

— Rátérek a tárgyra — mondta hívósen az asszony.

A festő kíváncsian meresztette rá a szemét.

— A portrérendelést ezennel ünnepélyesen visszavonom.

Zamir megzavarodottan nézett rá.

— Visszavonom? Hát hogy? Csak egyszerűen visszavonom?

— Igen, egyszerűen visszavonom. Miért? Mert nincs bizalmam magában.

— Elhoztam a vázlatfüzetet — kapaszkodott a festő a szalmaszála.

— Vigye haza, a portréra nem támaszkodok igényt.

— De miért? Miért ez a bizalmatlanság?

— Volt időm megismerni szellemi habitusát. Tulajdonképpen nem is azt akartam, hogy maga ismerjen meg engem, hanem én akartam magát megismerni. Nekem nem kell portré egy olyan festőtől, aki oly nehezen igazodik el az emberi lélek rejtelmeiben, és nem ismer fel bizonyos összefüggéseket. Lehet, hogy gyakorlott, tanult festő, nem vitatom, de nekem nem kell magától portré.

A festő halottsapadt volt.

— De én kép nélkül hogyan fogadjam el a pénzt?

Fanny hosszán, elmerülten, nézett a férfi arcába.

— Nem kell elfogadnia.

— Micsoda? — hördült fel Zamir és úgy ugrott fel ültéből, mintha skorpió csípte volna meg. — A tizezer dol...

— Nem fizetek — mondta az asszony és arcán diadalmas fények suhantak keresztül. A festő villámsújtottan állt vele szemben. Hörögve mondta:

— Hát ezt is lehet? Ez szélhámoság!

Az asszony élesen, kegyetlenül nevetett.

— Szélhámoság? Mi a szélhámoság? Talán tett egy ceruzavonást is?

— De hát...

Az asszony a szavába vágott.

— Azért fizessek, mert feljárom a hozzám kávézni és konyakozni, vagy mert egyszer befeküdt az ágyamba?

— De kérem...

— Ne haborigjon. Pereljen be. Társasággépzert, meg szerelmi szolgáltatásért. Unottan és kedvtelennül nyújtott szerelmi szolgáltatásért. Talán megítélnék magának valamilyen összeget, néhány dollárt...

A férfivel forgott a világ.

— Ez szörnyűség! — hebegte.

— Megrendítő! — gúnyolódott az asszony. — Olyan kellemetlen volt ez a néhány óra, amit velem töltött?

A férfi érdesen felelte:

— Ne tréfáljon, kérem, miféle aljasság ez, minek néz maga engem?

— Annak, ami — felelte az asszony.

— Minek?

— Unalmas fráternek.

Zamir közzélepett az asszonyhoz és úgy érezte, meg kell ütnie. Fanny a csengőért nyúlt, a festő önkéntelenül hátrébb lépett.

— Ezt még megemlegeti — mondotta hátrálva —, maga szélhámos, ezt nem ússza meg szárazon — hűdések arccal, megvetően nézte Fannyt, majd becsapta maga után az ajtót és dühösen rohant le a szálloda lépcsőjén.

Fanny a konyakos üveghez nyúlt, színlüktől töltött poharat és felhajította. A szesz is segítette abban, hogy annyira el-érzékenyült önmagától:

— Mit nem tesz meg az ember a csaldájáért — sutogta maga elé —, mit nem tesz az ember...

A P O R T R É

— E L B E S Z É L É S —

Irta: Zoltán Dezső

— Senki nem hinné, hogy a nénikém vagy — sügta Robert Fanny fülébe, amikor visszamentek a táncparkettről a helyükre. Fanny feltűnő jelenség volt, szőke haja, szikrázó ékszerai, a széken heverte a tekintetét, a pincérekkel való bizalmas, maskódó parancsolgatása elárulták róla, hogy az angol nyelvetudásuk arról a vidékéről való, amelyet Kolumbusz Kristóf fedezett fel.

— Ragyogóan nézel ki, Fáni — nyá-jaskodott Robert.

— Ne nevezd Fáninak, Fanny vagyok — utasította rendre az asszony.

— Bocsnát — mosolygott a fiú —, de hát nekem már csak Fáni maradsz, ahogy a szegény mamától hallottam.

Fanny arca elkomorodott.

— Sorry — mondta csendesen és megveregette unokaöccse kezét.

Fanny harminc évvel ezelőtt akkor került ki Amerikába, amikor Robert a világra jött. Most találkoztak először. Szükszavú levelek és formás csekkpek érkeztek tőle olykor és a kibucsi években, majd az életbe lépés első típegyései idején, jól fogott Robertnek az amerikai segítség. Ezek a csekkpek tették lehetővé, hogy Robert elvégezze az egyetemet és elérkezzék oda, ahol tart.

Szólt a zene, a bérhelyiségben, a párok megint nekiindultak a parkettnél, de hát Fannyt nem kellett minden percben felragatni, ha még olyan fiatalosan is hat, és ha tompa világitásban nem is lehet megállapítani az életkorát. Egykori szépsége tartalékait jól babusgatta, még mindig vonzó és érdekes asszony volt. Nehéz volt unatkozni mellette, olykor még követni is agyafurtsága meredélyeit. Mindig mást felelt, mint amit vártak tőle, olyan volt, mint a salkbajnok, aki két-három lépéssel előbb tart, mint a partnere. Beszöttjainak megremegett a térdük, ha a szemébe néztek és nem merték volna félrevezetni. A küzdésnek formáltak ilyen keménnyé és az amerikai életforma, a folytonos győzelemvágy, a legyőzetéstől való félelem.

Fáni néni, beszélhetek veled őszintén? — kérdezte kis szorongással Robert.

Fanny biztató tekintetet vetett unokaöccsére.

— Szeretném, ha segítenél rajtam — kezdte el mondókáját a fiú.

Fanny sértődött volt.

— Valaha is megtagadtam a segítséget?

— Dehogy, de most valami másról van szó, nem pénzről, bár bizonyos összegbe belekerül.

— Ne kerülgesd, mint a forró kását.

— Szerelmi dolog...

Fanny felnevetett.

— No csak, nősilni akarsz?

— Ellenkezőleg — vágta rá a fiú.

Fanny érdeklődéssel nézett rá, Robert nekigyürkőzött.

— Lakással szemben egy jónévű festő lakik. Szeretném, ha egy portrét rendelnél tőle.

— Szívesen — mondta Fanny —, de mire jó az?

— Nagyon jó. Mert egy ilyen portrét nem egy perc alatt készítenek el, te pedig ragaszkodhatsz hozzá, hogy a szállodában csinálgat meg.

— Nem értem.

— Mindjárt megérted. A festőnek, aki negyvenöt év körül jökepű férfi, van egy nálnál sokkal jobbképű felesége. Olyan féltékeny rá, hogy egy pillanatra sem enged el a maga mellől. Nekem pedig nagyon fontos lenne, ha néhány órára olykor kénytelen volna lemondani az asszony őrizetéről. Érted?

— Persze, hogy értem, te kópé... És ha lekötöm a portréval, akkor te ki tudod az időt használni?

— Ugy hiszem, hogy igen. Már egy éve szemezgetünk egymással és amikor leszáll a fűszereshez, én is lemegyek és cédulákat dugok a kezébe. A helyzet reményteljes. Tegnap a szupermarketben melletttem tolt a kocsi és lényegileg megállapodtunk. Megígérték nekik, hogy a férj-uramat elszakítom tőle egy-két órászkára. Rád gondoltam. Ugye megteszed? Nem lesz olyan költséges mulatság, 6-800 font-ért megcsinálja. Ismerem az árait.

— Hozd fel holnap hozzám — mondta Fanny és olyan jókedve támadt, hogy ő hívta táncba a fiút.

★

Robert telefonon beszélte meg a festővel a portré megrendelését. Elmondta neki, hogy tisztelője, tárlatait rendszeresen látogatja és azt szeretné, ha amerikai nagynénjét, aki most egy hónapig az országban van, lefestené. Nénjéről még elmondotta, hogy mutató, bár nem túl fiatal asszony, aki egy folyamathajzósi vállalat elnöke-nek özvegye, illetve örököse. A művész

örömmel vállalkozott a feladatra, de azt kérte a telefonálótól, hogy várjon rá a szállodában, mert egyedül nem szívesen állít be a hölgyhöz. Ebben maradtak. Robert a nagyszálló halljában várakozott a festőre és amikor az beperdült az ajtón, hozzálépett, bemutatkozott és már mentek is fel az első emeleti lakosztályba.

Fanny asszony legvonzóbb mosolyával fogadta a festőt. Leültette vendégeit, csemetett a szobapincérnek.

— Konyakot és kávé kérek — adta ki a parancsot, a pincér halkán eltűnt, Fanny pedig nyájaran duruzsolta:

— Volna kedve a mesternek egy portrét készíteni rólam?

Zamir festőművész szélesen mosolygott, elővillantak nagy, erős fogai.

— Örömmel, asszonyom. Megtisztelő feladat.

— A vállalatom igazgatósága már régóta tervezi, hogy nagyméretű olajfestményt készíttet rólam, amit az elnökségi tárgyalóteremben akasztatnának ki. De nekem otthon nincs időm ehhez. Most itt töltök néhány hetet és meglepem az igazgatóságomat a portréval.

A festő negédesen mondotta:

— Rer-élem, megelégedettek lesznek az igazgatósági urak.

— Biztos vagyok benne — sugározta Fanny.

A pincér behozta a kávé és a konyakot. A vendégek lassan szürsölgetni kezdtek a kávé és tervezgették a jövőt. A festő arra gondolt, hogy nagyon szép elnöki képet fog festeni erről az asszonyról, aki hervadásában is vonzó teremtés. Robert a portréfestés alatt felszabaduló órákra gondolt, Fanny pedig, aki mindig két-három lépéssel előbb tartott, mint a többiek, már mondta is, amit kigondolt:

— Mielőtt a portré tényleges elkészítésére kerülne a sor, szükséges volna, ha kötetlenül elbeszélgetnék néhányszor, hogy megismerjen engem a mester. Azt hiszem, hogy az igazi művész nemcsak a külsődleges ábrázolásra törekszik, hanem azt is vissza akarja adni, ami az emberben van.

Zamir elkomorodott. Arra gondolt, hogy ez a ráérő amerikai nő túlagoson igénybe akarja venni drága idejét és a kelleknél többet tulajdoni fonnyadó ábrázolások. De azért cinkossággal hallgatott és úgy látta, hogy jól alakulnak a dolgok. Fanny persze, még előbb tartott.

— Én tudom, hogy sokat kérek, kedves mester, bevallom, igényes vagyok. De az az elvem, hogy a jó munkához idő kell. Az idő pedig pénz. Nem kérdezem, hogy mit kér a munkáért. Én ajánlom fel az összeget. Többet, mint amennyit ön kérne. Tízszert fizetek.

Mind a két férfi ádámcsutkjáa egyszerre mozdult meg. Robert ámulva nézte néni-jét és arra gondolt, milyen pokolian gazdag lehet, a festőművész pedig úgy érezte, hogy eljött életében a nagy alkalom.

Fanny folytatta: — Tudom, hogy az összeg több, jóval több, mint a kialakult ár, de nekem ez az elvem. Én akkor vagyok nyugodt, és akkor tudok teljes értéket követelni, ha fizetek. Végeredményben elmélyült, hosszú időt igénylő művészi munkáról van szó. Nemde? Tízszert dollár pedig nem a világ?

A két férfi ismét együtt ámuld el. Tehát nem is fontrol, hanem dollárról van szó.

Fanny elbocsátó kegyességgel nyújtotta kezét a művésznek.

— Holnap délután négy órakor az első beszélgetés. Itt, nálam.

Zamir mélyen meghajolt s valami sugárzó földöntúli boldogság áradt el benne, amint könnyű léptekkel végighaladt a folyosó gumiszőnyegén, nyomában a készséges fiatalemberrel.

★

Másnap Fanny régi jó barátként fogadta a festőt, aki percnyi pontossággal kopogtatott be hozzá.

A szobapincér konyakot és kávé hozott. Fanny most már lazábban öltözött volt, ke-sebb volt rajta az ékszerdísz, haja nem tornyosodott olyan meredeken, mint tegnap.

— Ugy kell beszélnie velem, mint egy pszichiatérnek a betegével, — mondta az asszony a festőnek. — Meg kell ismernie engem, a titkaimat. Különben nem tudja megoldani feladatát. Az én embereim hosszú-hosszú évek óta ismernek engem, láttak haragomban, elernyedségemben, és kérelhetetlenül. Azt akarom, hogy ne legyen a kép idegen nekik, hogy rámsmerjenek. A jellemem, az egyéniségem vetül-e legyen az a portré. Nem akarok ideálizált, kisüvíkszolt képet. Eless legyen, bántóan igaz és találó.

Zamir megjéjt ennyi igényességtől, de Fanny megnyugtatta:

— Nem akarom, hogy megtorpanjon, nem kívánok emberfeletti teljesítményt. Mindössze azt szeretném, ha nem sajnálná az időt ettől a munkától...

★

A nyolcadik napon Zamir festőművész váratlanul akatáskával jött, Fanny rögtön sejtette, mit tervez a festő.

— Rajzfűzetet hozott, vázlatokat akar készíteni — pirított rá.

A festő zavarba jött.

— Ugy gondoltam, hogy talán meg lehetne kísérelni néhány vázlatot.

— Már túrelmetlen — mondta Fanny — ha kevesli a honoráriumot...

— Oh, szó sem róla, igazán gavalléros... — mondta hebegve a festő és a fotel mögé csúszta akatáskáját.

A szobapincér hozta a konyakot és a kávé, az asszony pedig odaült szorososan a festő mellé, kezét rátette a kezére.

— Egész nap erre várok. A látogatására. Olyan jó vallani, beszélni magamról, az életéről, a küzdelmes ifjúkorról, a megaláztatásokról, a nagy álmokról. Mint-ha az orvosom lenne, pedig én soha nem hódoltam a divatnak, nem hevertem le pszichiatér pamlogára. Talán rosszul tettem. Most érzem csak, mit jelent, ha a lélekről lemarhatjuk a rozsdát, ha megtisztulhatunk... — görcsösen fogta a férfi kezét. — Még a legmagasabbban, a leg-sikeresebb asszony is tele van sérülésekkel... És minden asszony, még az olyan is, aki az emberek százait dirigálja, aki sorsdöntő dolgokban intézkedik, arra vágyik, hogy olykor őt vezessék, kicsit becézzék, vágyik egy simogató szóra, egy kis elrövedezésre, ellágyulásra, meg arra, hogy asszonyt lássanak benne, nemcsak főnököt, hidegfejű, parancsolásra született vezetőt, nemcsak olyan embert, aki csekk-fűzetet állít ki.

Zamir tehetetlenül vergődött az asszony mellett, aki egyre szorosabban tapadt hozzá és egyre görcsösebben szoritotta a kezét. A festő érezte, hogy mondani kell valamit, olyasmit, ami nem kötelez, de mégis azt fejezi ki, hogy benne, a férfiban, visszhangzik az asszonyi szív hívó szava. Nem tudta megformálni a szavakat és minél erősebben görcsölte kezét az asszony, annál hevesebben vágyódott otthonmaradni, öszsemű, fiatal felesége után, akit oly sajnó, féltő szeretettel szeret.

Az asszony megérezte a férfi ellenállását, elegendte a kezét.

— Ha úgy gondolja, most elmehet. Zamir rémulden nézett rá.

— Miért mondja ezt?

— Mert megéreztem, hogy most küzd ellenem, gyűlöl...

— Miért mondja ezt? — hebegte sápadtan a festő.

— Engem nem lehet becsapni — mondotta Fanny élesen, sértődötten.

— Miért akarnám becsapni?

— Igaz is — mondta az asszony —, egy munkáról van szó közöttünk, egy vállalkozásról. A maga feladata, hogy jól elvégezze, az enyém, hogy fizessenek.

— Miért beszél ilyen ridegen? — kérdezte kétségbeeséssel a festő.

— Azt akarom, hogy megismerjen. Semmi mást. Az úgy érdekében.

— Igen. Én is azt szeretném, de maga olyan változékony, olyan színes egyéniség...

Fanny nevetett:

— Maga meg nem elég céltudatos, nem tudja megszervezni a munkáját, nekem kell mindig kezdeményeznem. Ez farszító. Miért nincs programja ahhoz, amit magára vállalt? Ahhoz, hogy megismerjen? Vagy úgy gondolja, teljes értékű, tökéletes alkotást nyújthat, ha átlapoz bennem fejezeteket? Ha lemond például... például arról, hogy mint asszonyt megismerjen?

Zamir érezte, hogy elsápad. Erre nem számított. Ez ellen minden idegszála tiltakozott. Ugy érezte, képtelen rá. Az ő gyönyörű, ártatlan, hűséges párját, hamvas fiatal feleségét megcsalni ezzel a ráncosnyakú asszonnal.

Fanny beleszúrta tekintetét.

— Gondolja, hogy Leonardo Da Vinci csak plátói érzelmeiket táplált az ő Giocondája iránt? Nem telt meg asszonyiságával. Nem látta meg szemében a beteljesülés fényeit?

A festő úgy érezte, hogy sarokba szorították. Kétségbeesetten szeretett volna kikerülni a csapdából. Gyors vegyi folyamat ment végbe benne. Ha erre a nyílt kihívásra nem válaszol, le kell mondania a hatalmas összegről és mindarról, ami már azzal kapcsolatos. Mi mindent ígért szépséges asszonyának, bundát, ékszert, külföldi utazást és most mindez a sárba hull. Nem teheti. Az asszonyáért kell vállalnia ezt a mártírságot, nem szalaszthatja el a nagy alkalmat. Összehűzött szemmel nézte az asszonyt, majd nagy elszántsággal lépett hozzá közel, szenvedélyesen átölelte és gombolni kezdte a blúzát. A vállát csókolta meg először, ott, ahol még jól feszült a bőr a zsírpárnák fölött.

★

Másnap a festő gyönyöröző megkönynyebbüvéssel tapasztalta, hogy az asszony nem kíván tőle több szerelmet. Kedves, baráti, de azért tárgyilagos hívős-

séggel fogadta őt Fanny és zord öltözéke megértette a festőt, hogy annak, ami tegnap történt, ma nem kell megismétlődnie.

— Hozott vázlatkönyvet? — kérdezte Fanny.

Zamir zavarban volt.

— Kellett volna?

— Nem sürgős, de talán holnap már hozhat.

A pincér kávé, konyakot hozott. Egy kis cinkossággal nézett a férfira. Annál is inkább tehet, hiszen tegnap, amint elvitte a csekket és poharakat, Zamir éppen a cipőjét húzta fel.

Fanny most olvasmányairól beszélt a festővel, aki szédült a részére oly sok ismeretlen névtől és fogalomtól, s megkönynyebült távozott, mikor az asszony elbocsátotta.

★

Robert minden nap leadta a szerelmi jelentést, kezdetben lelkesült szavakkal, napok múltával pedig egyre kedvtelenebbül. Ma már ott tartott, hogy üres, unalmas nő, akit a férfival való bezártsága elszigetelt az élettől, aki álomvilágban él és nem tudja, mihez kezdjen önmagával. — Unom az angyalt — mondta a fiú fintorogva.

Fanny kíváncsian kérdezte:

— Szakítottatok?

— Még nem, de holnap felmondok neki, Fanny nevetett.

— Akkor nekem sem kell az időt húzni a festővel.

— Sőt, minél előbb végezz vele, hogy már otthon maradhasson és vigyázhasson a drágájára, nehogy áttévedjen hozzám.

★

Fanny másnap zord arccal fogadta a festőt. Mikor Zamir beleült a foteljébe, Fanny eléállt.

— Rátérek a tárgyra — mondta hívósen az asszony.

A festő kíváncsian meresztette rá a szemét.

— A portrérendelést ezennel ünnepélyesen visszavonom.

Zamir megzavarodottan nézett rá.

— Visszavonni? Hát hogy? Csak egyszerűen visszavonom. Miért?

Mert nincs bizalmam magában.

— Elhoztam a vázlatfűzetet — kapaszkodott a festő e szalmaszába.

— Vigye haza, a portréra nem támasztok igényt.

— De miért? Miért ére a bizalmatlanság?

— Volt időm megismerni szellemi habitusát. Tulajdonképpen nem is azt akartam, hogy maga ismerjen meg engem, hanem én akartam magát megismerni. Nekem nem kell portré egy olyan festőtől, aki oly nehezen igazodik el az emberi lélek rejtelmeiben, és nem ismer fel bizonyos összefüggéseket. Lehet, hogy gyakorlott, tanult festő, nem vitatom, de nekem nem kell magától portré.

A festő halottsápadt volt.

— De én kép nélkül hogyan fogadjam el a pénzt?

Fanny hosszan, elmerülten, nézett a férfi arcába.

— Nem kell elfogadnia.

— Micsoda? — hőrült fel Zamir és úgy ugrott fel últéből, mintha skorpió csípte volna meg. — A tízezer dol...

— Nem fizetek — mondta az asszony és arcán diadalmas fények suhantak keresztül. A festő villámsújtottan állt vele szemben. Hörögve mondta:

— Hát ezt is lehet? Ez szélhámosság!

Az asszony élesen, kegyetlenül nevetett.

— Szélhámosság? Mi a szélhámosság? Talán tett egy ceruzavonást is?

— De hát...

Az asszony a szavába vágott.

— Aztért fizessenek, mert feljárogatott hozzám kávézni és konyakozni, vagy mert egyszer befeküdt az ágyamba?

— De kérem...

— Ne háborogjon. Pereljen be. Társaságépítésért, meg szerelmi szolgáltatásért. Unottan és kedvtellenül nyújtott szerelmi szolgáltatásért. Talán megítélnék magának valamilyen összeget, néhány dollárt...

A férfivel forgott a világ.

— Ez szörnyűség! — hebegte.

— Megrendítő! — gúnyolódott az asszony. — Olyan kellemetlen volt ez a néhány óra, amit velem töltött?

A férfi érdesen felelte:

— Ne tréfáljon, kérem, miféle aljasság ez, minek néz maga engem?

— Annak, ami — felelte az asszony.

— Minek?

— Unalmas fráternek.

Zamir közelépett az asszonyhoz és úgy érezte, meg kell ütnie. Fanny a csengőért nyúlt, a festő önkéntlenül hátrébb lépett.

— Ezt még megemlegeti — mondotta hátrálva —, maga szélhámos, ezt nem ússa meg szárazon — hűdéss arccal, megvetően nézte Fannyt, majd becsapta maga után az ajtót és dühösen rohant le a szálloda lépcsőjén.

Fanny a konyakos üveghez nyúlt, szüntől tölthette poharát és felhajította. A szesz is segítette abban, hogy annyira el-érzékenyült önmagától:

— Mit nem tesz meg az ember a családjáért — sutogta maga elé —, mit meg nem tesz az ember...

írta: *Banilay István*

A Hisztadrut új arca

Avolt főtákar, Pinchász Lávon, a meghívottak sorában ült. Annak az embernek a szerepe pedig aki Lávon ki-bridálta a hisztadruti birodalomból, egy meghívott rokkant foglalt helyet, mert David Ben Gurion, a Ráfi delegátusa, alighanem diplomáciai nehézsége miatt nem jelent meg a X-ik kongresszus megnyitóján. Ennek a két embernek a hiánya az előző pódiumon, rányomta bélyegét nemcsak az ünnepélyes megnyitásra, hanem az egész kongresszus tárgyalására.

A volt főtákar arra az időre emlékezett, amikor a Hisztadrut hatalma teljén állt és a vadsztrájkoknak, ha kellett, bölcs megértése, vagy ha úgy kellett: akár a rögzítési törvény életbejuttatásával vértettek véget. Azt az időt juttatta alighanem nagyon sok ember eszébe, amikor a Hisztadrutnak volt mersze teljes ellenőrzése alá kénszeríteni a munkás-szektorhoz tartozó nagyvállalatokat, ha nem másként, akkor úgy, hogy feldarabolta és áttekinthetővé tette ezt a gazdasági birodalmat. Azt az időt hozta vissza rövid emlékeztetőre Pinchász Lávon jelenléte, amikor a Hisztadrutnak döntő befolyása volt a kormányra; végül pedig azt, hogy a Mápájnak valamikor a 60 százalékot megközelítő többsége volt ebben az izraeli meretekben gigantikus szer-vezetben és a part. Valamint az általa kinevezett főtákar tekintélye megindíthatatlannak látszott.

Dávid Ben Gurion üresen maradt széke viszont azt a gondolatot ébresztette, hogy ebben a nagy emberben az alkotó zsenyve párhuzamosan haladó romlóvá vágy, — ami sok történelmi személyiség esetében azonosnak bizonyult — erre a szervezetre hatott leginkább. A Mápáj központjában ez előtt hat évvel kiberakolt határozat, amely elavulttá tette Pinchász Lávon a Hisztadrut főtákar állásából, mind a mai napig pusztán — és, hogy a Hisztadrutban ilyen mértékű volt ez a kataklizma, az megmutatkozik a pártok erőviszonyaiban, az egész új konstellációban, amely kialakult benne. Aktívabban úgy neveztük ezt a harcot, hogy a hisztadruti és államisági gondolat összecsapása. A hisztadruti gondolat a régi keretek megőrzése a szükséges reformok végrehajtása mellett. A betegbiztosítás maardon a Hisztadrut, a gazdasági kezdeményezés egyrésze és a bérpolitikát csak a Hisztadrut határozhatja meg és a sztrájkjog továbbra is szent és sérthetetlen legyen.

Ben Gurion és „fiatajai”, akik, mint a Ráfi delegátusai, ellenléleként vonulnak fel a kongresszusra, most az állam szupremációját hirdették az önkéntes szervezetekkel szemben. Sok logika, mondhatnánk bölcsesség jellemezte ezt az álláspontot. A betegbiztosítás államisítása „szocialistább” program mint megtartani szakszervezeti tulajdonban. A sztrájkjog megőrzése sem hat istenkísértésnek a huszadik század második felében, amikor az emberiségnek csaknem felét képviselő kommunista világban alighanem sortűzre intéznék el minden sztrájkot, és amikor szocialdemokráta kormányzat alatt élő államokban a munkaviszonyokat kötelező döntőbíróóságok elé viszik.

Ezt a harcot véltük felfe-

dezni, tévesen, a Ben Gurion és Lavon között lefolyó vitában, ez előtt hat évvel. Mert kiderült, hogy a közölem más természetű volt, vadabb és mélyrehatóbb események kavarták, mint a hisztadruti és „etatista” felfogások közötti ellentét. De a harc eredménye mégis — rombolás volt, keretek szétzúzása, amelyeknek helyén még nem emelkedtek mások. Az ellentétek lényegét régen elfelejtettük, a hisztadruti és államisági felfogás közötti küzdelemre már nem emlékszünk senki. Maradtak a következmények, — amelyeknek kihatásait még nem érezzük, a maguk teljességében, s ha ma, a hisztadruti kongresszus tevékenységkor el is fogadnak határozatokat, csak azoknak végrehajtása után nyervehetünk majd képet arról, mit hoz a jövő a Hisztadrut és az ország számára.

Egyelőre azt látjuk, hogy a Hisztadrutban eltűnt a központi hatalom, mely erős kézzel tudott kormányozni. Az alig 50 százalékos többségű Mápáj a parlamentaris aritmetika eszközeivel igyekszik a hatalom folytatóságának legalább a látszatát megőrizni. Erős jobboldali ellenlélek tört be az eddig feltételezett talak közé, a „kék-fehér” csoport képeben, amely a Chéruit radikális munkásszarnyát és a liberálisok tökéletlenegő hivat fogarja magában. Ez a heterogén ellenlélek csoport természeténél fogva zavart idéz elő. A munkaviszonyokban olyan radikális must mutat, amely meg a kommunistaon is túl tesz, — a munkás gazdasági szektor tekintetében pedig „Hisztadrut ellenes”, azaz azt követeli, hogy a Hisztadrut hagyjon fel minden gazdasági kezdeményezéssel. Az egészségügyi biztosítás kiterjesztését követeli az ország minden polgárára, — de ugyanakkor fenátarja a maga „kupát choimját” is a nemzeti munkás szervezet keretében.

Sjött a Ráfi, mely a régi „etatista” programján alapul, azt is megakarja szüntetni, ami a jelenlegi vezetőség kitűzött célja: A Hisztadrut központi hatalom. A szakmai szakszervezetek teljes autonómiaja, ami a Ráfi programja, azt jelenteni, hogy a Hisztadrut központjának a befolyása megszűnik, vagy lényegesen csökken az egyes szakszervezetek fölött.

Vajon mi fog kibontakozni ebből a sok ellentétből? Aháron Becker főtákar programjából, az egyetlen újítás: Az általános kórházi biztosítás, a jelenlegi Kupát Choim fennmaradásával. Vajon megmaradhat-e ez a program a Hisztadrut keretében? Nézetünk szerint az általános kórházi biztosításnak a megvalósítása a Társadalomoztítási Intézetre tartozik, nem pedig a szakszervezetek központjára. Ez esetben pedig ebben az egy pontban Becker ellentmond onmagának, amikor azt hangoztatja, hogy a Hisztadrut nem engedni az egyik működési területét sem az államnak.

Üdvözölni kell azt a bejelentést, hogy a Hisztadrut döntőbíróisági rendszer bevezetését akarja életrehozni gazdasági ágakban kitűzött sztrájkok rendszere. Ha ennek következtében nem áll többé elő olyan helyzet, hogy a nemzeti repülővállalat kénytelen legyen eladni frissen szerelt repülőgépeit, a pilóta-szervezet túlzott követelése miatt, vagy pedig Ásdotán, a nagy áldozatok árán felépi-

tett déli kikötőben nem történ ki többé lassító sztrájk, pusztán a dolgozók mérlegelése alapján, vagy, hogy a IMB gépeket kezelő állami alkalmazásban lévő technikusok nem bonthatják meg kétes követelések miatt, az állami hivatalok életét, úgy a Hisztadrut nagyt fog tenni gazdasági életünk szilárdításának érdekében.

Sajnos nem látunk elmozdulást a drágasági pótlék rendszerének kérdésében. Ennek a fájó problémának úgy látszik nincs megoldása, mert egyik hisztadruti párt, még a „kék-fehér” csoport sem meri népszerűségét kockáztatni azzal, hogy megmondja az igazságot a munkástömegnek: Az írcsere épített fizetési rendszer hibás, mert az így nyert drágasági pótlék értéktelenné válik az állandó drágulás következtében. Nincs, aki ezt bevallja.

Nem zárhatjuk le a cikket, a multira tekintő melan- kolikus megjegyzés nélkül, hogyha a hat évvel ezelőtti megrázkodtatás nem következik, valószínűleg több bátorsága és tekintélye lett volna a Hisztadrutnak ahhoz, hogy berögzött tévedésekkel szembe merjen szállni. De mert a hat évvel ezelőtti földrengés még ma is tart, hiányzik a Hisztadrutból a szükséges erő és határozottság, s így, nagyjából, voltaképpen minden maradt a régiben.

Az a két újítás, amit a kongresszus ígér, még a jövő zenéje is kitűzje, hihe-tünk-e abban, hogy ez a gyenge Hisztadrut képes lesz minimális programjának megvalósítására.

Arccal a katonai jesiva felé

írta: Krausz Náftali

„Jehuda fiait íjászatra tanítani — immár meg van vala az igazúton járók könyvében.” Ezeket a szavakat, melyekkel az ifjú Dávid az elesett Saul királyt és fiait siratta a tragikus gíboai ütközet után, a néha: huszti Dusinszky rabbi úgy szokta értelmezni, hogy „Jehuda fiait tanítani (Tórára) — ez felér a legkitűnőbb íjászzattal” (Ilaméd bné Jehuda — keset!...).

Ez a nem is annyira pacifista jellegű, hanem inkább a galut realitását okos számabavevő interpretáció, most nyugodtan eggyéválhat a szakasz eredeti, vagyis nem képletesen magyarázott értelmével. Ugyanis az izraeli hadsereg olyasvalamit tervez, ami az egész világon párfját ritkítja: rövidesen jesivát állít fel, melyre: ifjú harcosok fogják a bibliai Talmudot, Májmonidesz döntvényeit, Száádjá Gáon tanításait és a cfáti Joszef Káro Sulchán Aruch-ját tanulmányozni. Ebben a katonai jesivában nem lesz többé szóvirág és költői frázis, hogy a Könyv és a Kard egybefonódva jöttek le az égből.

HÁROMNAPOS SZEMINÁRIUM

Ennek a jövőendő katonai jesivának, mely az izraeli hadsereg keretén belül működik majd, az első gyakorlati fázisa az a szeminárium, mely a katonai főrabbi átus mellett működik immár több mint egy hónapja. A dolog jogi alapját az a vezérkari utasítás képezi, mely szerint minden vallásos katonának jár havonta egyszer egy vallási jellegű, elméleti oktatással, Tóra-tanulással etöltött nap. Most ezeket a napokat egyesítették és minden három hónapban kapnak az érdekelt katonák három tanuló-napot, melyet a rabbinátus szemináriumában — valahol Tel-Avivban — töl-

tenek. Az érdekes az hogy nemcsak a szigorúan vallásos katonák jelentek-znek erre a szemináriumra, hanem mindenki, akinek valamelyes kapcsolata van a zsidó hagyományokkal és egyszer három hónapban akar egy kis „jiddiskájt”-ot hallgatni. A szeminárium, valamint a katonai jesiva kezdemé-

és a vezérkar felelős tényezőivel elfogadtatta. Az alap-gondolat az, hogy a jesiva tábort rabikat és vallási tisztákat, valamint aliszteket fog kiképezni, akik azután az állandó hadsereg keretén belül töltenék be ezeket a pozíciókat. A katonai jesiva — mint kezdeményezői remélik — arra fogja össztökélni a jesiva-bócherok egyrészt, hogy felmentésük ellenére bevonuljanak és a Cáhál kere-

Ávitál ezredes előadást tart a szemináriumon

nyezője és szellemi atyja természetesen Goren ezredes, a katonai főrabbi. Ő vetette fel a katonai jesiva tervét

tén belül folytatásak tanulmányait. Így őt is jól járnak és a hadsereg is megtalálja a számítását.

MIERT HARCOITAK A MAKKABEUSOK?

A jesiva egyelőre még csak a jövő — a közeljövő — zenéje. Ma a szeminárium, melynek oktatási tervét M. Piron alezredes felelős. Heti három három-napos „szakmánya”-ban működik, minden cikluson 80 katonai részvételével. A szeminárium nem üdülő; reggel fél hatól este tízig intenzív előadások egész sorozata köti le a hallgatók figyelmét. A tanteev folyamatosan van felelőve és tekintetbe veszi, hogy egy katonának szolgálati ideje alatt 22 ilyen szemináriumi nap jár, vagyis hét ciklus. Így ugyanaz az alakulat

mindig más tárgyú előadásokat hallgat. Az előadott anyag a zsidó ünnepekhez igazodik és négy síkon tárgyalja az ismerttetett zsidóságtudományi anyagot: filozófiai történelmi, folklorisztikai, valamint háláchikus alapon. A minap meglátogattuk kirándulásnak van szentelve: ősi, történelmi nevezetességek szent helyeket látogatnak.

A minap meglátogattuk a „valahol Tel-Avivban” székelő szemináriumot — váratlanul. Smulik, a parancsnok büszkén mutatta a ragyogóan tiszta barakkokat. Kérdésünkre Aháron A. tizedes, a déli körzet egyik autójavitóműhelyének teozottja, elmondja, hogy a déli előtti előadásban a makkabeusok küzdelmének politikai háttéréről beszélt az előadó, egyébként jéneví publicista.

További kérdésünkre, vannak-e vallási természetű problémák, Aháron tizedes elmondja, hogy általában minden rendben van, a baj ott kezdődik, amikor szombat, napos lévén, kéri, hogy egy elromlott autót sürgősen javítson meg. Mit csinál ilyenkor? A dolog egyszerű. Ha riadószünet van, akkor szabad, vagyis pikuách nefes — ha nem, akkor nem. Igaz egyszerű...

Egyébként a szemináriumban a szombat barátságosabb tanulás. Erről maga Goren ezredes-főrabbi tart előadást, aki a problémáinak katonai és cháláchá-ertelemben is átváló ismerője.

Lányoknak is?

A szeminárium a terve szerint időről-időre a hadsereg tisztsikolájának növendékeit is vendégül látja majd, hogy a jövő tisztjei fogalmat kapjanak a zsidóság alapfogalmairól. Manapság Goren ezredes tart előadást minden tiszti kurzus végzős növendékei előtt, Piron alezredesnek pedig rendszeres heti Talmud előadás-sorozata van a Náchál-Soreki atomreaktor tudósai részére.

A szemináriumot (nem a jövőendő jesivát!) katonalányok is látogathatják. De ez egyelőre csak elméleti kérdés, mert eddig még nem oldották meg az ebből fakadó problémákat. A szemináriumnak külföldön is híre ment és rövidesen egy amerikai tábort rabikból álló csoport jön látogatónba. Ha megtetszik nekik, nincs kizárva, hogy beiratkoznak a Goren ezredes vezette katonai jesivába...

Keresztény asszony a misszió ellen

Későre járt már az idő, amikor egy asszony sietős léptei kopogtak a járdán. A füléhez szűzödő elfojtott sírásra megtorpant. Kutató szemével meglátta a kapualjban meghúzódó fiút és kislányt.

— Nincs hol aludjunk — felelték színpogva. — Az asszony faggatni kezdte őket. Megtudta, hogy anyjuk is, apjuk is van, de elváltak. Az anya másodszor ment férjhez, az apa újra megnősült. Őket moszádba rakták, de

ka. Ide hozta a két elhagyott gyermeket.

Míg ők a puha ágyban az igazak álmát alusszák, ves-sünk rövid pillantást a fedelet nyújtó jöszivü teremtés életébe...

Élías Ilonka gazdag magyar nemesi családból származik. Keresztény. Magyarországon már hitleri szelek fujdogálnak. Az apja kitagadja lányát, mert zsidó férfit szeretett. A család nem tűri, hogy az árja kékvér a zsidó vérel keveredjék.

A két gyermek és megmentője

mert hosszú hónapok óta nem fizettek értük, az intézet vezetősége „hazaküldte” a két gyermeket.

— Az apámnál laktam, de megszöktem — vallja be a 14 év körüli kamaszfiú. — Vert az apám, felesége rosszul bánt velem, nem bírtam tovább, inkább az utcát választottam...

— Engem anyám a szomszédoknál helyezett el, én sem tudtam ott megmaradni... — Ma éjszakára hozzám jösztek — mondta rövid gondolkodás után az ismeretlen asszony. — Holnap majd meglátjuk, mit lehet tenni...

„ÉN MAGYAR NEMES VAGYOK”

Szerény, kétszobás otthonban lakik férjével Élías Ilon-

ka. Ide hozta a két elhagyott gyermeket. De a fiatal lány szívós makacssággal kitart zsidó völegénye mellett. A családját, a jölyét otthagyja. A németek ekkor szállják meg Magyarországot. Völegényét gettóba zárják. Ilonkának sikerül a tábor egyik érének kérges szívét megpuhítani: nemcsak völegényét, de még öt barátját menti meg a haláltól.

Ilonka megesküszik Élías Benjáminnal és elijázik. Tel-Avivban kis kávéházat nyitnak és keményen dolgoznak. De az asszony ez a munka nem elégíti ki. Ott ahol segítő kére van szükség, beáll a „közkatona” sorába — a Mágén Dávid Adomnál, a WIZO-nál, a HOH keretében.

A MISSZIÓHOZ SOHA!

Mánap felkereste a két gyermek anyját. A lakás egy

criffben, három méteres egyetlen szobából áll. Noga Rácháminov párhónapos csecsemőjét szoptatja.

— Amikor elváltam, én gondoskodtam Aviváról és Elíjahúról. Nappal ozereteskedtem, éjjel mint pincérnő dolgoztam. Így fedeztem a moszádban vállalt felelővölet. De amikor másodszor férjhezmentem és megszületett ez a kisfiam, hogyan dolgozhattam volna tovább? Kértem első férjemet fizessen már ő gyermekünkért. Sajnos nem törődött velük, míg aztán sokhónapos tartozás miatt, az intézet kitesse-kelte a gyerekeket.

— Gondoskodjon róluk az apjuk — elegyedik a beszédbe a második férj. — Nézzem körül, hova tegyem ebbe a csöpp lyukba a másik két gyermeket? Hogy én fizessek? Hiszen az autómossal alig keresem meg a hármunk-nak-valót...

— Nem marad más hátra tördeli kezét Noga Rácháminov — beadom őket a misszióba...

— Azt már nem! Oda sohasem! — Pattan fel Élíasné. — Maradjanak egyelőre nálam, majd meglátom, hogy oldom meg a problémát. Avivá és Elíjáhu jónéhány hónapig nemcsak fedelet kaptak a fejük fölé, de Ilonka etette, ruházta őket. Közben érélyes lépéseket tett elhelyezésük, illetve taníttatásuk érdekében. Végre, sok-sok kilincselés után — mindössze néhány nap előtt — elvándorított ez is. Elíjáhu jesivába, Aviva vallásos lányintézetbe kerül, — díjtanul.

Ezzel a szomorú, de sajnos nem egyedülálló történetre pontot is lehet tenni. A kilencelvaló mindössze annyi, hogy egy keresztény magyar asszony volt az, aki két izraeli gyermeket megmentett a misszió ellenséges világtól...

A közlekedési baleset elhárításának egyetlen módja a nevelés és a propaganda

(1)

Írta: Ir-Saj István

Mikor befejeztem ennek a cikknek az írását, rájöttem arra, hogy akárhogy is változtatnék a szövegen, az elkerülhetetlenül önréklám-szagú maradna. Nem illene tehát publikálnom. Annak, hogy egyáltalán megírtam ezt a cikket, az az oka, hogy a jómúltkoriban egy társaságban azt a merész kijelentést mertem tenni, hogy ami a közlekedési balesetek terén történik, az már nem hiba, hanem bűn. Mire is egy vallásos úr megjegyezte, hogy a Tan értelmében nemcsak az bűnös, aki elkövet egy bűnt, de az is, aki meg tudná akadályozni és ezt nem teszi meg. A reám való céltűzés félreérthetetlen volt, miután előzőleg a jelenlevők többsége a jó, hatásos propagandát hiányolta.

Nem hajtok büntetés lenni, tehát mégis közreadom ezt a cikket, bár tudatában vagyok annak, hogy az önréklám-szagú vádjával vagyok illetni.

Az az állapot, mely a mi kis országunkban az autóbalesetek terén uralkodik, nem egyecülálló jelenség, minden ország át-és át-ezik ezen a gyermekbetegségen. Amikor gazdaságilag kezd megerősödni, egyszerre megsokszorozódik az autópark és felszökik a balesetek száma. Mert ahol gép van, ott van baleset és mind több gép van, annál több lesz a baleset. A baleseteket kiirtani lehetetlen, illetve az az módon volna csak lehetséges, ahogy ez a malária-járványoknál történik. Ha kiirtják a környék összes mocsarait, egyszerre megszűnik a malária. Dehát kissé körülményes lenne az összes autót ócskavasként beévesztani. Mert ugyebár ez lenne az analóg intézkedés.

De ez a járvány csak átmeneti jelenség, mert a statisztika ijesztő kimutatása csak a köztudatra készíteti a hatóságokat, aminek eredményeképpen a baleseti statisztika újból a normális számú baleseteket jelzi. Hogy mit nevezhetünk a balesetek normális számának, azt a statisztikusok ki tudják számítani egy csomó rendelkezésre álló adatból. A kocsi száma, az utak hossza és szélessége, a forgalomban lévő kocsik átlagos életkora (illetve elhasználtságuk fokát), s.b. ezek az adatok, amelyekkel a statisztikus dolgozik.

Ezzel szemben Izraelben az állam alakulása óta állanagossá a balesetek számának emelkedése és a hatóságok azóta sem tudtak megbirkózni ezzel a járvánnyal, holott máshol egy-két év alatt — dacára a mindenfajta emelkedő motorosításnak — rendbe jött a statisztika.

El kell ismernünk, hogy ma az állam vonalon a hatóságok mindent megtettek (például évenként megvizsgálják a kocsikat). A fékhíkat eleve kiküszöböltek és nem akkor alapítják meg, mikor már balesetet okozott. Most a reflektorokon van a sor és holnap egy másik alkatrészre fognak külön vizsgálat alá venni. Közben az utak is fejlődnek, új utakat nyitnak meg és köztük a forgalmasabbak hat, vagy négy párhuzamos sossal épültek. Az országúti járőrök jói működnek és a városi utcákon egyre szaporodnak a villanyrendőrök.

Amiről azonban megfeledkeznek az az, hogy egy közlekedési eszköz két komponensből áll: gépből és emberről. Ez utóbbit is megvizsgálják, hogy jó-e a szemé és milyen gyorsan kapcsol az idegrendszerre, de hogy a jelleme milyen, azt nem tudják kiemelni.

Jó lenne, ha egyszer statisztikát készítenének a balesetekért felelős járművezetők intelligencia-fokáról. Ez a statisztika egész biztosan azt mutatná ki, hogy a magasabb képzettségű vezetők — pe-lig ezek kevésbé gyakorlottak, mint azok, akik egész nap fog-

lalkozásszerűleg ülnek a volán mellett — kevesebb balesetet okoznak, mint a profi sofőrök, akik között nagyon sok primitív ember van.

Köztudomású, hogy a gyorsaság a gyengék egyik kiélelési formája és ha lenne statisztika, az kimutatná, hogy a cingár legénykék a „ráménősek” és nem az atlétatermetűek, akik autó nélkül is ki tudják mutatni az erejüket.

Minden állapotban van egy vágy: megelőzni a többit. Ez

LEVELEK A SZERKESZTŐHÖZ

Karoljuk fel az új olékat

Gordon Eszter cikkére szeretnék válaszolni. Az általa hangoztatott kívánság az, karoljuk fel és legyünk segítségükre az új oléknak. Nem hiszem, hogy a felhívásnak a közömbös társadalmam és főleg a tisztviselők érzéketlensége következtében valamilyen eredménye lenne. Bizonyítékul a saját esetemet hozom fel.

Az 1956-os magyar forradalom kitérése után menekültem leányommal Pest-től Bécsig majdnem mindvégig gyalog és alijázásunk után Jeruzsálemba kerültünk. Minden idővesztés nélkül már másnap reggel a Szochnutnál voltam, hogy elintézzem a formázásokat és főleg, hogy sorsom intézését a saját kezembe vegyem. Irvitül egy betű sem tudtam és azért egy magyarul beszélő tisztviselő után érdeklődtem. Egy vallásos kinézésű férfihez utasítottak az első emeleten. Főmentem hozzá, de az első mentem után félbeszakított és kijelentette, hogy „rák ívrit”.

Dolgomvégzetlenül távoztam a Szochnut épületéből és természetesen nagyon elkeseredtem. Nagy volt tehát a meglepetésem, amikor

A Mifál Hápájisz a kis ember szemével nézve

Nem kell mondjam, hogy a Mifál Hápájisz sorsjegyei között nagyon sok olyan vásárló van, aki szociális helyzeténél fogva sokszor feltűnően alacsony fizetése mellett nem nagyon engedhetné meg magának a heti 3 fontos befektetést.

Nem lehet tagadni emellett, hogy az intézmény jó célokat szolgál. Azonban éppen a kis befektetők kedvéért sok kis nyeresémi beiktatásával kellene növelni

valószínűleg a létfenntartás-saj függ össze, mert aki először éri el a zsidóimányt azé lesz az üldözött „élelem”, legyen az nyúl vagy zebra. Talán erre vezethető vissza ez az ösztön-csökkenés. Előbbi feltételezésem — a művelt és primitív ember viselkedésével kapcsolatban — arra vezethető vissza, hogy az intelligens ember jobban kontroll alatt tartja az ösztöneit, mint a primitív.

Dehát ezt egyszer tudomásul kell venni, mint balesetelőző komponenset. Pedig itt is van orvosilag nevelés kérdése az egész. Gyermek nevelője az iskola és a szülői ház, a felnőtteket viszont csak propagandával lehet megnevelni. Itt nem felejtendő el, hogy a pedagógus és a szülő is felnőt-

másnap egy 6-os autóbussz-rafelszállva pontosan a tegnapi emberem mellett levő úras helyre ültem le és arra lettem figyelmes, hogy az illető egy magyarnyelvű füzetes regény olvasásában van elmerülve.

Feléje fordultam és ezt mondtam neki: „Uram ön nemcsak Izraélnek, de az egész világnak a legzenialisabb embere”. S mikor az illető csodálkozva nézett rám, még hozzátettem: „No hallja, egy ember, ak 24 óra alatt tanulta meg a magyar nyelvet, az csak igazán zseniális ember lehet”.

Az illető még mindig nem kapiskálta, hogy miről van szó, de azután én megmagyaráztam neki a helyzetet és ezenkívül is egy pár közvetlen szót intéztem hozzá.

Ezért mondtam szeretőben kedves Gordon Eszter, ne várjuk az olék felkarolását a régiektől, hanem erős akarattal, saját erőkből kezdjük kialakítani új életünket és a végén felkarolás nélkül is boldoggá leszünk.

Elisabeth Abeles
Tel-Aviv,
Rech. Náchmáai 45.

A. A., Jeruzsálem.

AZ ÚJ KELET NEW-YORKBAN

Minden nap repülőgéppel, frissen érkezik lapunk New-Yorkba. Helyi megbízottunknál, aki előfizetéseket is felvesz, példányonként vásárolhatja a lapot

Megbízottunk címe:
M. GOLDSTEIN 285 Albany 3/c
Brooklyn 11213 N.Y. Telefon: 771-8443.

Ugyanott kapható Schön Dezső (Az örökség, A jeruzsálemi per, Istenkeresők a Kárpátok alatt), Balla Erzsébet (József körút 79), Firth Margit (Maris! Maris!), és a magyar-zsidó könyvpiac különböző ujdonságai.

Mr. Goldstein hirdetését ügyekben is készséggel ad szakzerű felvilágosítást.

tek. Tehát az elsőszámú nevelő a propaganda, mert ennek a hatása alatt nevel a pedagógus és a szülő. Vajon megtanította-e eddig a propaganda a felnőtteket fegyelmre? Hogy tanítson fegyelmet egy felnőtt, akár mint szülő, akár mint tanító, ha ő maga sem fegyelmzett ember? Pedig a fegyelem a baleset megelőzés alfája és omegája.

Meg szeretném csokolni azt az édes kölyköt, aki az utca sarkán fehér vászon karvédővel a karján hatalmas rudat tart, amin egy piros háromszög alakú tábla van és ezzel irányítja a forgalmat, olyan komoly kis pófával, ami egy londoni Bobby-nak is tiszteletére válna. Ugyanez a gyerek „szolgálaton kívül” a Grätz utcán újjáélesztő irány ellen képes biciklizni, nehogy iskolatársai sviccernek tartásák. Nem felejtendő el, hogy ebből a gyerekből pár év múlva autóvezető lesz.

A jövő generáció sofőrjeit rosszul nevelik, de legalább megpróbálják nevelni. De hogyan nevelik a felnőtteket?

A rádió kereszttul való nevelés nem egyéb, mint talrahányt borsó, legalábbis ebben a formájában. A másik nevelésszköz — a plakát és az újsághirdetés — nálunk gyermekcipőben jár még. Legjobb esetben „ki-kölcsonőznek” külföldön bevált ötleteket, de közben elfelejtik, hogy a különböző népeknek — nem is beszélve ami kibuc galájtunkról — különböző beállítottságuk van. És ami hat az Egyesült Államokban az nem hat nálunk. Csak egyetlen pont van, ami közös a világ összes népei közt és itt nincs különbség a még titokban kannibál pápua és az atomtudós közt. És ez a „tudatalatti”: De ilyen mélyre még nem sikerült behatolni az izraeli reklám-szakembereknek.

Hogy nem jutott még észébe senkinek, hogy hétről-hétre minden pánteken fekete keretben „közös gyászjelentés” formájában plakátirozzák ki az elmúlt hét autó-halottait. S ugyanilyen gyászjelentéseket kéne megjelenítenie az összes napilapok első oldalán.

Ha azt, amit most leírtam, előszóval mondanám el hallgatóság előtt, biztosan akadna, aki ellentmondana. És látszólag igaza is lenne. Kénytelen vagyok itt hivatkozni egy szakörökben közismert tényre, arra, hogy már régen nem utalunk ilyen esetben a halálra, mert a halál nem elég ijesztő. Már régen a „fájdalom”, a „nyomorékká zúzott test” és főképpen a „hátramaradtak” a jelszó. Ezért az előbbi javaslatot ki-ezszítem azzal, hogy a közös gyászjelentésben szerepelni kell a halott neve alatt a hátramaradt ellátatlan család összes tagjai nevének és korának.

Külön gyászjelentést javasolnék a legyilkolt gyermekeknek.

És a gyászjelentés alatt piros betűkkel (persze csak a plakáton) a következő szöveg:

Polgár, ne bújj el, ha szemtanúja voltál egy balesetnek, hanem jelentkezz tanúnak. — Segíts a hatóságnak! Ne feledd: „Mindenkét érhet baleset”. Téged is, a feleségedet is és a gyermekedet is.

Ez csak egy példa akar lenni, de lehetetlen itt teljes programot adni.

És most nézzük meg, hogy milyen retorziók várnak nálunk azokra, akik megszegik a törvényt. Elsőnek a gyermekek nevelésével foglalkoztunk. Ismerjük a világ különböző részein működő gyermekbíróságok ítéleteit. Ezek közt vannak, melyek abban különböznek a szokványos ítéletektől (javító intézet,

rendőri felügyelet és hasonló), hogy sokkal enyhébbek és sokkal érzékenyebben sújtják a delkvens. Ha én lennék az iskolaigazgatója, úgy azt az ifjú közlekedési rendőrt a „szolgálaton kívül” közlekedési kihágást követően azonnal büntetném, hogy bizonyos időre kizáranam „közlekedési rendőrtől” ből. Persze, ezt is közporthal kellene elrendelni. A fiatalok „svicci” követett autópályaikat méltatlanul viszonylag enyhébb ítéletekkel büntetni, ha ez nek a kár okozása csak anyagi természetű lenne. I-ezek az ifjak, miután rmenős „autóversenyzők” pdesztinált balesetokozók. M-nimális büntetéseket — elzáráson kívül — ajánl-nám legalább tíz évre lim-tálni azt az időt, amelye-teltele előtt az ifjú Caraciola nem kaphat a jövőben autóvezetési engedélyt. A visszaesőt pedig „éle-fogytiglan” eltiltanám a autóvezetéstől. Azt hiszen ilyen kockázat mellett so-ifjú hulkig megmondolr-érdemes-e imádott sportj-ról örökre lemondani. De!-ez sem elég: jöjjön a dere-Mert ez az egyetlen „nyel-amit megértettek.

De nézzük csak meg a történet a felnőttek kihágásaira, vagy büntözéseire k-szabott ítéletek frontjára. Jogászok szerint az ítéleteknek különböző célkitt-zéseik vannak. Az enyhé-ítéletek javító célzatúak, súlyosabbak elrettentő pé-dák akarnak lenni és a leg-súlyosabbak, a hosszú szabadságvesztéssel járók, ak-alább egy időre meg akar-ják szabadítani a közössé-ge-t a rendet veszélyeztet-egyéntől.

Nem vitás, hogy fajtán-galuti szenvedése ktermelk-a „jószerű bírót”. Anyi-verték bennünket, hogy-zsidó bíró sokszor a szívér-hallgat és a törvény rendel-kezésein belül igyekszik-megérteni lenni. Ha az eszér-hallgatna, sokkal súlyosab-ítéletek hangoznának el. közelmúlt egyik „egréme-sebb autókatasztrófiája, kilenc Gádná-lány tragédiáj-iskolapélada erre. A viszony-lagosan enyhe ítélet arr-vezethető vissza, hogy-tett elkövetője többgyerme-kes családapa.

(Folytatás vasárnap)

HAROM CSAJKA „DÖRGE”

(Folytatás a 2-ik oldalról)

gyünk, s akkor legalább megkapom az obligát fényképezőgépet, ami kijárt minden tizenhárom éves fiúnak Tótkomlóson. De aztán mégis meglett a bár-micvá Bergen-Belsenben. Nem is a rabbik ötlete volt. Egy szarvasi ügyvéd, dr. Keszt Zoltán szervezte meg. Összeíratták azokat a gyerekeket, akik június óta — akkor indultunk el — betöltötték a tizenharmadik évüket. Majdnem húszan voltak.

A rabbik és a tanítók munkába fogtak bennünket, tanultunk, mert két hét múlva bár-micvát akartak rendezni. Meg is rendezték.

Szombat délelőtt volt, szép, napos, téli délelőtt. Az ima ezúttal nem a barakkban, hanem a lágér fötéren volt, mert a németeknek is bejelentették a szertartást. Avató beszéd is volt, valamennyiünket felhívták a Tórához és a mártír Sívách barátom mondotta. Mindannyian ott álltunk körülötte, mindenki sírt. Én is. De közben az őrtorony felé pislogtam. A németek szemé-szája elállt, ilyet még nem láttak. „Telt ház” volt az őrtoronyban, derékgi kihajoltak a katonák, úgy figyelték a szertartást.

A beszéd alap gondolatára is emlékszem. Azt mondta a pap:

— Fiaim, csak mától vagytok teljes jogú férfiak, de már hónapok óta osztozkodtok népünk szomorú sorsában. Kárpótoljon benneteket a Teremtő, amiért szörnyű a ti ifjúságtok. Eljetekek boldog zsidó életet...

Még ajándékról is gondoskodott dr. Keszt Zoltán. Elintézte a lágér gazdasági főnökénél, Révész úrnál, hogy a tartalék-adagok terhére kaptunk egy-egy kenyéret és egy rüt szafaladét. „Fogadás” is volt, de csak kétszemélyes. Az öcsémmel megosztottam a lakonát. Szüleimet, anyai nagyanyámat is meg akartam kínálni, de egy falatot sem fogadtak el. Nagynehezen sikerült aznapi dörge-adagomat rájuk tukmálni.

Április elejéig voltunk Bergen-Belsenben. Újra bevagoniroztak bennünket és elindultunk. Akkor már nem volt olyan nagy a szigorúság, le sem zárták a vagonokat. Ha megálltunk valahol — és néha félnapokat álltunk — mindenki leszállt, krumplit, miegymást organizáltak, téglák között, rőszelágon süttö-tünk-főztünk. Majdnem minden nap jól laktunk.

Egy kora reggel megérkezünk Berlinbe. Külvárosi rakodó pályaudvar holtvágányán álltunk. Apám kézenfogott, s elindultunk sétálni, mert tudtuk, hogy van két óra időnk. Nagyon messzire nem merészkedtünk, de láttuk a lebombázott, romokban heverő Berlint.

Erre a sétára gyakran gondolok mostanában. Arra gondolok, mi lett volna, ha felhívom akkor telefonon a berlini magyar követséget és azt mondom: dr. Török Sándorral akarok beszélni. Mi lett volna ha akkor arra kértem volna a követségi titkár urat, hogy hozzon ki nekem valami kaját az állomásra? És egy fél liter tej: az öcsémnek, aki akkor múlt hat éves. Vajon mit válaszolt volna dr. Török Sándor?

De butaság az egész. Nem is volt akkor nálam berlini tantusz.

Visszamentünk apámmal az állomásra, utaztunk tovább. Az úton elárulták nekünk a németek, hogy Theresienstadtbe megyünk. Kerestem Schiller Pistát, hogy közöljem vele a friss értesülést. De nem találtam. Társai, szomszédai azt mondták úgy jóllakott főtkrumplival, hogy felfűvődött, meghalt. Halálra ette magát.

Évekkel később jogász lettem a pesti egyetemen, de gyakran jártam előadásokra a bölcsész-karra is. Ahányszor beléptem a Múzeum-körúti épületbe, mindig eszembe jutott Schiller Pista. És öt sira-tom máig is, ha Krudy Gyula valamelyik könyve kerül a kezembe.

GOSZPODIJ POMILUJ

írta: Plesz Artur

Már az előzmények lázas izgalomba hozták a társaságot, amelynek operációs osztályán Dusanika, a Markovics Dusan volt a vezérkari főnök. Ez a tény annyival is inkább jelentőséggel bír, miután a temesvári „zsidóudvar” gyermekhada nem kis büszkeséggel kérkedett ellenlábás csoportok előtt az irányító szerv kétségbevonhatatlan gójságával.

Dusanika fényjelezte a banda minden csinytevését, még azokat is, amelyekben nem vehetett cselekvőben részt. Így az áldott emlékeztető dr. Singer Jakab főrabbi új hittanórái alatt történt kilengések ódiuaiért is felelősséget vállalt néhány nyakleves erejéig, mint a csiny értelmi szerzője, holott az apró gazemberek elkövetéséhez, — ahogy ezt a rabbi bácsi nevezte — nem volt semmi szükség „külső behatásra”.

Egy szó, mint szó: a banda felhevülten tárgyalta azt a ténnyel, hogy a Kossuth-terén „forgóhíntát, érthetőség kedvéért: ringliszpít, állítanak fel arra hivatott vállalkozók, akik egy cirksuz-kordélyba fogott gebécskével vontatták a megfelelő és a banda előtt káprázatosnak tűnő kelleket a színhelyre.

Felnőttek előtt is esemény volt ez vagy fél évszázaddal ezelőtt, a jó „bürgerek” még nem ismerték ebben a főleg németajkú városban a nürnbergi törvényeket, antiszemizmusuk az indulatok legalján szunynyadt. Senki sem csodálkozhat tehát azon, ha a fenti esemény fordulópontot jelentett a Farkas-utcai „zsidóudvar” gyermekhadának életében.

Mert, hogy a ringliszpil örömeit fenéki ki kell élvezni, azt elvben már az alkotmány felállításánál elhatározták. A gyakorlati kivétel azonban nem látszott hízósítottnak, mivel minden egyes menet négy, ird és olvasd: négy krajcárba került! Temérdek pénz ez! Valutáris fogalmak megalkotásához had mondjuk el, hogy ezért az összegért a következő értékek cserélhetek gazdát. Sorrendben: két darab konviktusi irka, egy darab hármas Hartmuth-ceruza, egy „Elefánt” törlogumi, három darab színes lehúzópapír és némi Stollwerk-karamella! Ennyi ellenérték egyetlen hintamentet.

Éhínség Indiában

A világ közvéleménye feszült érdeklődéssel ügyeli az indiai eseményeket, a várható rettenetes éhínséget.

1830-ban India 130 millió mázsza élelmiszert termelt és ez a szám nem emelkedett 1948-ig, jóllehet a lakosság száma elérte a 400 milliót. A lakosság szaporodása évi 10 milliót tesz ki, így hát a személyenkénti élelmiszertermelés relative a felét sem teszi ki a 100 év előtti mennyiségnek. A napi átlagos élelmiszertartás 450 gram rizs vagy búza, de sokan még ehhez a mennyiséghez sem tudnak hozzájutni.

Ami a helyzetet még jobban rontja, az az állapot, hogy teljesen hiányzik a zöldség, a tej, a tojás és a hús. Ez okozza a hinduk testi fejletlenségét. Ha ez évben sikerül, akkor hatöt kilo rizs, vagy gabona lesz a fejadag, azaz egynegyed a több, mint az előző évben. Pedig az az adag is már kevés volt!

Már bevezették minden élelmiszert adagolását, ennek dacára a század legrettebb éhínsége előtt áll India. Es ekkor a volt hadügy miniszter, Krisna Menon, nem ennek a katasztrófának az elhárításán fáradozik, hanem Kairóba utazott, ahol a legújabb kirohanást intézte Izrael állama és a zsidók ellen.

ért! És hol van a többi? Mert egyetlen túrral mihez is kezdjen az ember?

A haditanács Dusanika irányítása alatt arra a vég-ső következtetésre jutott, hogy a felmerült nehézségeket mindenkinek egyenlően kell megoldania. A tehetősebbek majd kinyafogják a szükséges pénzt a szülőktől. Az izmosabbak viszont a piaci kofák mellett csellengve esetleg egy-egy piaci szatyrot szerezhetnek a nagyságuktól, hogy azt haza szállítsák. Lehet a vasúti állomás környékén is utas-csomaghoz jutni, persze kellő pof-távolságra a hor-dároktól. És így tovább, mindenki a saját, még csak nem is serkenő szakállára.

A legénykéek elszédtek: a szélrózsa megannyi irányába. A ringliszpil a jelek szerint holnapra megindítja korszakalkotó körforgását, az ütött-kopott falovakon, gólyákon és griffmadarakon a banda tagjainak becsületbeli ügye a délceg nyargalás. A hadiszállás csupán Dusanika, a vezérkari főnök maradt és Sloj-nika, a legvéznaabb, a társaság szegénye.

Nem csupán tehetelenségért, félszegségért és megindító véznaságáért szeretete Dusanika a Slojmikát. Volt ennek a vonalumnak némi nacionalista színezete. A kisfiú a Bácskából származott, tökéletesen beszélt szerbül. Szülei szigorúan vallásos emberek voltak, szegény nincstelenség, de péntek este, a gondosan terített asztal és lobogó sabati lángok a gyermek lelkébe mennyországot varázsoltak.

Dusanika tehát jobban szeretete Slojmikát a többi „zsidóudvar”-beli gyereknél, sokszor beszéltek szerbül, ha magasabb érdekek úgy kívánták, hogy a többi ne értse meg.

Amikor a nagytanács után magukra maradtak, Slojmika megkérdezte erőben és fellépésben annyira tekintélyes barátját:

— Mi lesz velem, Dusanika?
— Mj legyen?
— En nem nyafoghatok ki otthon pénzt, meg hiába is nyafognék, amikor az én szüleim nagyon szegények...
Dusanik elkomorodott. Tudott és hallott is erről. Az ő szülei többször segítségükre akartak lenni, de Slojmika szülei büszke emberek! Nem fogadtak el azok semmilyen segítséget. Vezéri minőségben azzal viszont tisztában volt, hogy Slojmika gyenge alkatánál és félszegségénél fogva nem megfelelő személy a csomag-hordáshoz. Így gondolataiban elmerülve hirtelen ötletétől felélenkült.

— Ministrálni fogsz, Slojmika!
— Ministrálni?
— Uhum! Az könnyű. Délután van a dohánytözsde, Lazárovics bácsi temetése. Hús krajcárt, három zsebkendőt és két gyertyát kapsz érte!
— Dusanika! Te tudod, hogy én...
— Persze, hogy tudom. Na és?
— Dehát...
— Semmi dehát! Te tudsz szerbül. Ismered a responzóriumokat?
— Hát... ismerni ismerem... de...
— Akkor mondd! Ha hibázol — kijavítalak.
Slojmika félve nézett körül. Bár az udvarban nem tartózkodik senki, a szülőknél, Isten őrizze, még a fü-

lébe juthat. Ugyanakkor előrévedezett előtte a körhinta, a ringliszpil minden csodájával. Így hát lecsukta szemét és különben is vékonyka hangját letompítva rákezdte:

— Goszpodij pomiluj... Gooospooodiiij poomiiilújj!
Ha derék Lazárovics bácsi aznap délután a temetésén felébred halottaiból, szemének megérett pillangósával illetve volna Slojmika buzdóságát. Az első párközött haladt a menetben, fehérgyolcs minisztráns ruhában, elől kék és hátul piros keresztrel díszített himnusz-sel.

Minden a legnagyobb rendben folyt le, Slojmika mögött ugyanolyan hivatalos öltözetben Dusanika pomilujozott és hangjának szügesztív erejével ösztökléte végna kis barátját erőteljesebb intonálásra.

A sirgödör előtt mintha a szvéri otác, a tiszteletreméltó Kosztics Szlobodán esperes úr, egy oldalsó pillantással vette volna lajstromba új minisztránsát, annyi bizonyos, hogy a nagytekintélyű lelkész, temetés ideje, temetés oda, nem tudta elrejteni mosolyát.

Ketten beszélnek

— Uram, el vagyok keseredve.
— Ne tegye, nem szabad ezt így szívre venni.

— Nem tehetem másként... Őszinte leszek magával, nem így képzeltem el.

— Hja, barátom, nem szabad ilyen tragikusan feljogni.

— Jó, jó, de nem is olyan régen még másként beszéltek.

— Megértőnek kell lenniünk... A körülmények, a felmerülő nehézségek... És minden, ami ezzel összefügg.

— Azt hiszem, ami most történik, ezután ez már nehezen lesz elviselhető, hiszen...

— Csak ne legyünk borúlátók. A helyzetet, a nemzetközi sikon kell, nagyvonalúan áttekinteni... Az egész világ, ma hasonló tünetek észlelhetők... Mi kis nemzet vagyunk, országunk nem kerülheti el azt, ami sokkal nagyobb és biztosabb alapokon nyugvó államokban is...

— Nem értem az okjait. Hiszen éppen a nemzetközi sikonról van szó. Már az angolok is nyilatkoztak.

— Maga szerint az angoloknak mindenkor egészséges az életsszéméletük?

WESTMORELAND

„az év embere”

A többmillió példányszámú amerikai Time magazin William Westmoreland tábornokot, a Dél-Vietnamban állomásozó amerikai haderők főparancsnokát választotta 1965-re az „év embereként”. Ez már a 39-ik alkalom, hogy a világszerzete elterjedt hetilap a polgári év utolsó hetében megválasztja az elmúlt év emberét, aki — akár jó, akár rossz értelemben — ténykedésével döntő nyomot hagy a történelem lapjain. A Time megjelenésének első évében, 1927-ben, Charles Lindbergh pilóta volt a fedőlapon az év embere, míg tavaly Johnson elnököt érte a Time kitüntetés-számba menő kiérteklése.

Szű rájja bútorát? Poloska zavarja álmát?

HASKÓ MÉRNÖK CIANÓZ

olcsón — garanciával
lakások, raktárok féregmentesítése, egyes darabok cianózása
éttermek, eszpresszók, élelmiszer raktárok, üzemi konyhák
navi karbantartása.

Tel-Aviv, Jermijahu-u. 41., telefon: 444893

A dolog azonban valahogy kitudódott. Nem mintha ebből diplomáciai affér keletkezett volna. Slojmikát édesapja első fokán elnadrágotla. Másodfokon a hittanórában Singer Jakab dr. főrabbi úrtól kellett volna elszüvenedni a megfelelő megtorlást.

De nem ez történt. Bármennyire is szorongott Slojmika, a dolog másképpen alakult. A zsidó hittanórával egyidőben a parosz-láv gyerekek a szomszédos osztályteremben nyertek hitkiképzést.

A tragikusnak ígérkező óra előtt az udvarban két papi ember sétált fel-alá békésen beszélgetve. A rabbi és az esperes úr. Egyébként is szívélyes barátságot tartottak, nem kétséges, hogy Slojmika „ügyét” egymás között már letárgyalták.

Ez tünt ki abból is, hogy amikor hittanóra után a két különböző osztályból a két különböző hitfelekezetet gyermekhada kacagva és csivítelve kitódult, Dusanika nem kis szorongással kérdezte Slojmikát.

— Káko biló, bráte? (Hogyan volt, testvér?)

— Táko Bog zápovedá! (Igy akarta Isten!) — nevetett vidáman Slojmika.

Es délután boldogan nyargaltak egymás mellett a ringliszpilen.

Jeruzsálemi arcképcsarnok:

Nili Háméiri,

a „Kol Jiszraél” színésznője

írta: Gervai Sándor

Első élménye nem a kávéház volt, hanem — a „tuná”. A „tuná” (mozgalom), melyet nem pártnak, politikai ideológiának érzett, hanem egyfajta keretnek, üvegháznak, álomországának, ahol a serdlőkor nehezen megfogalmazható vágyakozása egy nemzedéket egyesít.

Azután következett — a „cává” (hadsereg). Ott ébredt önmagára. Ott merete először elhinni — ha azt mondják róla, hogy tehetsé-

s szerepeket vállalok. A játékerdekezésben fizetés nélküli szabadságot veszek ki a Kol Jiszraél-től. Meg akarom őrizni anyagi függetlenségemet. Nem vonz a bohém-élet. Már férjes asszony vagyok. Háztartást vezetek. Bár az edények mo. gatásától nem vagyok elragadtatva. A férjem az egyetlenem Rottenstreich professzor asszisztense. Filozófus lesz. Most Amerikába küldték, hogy továbbképezze magát. Nem ühletünk ügy, hogy óceánok válasszanak minket el egymástól. Utána megyek, mielőtt megoldjuk a helyettesítem problémáját a Kol Jiszraélban. Ha már így alakult a helyzetünk, felhasználom majd ezt az évet arra, hogy egy igényes amerikai színiakadémia tanulójak. Nem szigetelhetjük el magunkat a világtól. Rettegetesen hiányzik nálunk egy állami színészképző főiskola. Vachtangov és Sztaniszlavszkij rég meghaltak. Tanítványokat — ahogyan ők tették — ma már nem küldenek a héber színház felvirágoztatására, egyetlen országból sem. Önállóak lettünk ezen a téren is.

ges, joga van a színpadra lépni, akkor valóban szerepeket is vállalhat. Ezért hát nem véletlen, hogy nevét először a „Gálé Cáhál”, a hadsereg rádiójának közönsége ismertette meg.

Önnét került át leszerelése után a „Kol Jiszraél” ifjúsági osztályára. Közönsége a legnagyobbak egyike Izraelben, mert az apró népek játsszik. Ő válogatja ki a színdarabokat, ő dolgozza át, ha az szükségesnek mutatkozik, ő játssza a fontosabb szerepeket. Ezek után nem csoda, ha a gyerekek ezreivel levelezik, telefonbeszélgetést folytat, — gyakran a postai telefonfülkéből hívják fel a gyerekeket, de személyesen is tárgyal velük.

— A színház, mint „olyan” nem jutott válságba. — mondja boldogan Nili Háméiri. A gyerekek renkívül komolyan veszik. Nem félek a televízió versenyétől sem. Hiszem, hogy a televíziónak is csak akkor lesz igazi sikere nálunk, ha jó színjátszást fog közvetíteni a képernyőn. Ez nem jelenti azt, hogy csak úgynevezett „gyerek-színész” vagyok. Ezt, semmiestre sem akarom. Hiszen a „Kol Jiszraélben” felnőttek részére rendezett színművekbe is játszom. Azt kívánom hangsúlyozni, hogy a „Kol Jiszraél” is nyújt nekem a színjátszás terén olyan kiélelési és érvényesülési lehetőségeket, amelyekről nem mondom le azért, hogy valamelyik tel-avivi színházban játszhatok. Szeretem a gyerekeket. Imádom nekik játszani.

Nili Háméiri neve ott látható az utóbbi időkben minden jeruzsálemi színtársulat műsorában. A fővárosi színház épülete megfelelő épület hiányában, igen komoly nehézségekkel küzd.

— Nem mentem megnézni, hogy épül, illetőleg, miért épül olyan lassan a jeruzsálemi Városi Színház? A tervek nagyon szépek. Lesz benne egy ezerkétszáz ülőhelyes nagyterem és egy ötszáz személyes terem kísérleti célokra. De mikor lesz már kész? — En ugy képezem el a színi-működésemet, hogy csak

GROSZ ELIEZER

KIADÁSABAN MEGJELENT A

magyar-héber szótár

29 IK FÜZETE.

Az eddig kiadott füzetek már 29.000 szót tartalmaznak. Kapható (az előbbi 28 füzet is) minden újságarúsnál, az UJ KELET megbízottainál és GROSZ ELIEZERNEK, P.O.B. 4127, TEL-AVIV ÁRA: 1.— FONT

Egyidejűleg megrendelhető az igeragozási függelék

1966. I. 7. Uj Kelet 7

Bolondok hajója

Regény
Irta: KATHERINE ANNE PORTER

7.

— Meghalok — mondta anyjának fuldokló hangon, és szeplői úgy világítottak halvány bőrén, mintha jódott fröccsentettek volna rá.

— Meghalsz! — utánozta anyja csúfondárosan. — Ekkora fiú, mint te, hogy beszélhet ilyen ostobaságot! Várj csak, mi lesz, ha apád meghallja. — Tovább koto-rászott, sietségében és a kényelmetlenség közepette is rendszeren, az összehajtogatott holmi halmaiban, és mind-egyre hátrasímitotta nedves haját a homlokából. Az asz-szony is sápadt volt, hátrgerince elpetyhüdt, hónalja izzadt; érezte, hogy csurog az izzadság végig a lábán, és nedves karja átfénylik ruhája vékony, sötét anyagán. — Azt hiszed talán, anyád nem fáradt, nem szenved? Azt hiszed, csak neked kellemetlen mindaz, ami itt van? Ahelyett, hogy sírsz, nyafogsz és még több bajt csinálsz, jobb lenne, ha felkelnél onnan, abbahagynád a duzzogást, és segítenél nekem a bőröndöket elrakni.

— Nem vehetném le legalább a kabátomat? — könyörgött kétségbeesve a gyerek. Megtörölte orrát a keze fejjével, és bár nem akarta, tovább potyogtak a könnyei.

— Hát... jó, nem bánom, vesd le. Látom, az ilyen csecsemőnek a legjobb, ha cuclisüveget ad az ember... Egy üveg cukros tejet gumicuclival. Azt kapod vacso-rára, semmit mást — folytatta, s már kezdte élvezni kegyetlenségét, azt a kellemes érzést, hogy legalább megbánthatja a fia büszkeségét, ha már a kabátlevétel-le elvesztette a csatát. De a gyerekben nem volt büsz-keség. Azon nyomban lerántotta magáról a kabátot. Friss levegő érte az ökörszem felől, és élvezte, hogy libabőrös lesz a teste. Arca felderült, hálásan nézett anyjára, és boldogan sóhajtott.

— Várj csak, megmondom apádnak, hogy gyötörsz engem — mondta most már lágyabb hangon az anyja. — És ha még egyszer síró baba leszel, majd meglátod, mit kapsz.

A fiú féltéken hűződött a dívány fejéhez. Sívargott a gyöngédségre, s arra várt, hogy szépséges, jóságos anyja hamarosan visszatérjen. Mert eltűnt. Összehúzott szemöldökű, veszekedő idegen lett belőle, aki rátámad, mikor legkevésbé várja, a kezére csap, fenyegeti, mintha gyűlölné. Leccsüggesztette fejét, kezét lelogatta, és nem félve, csak várakozón lesett ki gyér, világos szemöldöke alá. Anyja felkelt, kisímitotta szoknyáját, ránézett a gyerekre, s eltelt szánakozással és lelkifurdalással.

— Hans, édes kicsikém — mondta gyengéden, és meg-csókolta ujját, majd szelíden végigsímitott fia homlo-kán. — Mosd meg szépen az arcodat meg a kezedet tisz-tára, a csuklódát, meg a nyakadat is. Aztán vedd fel a kötöttkabátodat meg a shortodat, és megyünk, iszunk finom, hideg málnaszörpöt. De siess, kisfiam. Odakint megvárlak. — És mintha sohasem lett volna dühös, sze-retettel mosolygott a gyerekre. Érzései zürzavarában Hansnak újra sírhatnékja támadt, de a hideg víz arcára fröccsent, s elálltak a könnyei.

Az A-fedélzeten Frau Rittersdorf kihasználta fülke-társa távollétét, s az előbb érkezett jogaival élve kezdett elhelyezkedni. Fekvőhelyet választott: jegye a felső ágyra szolt, de Frau Rittersdorf csak egy pillantást vetett a kis Frau Otto Schmittre, s rögtön tudta, hogy könnyűszerrel ura lehet a helyzetnek. Vázákat kért, s gondosan rendezgette két hatalmas virágcsokrárt — ő küldte magának. Az egyik halvány rózsza, a másik gardénia volt. Veracruzban vásárolta, nedves vattába csomagoltatta, s mind a kettőre kártyát kötött fel ezüst szalagon. Az egyikre ezt írta: *A legdrágább Nan-nerlnek, Johannól.* A másikra: *Gnädige Frau Ritters-dorfnak üdvözlettel, Karl von Ettler.*

Szép ajándék volt, s csalásnak sem olyan nagy, mert kedves barátai valóban boldogan küldtek volna virágot neki ezuttal éppúgy, mint egyébkor, csupán az a sajná-latos körülmény gátolta őket, hogy meghaltak. Minthogy azonban oly rövid idővel ezelőtt távoztak az élők sorá-ból, Frau Rittersdorf máig sem fogta fel elvesztésüket, s most, hogy a virágokat nézte, szinte úgy érezte, ma is élnek. Valamikor nemcsak virágot küldtek, Isten nyugtassa őket. Keresztet vetett, noha lutheránus volt. Ugy érezte, sikkesen csinálja, és különben is távol tartja vele a balszerencsét.

Két ezüstperemű ólomkristály üveget vett elő, az egyiket *Garden of Araby*, a másikat *Souvenir d'Amour* címke volt. Majd felerősítette a falra ezüstfejú haj-keféje, tükre, fésűi, körömpresselője, cipőhúzója tűzőt selyem tartóját a mosdó fölé, jobb oldalra, a legkényel-mesebben elérhető helyre. Gondosan megfésülködött és felöltözött. Korán szállt hajóra, hogy elkerülje a töme-get, melyet meglehetősen alantának ítélt. Elővette tük-rét, és elismeréssel szemlélte profilját. Sokszor neveztek rá szépségnek és méltán. Most igazán szép volt, akárki akármit mond. Út egy percre, aztán fölnyitotta firenzei aranyozású vörösbőr naplóját — arany ceruza is volt mellé tűzve, és írni kezdett:

„Ilyenformán be kell vallanom, ez a kaland — mert nem kaland-e az egész élet? — nem úgy végződött, amint reméltem, de azért mégsem történt semmi baj. Sőt, lát-

hatom benne fajomnak mindent irányító parancsát is. Német nő ne kössön házasságot sötétfajtájával még akkor sem, ha a jelöltben nemes spanyol vér csörgedez, az uralkodó kaszthoz tartozik és megfelelő vagyonu... Spanyolország történetében voltak végzetes századok, mikor kétségtelenül beszivárgott az ármányos zsidó és mór vér — és ki tudja, még mi minden. Nyilván gyen-geségre vall, hogy egy pillanatra foglalkoztam a gondo-lattal, s ezért szégyellhetem magam. De hát annyira körülvevett az idegen befolyás, a gvendéd baráti rábeszélés, jó németeké, akiknek tanácsát tiszteletben tartot-tam, különösen mert annyira egyedül állok a világon, meglehetősen szűkös anyagi körülmények között — talán mégsem kell engem oly szigorúan elítélni. Végül is nő vagyok, szükségem van egy férj szelíd, de szilárd irányítására, akinek tekintélye felemel, s elvei szá-momra...”

Frau Rittersdorf szünetet tartott. Elszállt az ihlet, s a következő szó már nem jött a tollára. Nagyon jól tudta, mindig és mindenkor egyetlen igaz módja van minden kérdés megítélésének, s ő mindig mindent pon-tosan úgy mérlegelt, ahogy elvárták tőle, akik nevelték. Mindezt oly sokszor elmondta s elgondolta már, miért mondaná s gondolná el úrra? Lehunyta a szemét, és ébren álmódóva feltűnt előtte Don Pedro hosszúkás, sötét, komoly, de jóságos arca, öröklötten nemes voná-sai; halántékánál kissé őszül, glóriaként veszi körül a spanyol gazdagság és spanyol büszkeség, melyet egész-ségesen megalapoz a hatalmas mexikói serfözde — ő, miért gyötöri újra ez a kén? Miért is látszott oly való-színűnek, hogy megkéri a kezét? Unokabátyjai, ugyan-csak serfözők Mexico Cityben, azt hitték, megkéri: ked-ves barátja, Herr Stumpfen, a konzul, biztosra vette; jómagá pedig már addig jutott, hogy gondolatban az eljegyzési kártyát szövegezte... Összezárta fogát, fel-nyitotta szemét, s becsukta a naplót. Megszólalt a kürt, harcos bűgással szólított vacsorához, mintha hősoket szólítana a harcmezőre. Frau Rittersdorf nyomban talp-ra állt, s kislányos mohóság villant fel szemében. Termé-szetesen a kapitány asztalánál jelölik ki a helyét.

— Ó, Istenem, már szól a kürt, elkésünk — mondta Frau Professor Hutten a férjének, de azért továbbra is tartotta a törülközőt Bébé álla alatt. Herr Professor Hutten meglehetősen kevés eredménnyel igyekezett új-ságpapirokkal feltörölni egy rakás rondaságot a sarok-ban. Bébé a megalázkodás megtestesülése volt a fehér buldog képében. Szemét forgatta, és újra beletemet-kezett a törülközőbe.

— Istenem, Istenem — sópázkodott türelmesen Frau Hutten —, máris tengeribeteg, mi lesz még később?

— Akkor is rosszul volt, mikor Yucatanba mentünk, szinte az egész úton, emlékezz vissza, az első perctől fogva — mondta a professor, félretolva a szennyes ujságot, s fensőbbeségs jóindulattal állt meg a felesége előtt, mint a katedrán. — Nem várhatjuk, hogy az idő múltával gyökeres változás következék be szervezeti felépítésében. Már kölyökkorában, mint tudod, könnyen rosszul lett, s nem tudta visszatartani a legkisebb izga-lom esetén sem. Így van ez, és így is marad — fejezte be előadását a professor —, sőt az ilyen szimptomák fokozottabb mértékben mutatkoznak majd a vége felé.

Felesége aggodalma nőttön-nőtt e kilátásoktól. — De hogy hagyjam itt ilyen állapotban? — kérdezte. Út a földön, mint valami húserőd, Bébé melléje terpszekedett, s mindketten egyformán tehetetlenek látszottak. — Nem tudok felkelni én sem, mig vissza nem jössz — juttatta férje eszébe —, tudod, a térdem...

— Semmi körülmények között nem szabad elmulasz-tanod a vacsorát — mondta szigorúan a professor. — Most én váltalak fel mellette, neked pedig táplálkoznod kell, különben a késő esti órákban nagyon megszínyled a hiányt.

— De drágám, gondold meg, akkor te éhez — sza-badkozott Frau Hutten hálás tekintettel.

— Lényegtelen. Éhezésről különben sem beszélhet-nék, Käthe drágám. Az ember még nem éhez, ha egy étkezést elmulaszt; legfeljebb kissé éhesen jár-ke a vi-lágban, ami semmiképpen sem olyan nagy szerencsét-lenség. Az az igazság, hogy az ember negyven napig is kibírja táplálék nélkül; a Szentírás állítása ma már tudományosan is igazolódott. Pontosabban szólva, ha az illető megfelelő tartalékot halmozott fel izomzatában, s időnként vízhez, esetleg valami stimulánshoz jut... Jelen esetben azonban semmi ilyesmir nem lesz szük-ség. Esetleg felküldethetsz valamit tálcán. Sőt talán leg-helyesebb lenne, ha egy jól összehajtogatott száraz tö-rülközőt és megfelelő mennyiségű újságpapirt tennénk Bébé álla alá, s majd meglátod, meglesz ő nélkülünk is mondjuk egy óra időtartamára.

Frau Hutten bólintott. Felemelte Bébé fejét és vizs-gálgatta. Ugy látszott, jobban van. — Ne gondold, hogy papikád és mamikád elhagy, drágaságom — gügyögte anyáskodva. — Csak elmegyünk egy icpicikét.

A professor mindkét karját felesége hána alá kul-csolta hátulról, hosszú gyakorlatra való szakértelemmel felemelte, tartotta egy darabig, míg visszanyerte egyen-súlyát, s aztán maga hajította végre a Bébé istápolására javasolt rendszabályokat, de a kutya nem sok érdeklő-

dést mutatott sem irántuk, sem a környezet iránt.

— Ó, — sóhajtott az asszony, fejét egy pillanatra férje hajlott vállán nyugtatva —, minden olyan nehéz.

— Majd mindennek megtaláljuk útját és módját — nyugtatta meg a professor. Bébé egyre nagyobb gond lesz, nyűg a nyakukon, mint mindig. Ezt most is vilá-gosan látta. Kemény megállapítás, amelyért a professor lelke legmélyén megrögtta magát, de meg nem cáfolhatta. — Indulás, mert kihül a leves — kiáltott fel rossz lelki-ismeretre valló hamis vidámsággal.

Elsa Lutz, a nagy darab lány, és szülei, Herr und Frau Heinrich Lutz, első sétájukat rótták tompa una-lomban, kényelmes lépésekkel, körben a fedélzeten. Elsa toronyként emelkedett meglehetősen cingár szülei fölé, de engedelmes gyermekként, kezüket fogva, kettőjük között lépkedett. Megálltak és egy vasrácon letekintvén, érdemes látványban volt részük: a fedélköz étkezőhelyi-sége volt alattuk. Sorakozó keskeny kecskelábu aszta-lokon állt az étel, az asztalok mellett kétoldalt kes-keny pad. Melegen szállt feljük az ételszag, az utasok kezdtek szállingózni, s elfoglalták helyüket. Felismerték a nagy darab cseresznyevörös inges, kövér embert, hul-lámzó hátát és lehajtott fejét. Májris elmerült az étke-zésben, fesztelenül rakta meg tányérját a félkörben álló nagy tálaokról.

— Ejha, a jóistenit neki! — kiáltott fel Herr Lutz meglepetten, és a szemüvegét is feltette, hogy jobban lásson. — hol itt az üzlet, ha ennyi ételt raknak az asz-talra? — Svájci ember volt, régi hotelidinasztia leszármazottja, egy mexikói szálloda tulajdonosa maga is: érdeklődése tisztán szakmai volt.

— Zsirban sült krumpli — motyogta. — Legalább egy fél kilót rakott a tányérjára. Hozzá egy egész párolt sertéscsülköt pirított hagymával, párolt vöröskáposzta és borsópüré... igaz, egyik sem nagyon drága étel, de valamibe mégiscsak kerül. És kávé, gyümölcs, meg *Apfelstrudel*... Nem, emellett nem találhatják meg a számításukat. Nézzék csak, mit tud megenni ez az ember! Megéhezem, ha ránézek.

Csúnya kis gömböc felesége, kontyba sodort, fakó hajában dróthajtű csillogó garmadával, megrendülés nélkül szemlélte a jelenetet. Réges-rég belefásult már az állandó rosszallásba és a jogos sértődöttségekbe. — Ez csak kezdetben van így, ne félj — jegyezte meg. — Hamarosan elkezdik a takarékoskodást mindnyájün-kon. Új seprő mindig jól seper.

— Haha — nevetett a férje. — Azt akarod mondani, az új vendég mindent eltakarít a tányérjáról.

Lánya kötelességtudóan, de kissé kelletlenül kap-csolódott a nevetésbe. Felesége megérdemelt megvetéssel fogadta a tréfát, hosszúra nyúlt arccal, hadd lássa a férje, mi a véleménye az ilyen ostobaságról. De a férje csak tovább nevetett, hadd lássa a felesége, hogy el-mulat ő nélküle is.

(Folytatása következik)

TIZ NAP ROMÁNIÁBAN

(Folytatás a 3-ik oldalról)
ságnak. A húsosfazék után vágnak. Legnagyobb hibá-juk, hogy imádják, valóság-gal istenítik az aranyat. Mose Rábenu mindössze 40 napig időzik a Szináj-hegyen, de ők, a tegnapi rabslógák — ahelyett, hogy felkészül-nének a tiszta és erkölcsös életre, az új tanok felfogá-sára és megértésére — láza-doznak. Bálványt akarnak — aranyból... És amikor elké-szül az aranyborjú, letérde-lnek előtte, körülöncölják... Szörnyű a bűn — ezért a megtorlás is csak halál le-het.

Bruckstein nem mondja ki nyíltan, de a vak is látja, hogy ezek faji jellemvoná-sok... Ez a magyarázata annak, hogy „A Grünwald-család” című darabban a máramarosszigeti Marmor-stein és társai papir-bakancsot szállítanak előbb az osztrák-magyar hadseregnek és később a fasiszták ellen harcoló románoknak, majd a munkásosztálynak. Ezek az emberek zsiros profitjuk ér-dekében gáncsot vetnek a cipész-szövetkezetnek. Ezért kell pellengérré állítani a Dávidokat, a Chájimokat, az Ábrahámokat, akik lelkiis-meretlenül dözsmálják a köz-vagyont.

Hiába, kísért a mult... Gyökerei a Szináj-hegy lá-báig nyúlnak. A zsidó nem a kötélbákat és az erkölcsi parancsokat zárta a szívébe, nem ezért vállalta a máglya-halált és a mártíriumot... Egyetlen ideálja az arany-borjú...

Szigeti ismerőseim is be-széltek az aranylázról, de nem a Szináj-hegyről, ha-nem a 44-es deportálásokkal kapcsolatban. Erőkon át be-széltek arról, hogyan rohan-tak meg a derék keresztény

szomszédok a kiűrtített gettó területét. Hogyan vetették magukat a zsidó házakra, hogyan tépték fel a falakat, hogyan ásták fel a pincéket és kerteket. Es nem utolsó sorban, hogyan dúlták fel a zsidó temetőt... Heteken, hónapokon át valóságos orgi-át ült a barbárság, az em-beri gonoszság és a kapzsi-ság. Bruckstein Jozsef-Léb kivételével mindenki tud er-ről Máramarosszigeten... Mert ő, szegény, ha az em-beri kapzsiság és a korrup-ció elleni darabot akar írni, a 3500 éves, ködbevesző mult-ból kénytelen kihalászni egy aranyborjút...

Bruckstein Jozsef-Léb — az utolsó erdélyi zsidó író... Papírra veted a mondatot és néhány percre legalább az író szívébe szeretnél nézni. Mit érez, ha magával marad, — mit érez, ha lelkiismeret-vizsgálatot tart...

A múlt század nyolcvanas éveiben Juda Léb Gordon, a Hászklál-korszak költőfeje-delmét páni félelem fogta el. Egy kritikus pillanatban úgy tűnt neki, hogy mindennek vége — hogy ő az utolsó héber költő a földön... Ek-kor írta meg „L'mi ani amél?” (Kiért küszködök?) című híres, pesszimiztikus versét.

Amikor Gordon körülné-zett, milliós zsidó tömegeket látott: gyerekeket, iskolákat, tanházakat. Egy népet lát-tott, amely élni akart. De mit szólnon a szigeti Bruck-stein, aki maga körül csak a zsidó élet romjait és teme-tőit látja...?

Hogyan bír egyáltalán tol-lat venni a kezébe? Honnan meríti az erőt? Kiért küsz-ködök? Kiért?...
Kiért?...

EZRA POUND, a rapalloi remete

Írta: Naschitz Frigyes

„Controversial” — mondják rá az angolok és még a jóhiszemű amerikaiak is hajlandók ott „körülítottnak” nevezni, bár a jó emlékezőtehetségű többség szigorúbb bírálatban részesíti.

Nem a művei miatt. A Velasquez hidalgóinak arcvonásait megjelenítő Poundnak, aki most ünnepele 80-ik születésnapját, nagy bűnt terheli a lelkiismeretét: fasiszta volt, — talán még ma is az, — és meggyőződését sohasem rejtegette véka alá. Az amerikai költészet

rete cseng ki. „Csak annak van hitele, — vallja — amit maradéktalanul szerettünk. A többi: Salak!” Aztán így folytatja Walt Whitman híres „fűszál-bölcsességének” szellemében:

A zöld országban neked szánt fészek: kimért arany, vagy igaz művészet.

Pound 1949-ben elhagyhatta hazája kényszerlakóhelyét. Röviddel utána visszaszavargott liguriai kies fekvésű kuriájának őstőzójai mögé, amelyeknek sóvény-rácsa alig enged egy arasznyi kilátó rést a tenger és az ég felé. Itt él a eseménytelen remeteségben elkárpított éveit, egy-egy ujjabb „Cantos”-t gyúrva a meglévő gyöngyszemek köré.

A 15 év előtt elnyert Bollington — és az Amerikai Akadémia költői nagydíjának 1963-ban való odaítélése nyomán, valamint a mostani 80 éves születésnapja alkalmából feléje özönlő levelekre már nem váaszol. Azért a Hölderlin-sorsú költő 116-ik Canto-jában kiválasztott lelki számadása mintha kivetne a nihilből.

Igy elmélkedik: „A szépség nem örültebe torokli! Harom és tévedés vezis is körül, a cél: Hibákat belátni és helyes irányt követni”.

Ki tudná megmondani, hogy ez a szemlélet egy meghasonlott ember lelki túsajából felszökő ónvád, vagy ellenfeleit megleckéztető utasítás-e?

„Controversial” — végképpen és visszavonhatatlanul controversial!

nek Whitman óta legerőteljesebb antiromanikus viharadara egysíkú szemléletének kifejezésére új ösztönzést keresett, műve: kortársainak cizellált írói finom mechanikán nyugvó alkotás-módja nem elégítette ki.

Kivételt csak Eliot képezett, aki maga is a merev formák fellazításán munkálkodott és egyik líraialkori versetűdjét összeillesztő Pound követőként szegődött. Világélete szempontból nem haladtak egy úton. Eliot, a buzgó katolikus, a szentelt vízbe mártott varázslatos emberi előbeszéd híve lett, míg a három évvel idősebb Pound, — akit már fiatalon megejtett a Földközi-tenger varázsa, — arra a meggyőződésre jutott, hogy az egyéni érzéseket tároló újromantika, epügy elavult, mint az öncélvá kergesedett politikai élet rendje.

Irodalmi lázadása az ú. n. „magisták” táborá a vonzóit, akik képekkel helyettesítették a századforduló, érzelemszóró lírájának szó-ciráfáit. Ez az új csapásokon haladó stílusirányzat képezte az expresszionizmus elővédjét. Az aggyagoskodó fiatal títán, akinek hangulat zónája a barátok korholó inteméit váltoította ki, 30 éves korában írt verseivel meggyőzően a bírálókon és csillapíthatatlan alkotó szomjában, hol a spanyol arakli-költészet, hol a kínai líra elembebonásának és műültetésének szentelte az idejét.

Pound vitathatatlan költő nagyságát az 1916-ban elkezdett és 100 énekre tervezett „Cantos” című versciklus örökíti meg, amely dőközben 120-ra duzzadt. Ezt a neo-mitosz-t a jelenkor és a napnyugavi, — valamint a távolkeleti történe-ségek tarka motívuma szövi át és a költő világéretének vetületét képezi.

Eszmemenetének beteges elhajlását az 1924 óta Rapalloban lakó Poundnak a második világháborúban vállalt szerepe tanúsítja, amikor a Duce „gé-cusz”-át szoban és írásban magas-aló csatlósának csapott fel. Az amerikai csapatok olasz előrenyomulásának folyamán elfogták és máj megünnantat egy washingtoni árt intézetben helyezték el.

Itt szerezte 1948-ban legébilincselőbb „Pisan Cantos” című énekét, amelyek üde laplamából a zürzaváros Ma-clett győzedelmeskedő szel-em örökérvényének dicsé-

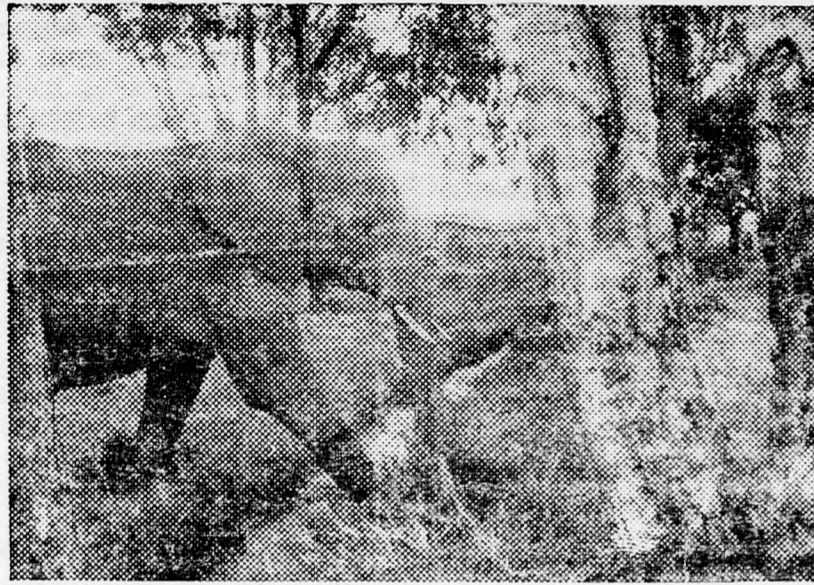
A rakoncátlan elefánt halálos tréfája

Gyerekesnyit követett el a tel-avivi állatkert Motek-je? — Az elefántok szeszélyei, de családi életük is az emberéhez hasonló

— Ez a Motek rakoncátlan kölyök, még csak négy éves, de sok bajunk volt vele — csóválja fejét M. Gopher, a tel-avivi állatkert tiszteletbeli elnöke, aki 27 éven keresztül állt az intézet élén és tavaly vonult nyugálomba. — Motek szeretete Tadeus Spineckit, a lengyel ápolót, aki két éve gondoskodott róla. De az elefántok is hangulatosak, szeszélyesek, mint az emberek. A Motek pedig bolondos kölyök...

Igy mondja: kölyök, mert négy éves elefánt még nem számít felnőttnek.

— Kicsi a Motek, nincs még egy tonna sulya sem. Csecsemő volt, amikor Indiából hozták. Már kétszer hozattunk Indiából elefánthajcsárt, szak-képzett mahaut-ot, hogy megszeliidítse. Ugy látszott, hogy hogy sikerül a szeliidítés. A mahaut megtanította Moteket, hogy gyerekeket hordozzon a nyeregben. Aztán a mahaut hazament Indiába, Motek pedig bolondozni kezdett. ledobott két gyereket, ráadal mat okozott, hát beszüntettük a lovgalást. Motekben nem lehet bízni. Kedves, okos állat, de sohasem tudni, mikor változik a hangulata.

Kenyában zavartalanul legelészik az elefánt.

— Szegény Tadeus ezt tudta, figyelmeztették, hogy vigyázzon. De mégis ott maradt a kapu mellett, amikor ártterrelte Moteket a másik ketreche. Nem voltam ott, csak elmondták nekem, hogy Motek hirtelen, mintegy tréfá-dust és oldalra dobta. Szegény olyan szerencsétlenül esett fejével a vaskapura, hogy abban a pillanatban meghalt. Nagy tragédia, az első az állatkert fennállása óta...

A tettes, nyugodtan sétál ketreceben, zavartalanul tömi szájába a szénát, amelyet áldozatának, Tadeus Spineckinek utódja óvatosan lők be a

Az afrikai országban még az angol uralom alatt hatalmas nemzeti parkokat, védett területeket létesítettek, ahol tilos a vadászat. Itt szabadon sétálnak az elefántok, pontosan tudják, hogy nincs mitől tartaniok, itt az ember nem ellenség, csak néző. De vannak elefántok, amelyek szeretik a tréfát. Minket előre figyelmeztettek, és így csak kis sé- ijeedtünk meg, amikor az egyik utkanyárnál egy vérszenes rikoltozó dühös nőstény-elefánt rohant felénk, majd az autó közelébe érve hirtelen megállt és látható élvezettel szemlélte, hogy az előadás milyen hat t keltett az autób-an ülő katonákban.

elkergette a munkásokat, akik faházat akartak építeni azon a területen, amelyet ő sajátjának tekintett. Bejárt Paraa faluba, mintha az övé lenne — azért hívták Paraa polgármesterének. Egy ilyen éjszakai sétán megérezte, hogy az egyik kunyhóban pombe készül, a banánból erjesztett sör. A „polgármester” egyszerűen letépte a kunyhó tetjét és benyult ormányával, hogy hozzájusson az erősszagu erjedő banán-péphez. Azóta nyilván szerette a banánszagot, mert a turisták autóiában kezdett kutatni banán után. Sportautók nak egyszerűen letépte a tetjét, más autóknlá benyult az ablakon. Ha másképp nem ment, felemelte az autót és megrázta, hátha kiesik belőle egy banán.

Csak hogy nem lehet abban bízni, hogy egy elefánt csak tréfál. A kenyai vadász véleménye szerint az elefánt azért is hasonlít az emberhez, mert hangulatos és szeszélyes. Különbön békés nőstények képesek váratlan támadásra, ha valamilyen okból rosszkedvűek, talán fájdalom-muk van, vagy pedig ideges-sé tették őket a kintző moszkitók.

Az elefántok hihetetlenül eszesek, jó az emlékező tehet-ségük és szép családi életük is élnek. Kenyában közismert

Egy éjszaka egy turista-házaspár autójában aludt a polgármester vadászterületén. Azt a végzetes hibát követték el, hogy az autó alá tették élelmiszeresomagjukat. Ré-műlten ébredtek fel, amikor autójuk hirtelen a levegőbe emelkedett és felfordult. A „polgármester” félredobta az autót és az alatta lévő éle-miszerrel meglepődötten távo-zott.

Elefánt-szerelme

Mire egy elefánt felnő, elérkezik a szerelme ideje is. Ilyenkor a legeőcsordából kilép egy fiatal himelefánt, mire hozzá csatlakozik szíve választottja, a fiatal nőstény. A szerelmespár rövidesen csókolózni kezd. Előbb egymásba csavarva ormányaikat ölel-keznek, végül felemelik fejüket, amíg összeér a szájuk. Valóságos csók ez. A szerel-mes him letép egy izletes fülcsomót, azt térdéhez veri, hogy lerázza róla a földet, aztán szinte gáláns mozdul-lattal átnyújtja a nősténynek, amely azt ormányával teszi szájába és elfogyasztja.

kánként vonul vissza egy kö-zeli ligetbe, amíg a nőstény teherbe csik és ezzel elveszti érdeklődését a him iránt. Ehelyett rövidesen más tár-saságot keres: egy idősebb nőstényelefántot, amely nyil-ván a fogadott mama szere-pét tölti be. Ez van vele a szülés órájában, amely 21 hó-nappal a fogamzás után kö-vetkezik be. A fogadott ma-ma éberben őrködik a szülő-anya felett és ilyenkor düh-ösen megtámad embert, vagy állatot, bárkit, aki a közelbe jön.

A szerelmi előjáték után a fiatal pár eltűnik a közeli er-dőben. Az elefántok nem szeretik a nyilvánosságot és a fák közé vonulnak, ahol a him ormányával gyengéden tapogatja és simogatja kivá-lasztott párját, amíg végül elérkezik a párosodás pillana-ta.

Az újszülött elefánt, amely-nek sulya egy mázsát is elér-het, néhány perc után már láb-ra áll és rövidesen elkezd járni. Néhány óra után már szopni kezd, mégpedig szájá-val és nem az ormányával. A fiatal anya feltve őzri csecse-mőjét és ilyenkor nem aján-lasztott párját, amíg végül elérkezik a párosodás pillana-ta.

A mézesetek tíz hónapig is eltartanak. A fiatal pár a csordával marad, csak éjsza-ka

álló csorda sétált az Edward és George tavakat összekötő Kasinga csatorna közelében.

A vízbeesett elefánt-gyerek

Kenyai vadászok mesélték el ezt az esetet: négy nőstényből é-öt elefántborjuból

álló csorda sétált az Edward és George tavakat összekötő Kasinga csatorna közelében.

Egy kövérkés kis elefántborju tulságosan közeledt a csatorna partjához és nem figyelt anyja hangos intésére. Egészen a csatorna partjára ment, hogy onnan lenézzen a vízbe. Hirtelen beomott a part szélé a kis elefánt sulya alatt és az hatalmas sikítással beesett a vízbe.

Mind a négy nőstény odarobogott a csatornához és ormányakkal benyulva próbálták kiemelni a kis elefántot, de az úgy meg volt rémülve, hogy nem kapta el az odanyújtott ormányokat. Erre a nőstény letérdelt a csatorna partján, a levegőbe emelve ormányait, a másik kettő pedig óvatosan beleereszkedett a vízbe. Ezek agyaraikkal kiemelték a kis elefántot a vízből, ezután a fent térdelő két nőstény ormányával emelte partra a prüszkölő csecsemőt.

Az elefántanya gondosan végigtapogatta köpködő, didergő kicsinyét, akit közben barátságosan biztatott. Amikor rájött, hogy a kicsinek nem esett baja, ormányával hatalmas csapást mért a rakoncátlan kölyök ülepére. Ezután dühös rikoltozással elkergette a víz közeléből, ne-hogy ellelje a leckét.

Egy másik vadász megfigyelt egy nőstényt, amely agyaráin vitt egy halott csecsemőt. Az anya három napig hordta halott csecsemőjét és csak ivaskor tette le. Végül a vadász egy fa mellett látta az elefántot, amely napokig étlén-szomján maradt ott és dühösen elűzött mindenkit, aki a közelbe merészkedett. Amikor végül eltávozott, a vadász megállapította, hogy az elefánt szabályos sirt kapart ki a fa alatt és ott temette el a halott csecsemőt.

A halás páciens

Smith ezredes, egy régi kenyai telepes, egyszer elfogott egy kis elefántot, amely erősen sántított: gennyedő sebe volt a hátsó lábán. Az ezredes fődbevert oszlopok közé állította az elefántot, úgy-hogy nem tudott mozdulni és kitisztította a sebet. Amikor megérezte a jód csipését, az elefánt fájdalomtól és dühtől üvöltve megkísérelte, hogy kitörjön, de a kezelést mégis sikerült befejezni. Harmad-szorra már türelemmel fogad-ta az orvosi kezelést, de meg kellett kötni, nehogy letépje a kötelet. Végül gyógyultan szabadon bocsátották.

Ezentul ahányszor az elefánt meglátta Smith ezredest, hozzárohant, ormányával megfogta az ezredes kezét és oda-vezette a hátsó lábán lévő seb helyéhez.

Az ormány egyébként a tud-dózik megállapítása szerint kerekben 40 ezer izomszort tartalmaz, és tele van idegekkel. Ezért érzékeny is és egy elefánt sohasem használja ormányát arra, hogy halálos csapást mérjen valakire. Az ormánnyal tapogató és szagol. Azzal tépi le a füvet és azzal teszi a szájába. Étvágya csillapításához nagy türelem-re van szüksége, mert egy nap alatt 300 kiló füvet és levelet fogyaszt el, amihez átlagban 16 órai legelésre van szüksége. Szomja oltásához naponta 150-200 liter vizet iszik. Szerencséje, hogy beéri néhány óra alvással és így teljesíteni tudja a napi 16 óras legelési normát.

Sokat mesélnék százéves elefántokról, de az igazság az, hogy az elefánt átlagos élet-tartama 60 év. Az öregedő himelefánt elhagyja a csordát, amellyel már nem tud lépést tartani, de rendszerint vele megy egy-két fiatal him testőrként. Ezek figyelmeztetik a veszélyre, amelyet el-tompult érzékei már nem ész-lelnek, megvédik támadással szemben. Az öreg elefánt — a vadászok szerint — hálából megtanítja a fiatalokat mind-arra, amit hosszú életén keresztül megtanult. Testőrei rendszerint haláláig marad-nak mellette.

Kanadai levél:

Egy szótár margójára

A szótár szerzője főrabbi a Bét Jicchák templomban, amelynek hitközségi elnöke dr. Borgida József írta az alábbi levelet.

Nagy ünnepe van a nyelvtudományok. Megjelent dr. Klein Ernő angol etimológiai szótárának első, A-tól K-ig terjedő kötete, az Elsevier tudományos kiadóvállalat díszkiadásában.

Hatalmas könyvtárra tehető azoknak a könyveknek a száma, amelyek az angol nyelvvel tudományosan foglalkoznak és szavainak eredetét kutatják. Az angol nemzet semmilyen földzát nem talál nagynak, amikor nyelvének tudományos kutatásáról van szó. Az angol nemzet örök dicsősége a híres 13 foliás kötetet kétevé ügynevezett Oxford szótár (O. E. D. — Oxford English Dictionary), amely az angol szótár-irodalom legkiválóbb alkotása. De e szótár kiváló-sága csupán a frazeológiá-ban rejlik, az angol kifeje-zések történelmi fejlődése-nek meghatározásában. E-timológiai szempontból telje-sen elavult. Az angol szótár-irodalom egy másik kiváló alkotása, amelyet a legkittü-nőbbnek tartanak az ameri-ka kontinensen, a Webster féle nagy nemzetközi szótár. Ennek harmadik kiadása 1985-ben jelent meg. Jellem-ző, hogy bár ez a szótár az Egyesült Államok több mint 300 legkiválóbb tudósának a közös munkája, etimológiai részében több ezer hiba csu-szított be.

Ezeknek az előrebocsátá-sa után könnyű belátni dr. Klein Ernő etimológiai szótárának korszakalkotó jelen-tőségét. Ez a monumentális munka nemcsak a szavak eredetét kutatja, hanem a szavak tükrében egyben

megmutatja ez egész emberi kultúra csodálatos fejlődé-sét. Több mint 30 nyelvnek az ismeretével felvértezve és mindezen nyelvek történelmi fejlődésének tanulmányozása után dr. Klein Ernő csodá-latos célt tűzött ki maga elé: nyelvtudományi módsze-rekkel világítja meg az emberiség kultúrtörténetét. A világirodalomban most törté-nik először, hogy például az orvostudományok, a ma-tematikának, a fizikának, a kémianak és a többi tu-dományoknak a története-bontakozik ki a maga kép-rázatos szépségében — egy nyelvnek a szótárában.

Dr. Klein szótára foglal-kozik a szaktudósok által gyártott új szavak történeté-vel és etimológiájával is, va-lamint a mitológiai nevek keletkezésével.

Tartalmazza a szótár a személynévek etimológiáját is. Zsidó szempontból külön ki kell emelni, hogy dr. Klein szótára abban a tekintetben is az első, hogy az angol nyelvbe bejutott több mint 750 sémi, elsősorban héber eredetű szavak etimológiáját is adja.

Már ez a pár adat is szem lélteti azt a tény, hogy dr. Klein Ernő szótára kenden-zált és mégis könnyen ért-hető formában több adatot tartalmaz a nyelv és a tudományok történelme szem-pontjából, mint egy egész könyvtár.

Érthető, hogy az egész an-gol tudományos világ fel-figyelt dr. Klein munkájára és hogy a Canada Council 4.000 dolláros ösztöndíjjal tüntette ki a szerzőt.

A szótár jelentőségének szemléltetésére álljon itt dr. L. K. Shook katolikus lei-késznek és egyetemi tanár-

„BEVALLOM, HOGY ELLENSÉG VAGYOK”

A politikai perek pszichológiai előkészítésének műhelytitkaiból

KÖSSÜNK...

6. sz.

Legjobb tudomásom szerint még nem jelent meg magyar nyelvű ismertető, vagy tanulmány arról a lélektani technikáról, melyet különböző diktatúrák felhasználtak saját céljaikra és mindmáig ismeretlenek az olvasók előtt, akik a Bucharin, Kamenyev, Tuchacsevszkij, Zinovjev féle „tisztogatási” perek, a Mindszenty, Rajk, Gröss és Standart Geiger, Vogeler ügyeket, valamint a koreai háború alatt foglyul ejtett UNO-katonák furcsának és szokatlannak ható nyilatkozatait figyelemmel kísérték.

Ugy érzem, hogy szükséges egy ismertető cikket magyarul is megírni, mert az izraeli olvasók közül még ma is sokan emlékeznek azokra az időkre, amikor az úgynevezett kirakatperek vádlottainak beismerő vallomását Magyarországon és a szomszédos államokban érthetetlen misztikumot okoztak. Érthetetlen volt, hogy például az Államvédelmi Hatóság és az M. V. D. (szovjet titkos rendőrség) nyomozói és specialistái milyen vegyszereket, injekciókat s egyéb fiziológiai és pszichológiai eszközöket használtak a kívánt beismerő vallomások és a vádlottak látszólagos jó fizikai kondíciójának az elérésére. Ugyanis a tárgyalások napjaira azt a látszatot kellett kelteni az üléssteremben jelenlévő külföldi és főleg nyugati megfigyelők irányában, hogy a perek vádlottai fizikai tortúrának nem voltak kitéve és önként ismerték be az elkövetett, vagy el nem követett bűncselekményeket.

A nyílt tárgyalásokon csak is azok a vádlottak jelentek meg, akikről tudományosan megállapították, hogy az előre elkészített vádirattal kooperálni fognak és úgy viselkednek majd a bíróságon, hogy az megfelelő legyen a közönség, a sajtó és a külföldi megfigyelők előtt.

Zárt tárgyalásokon azokkal az ügyekkel is foglalkoztak,

Irta: Dr. Rubin Frigyes pszichológus (London)

ahol a vádlottakat nem tudták megfelelőképpen „beidomítani”.

★

A vádlottak hosszas, előzetes letartóztatásban tartása többféle célt szolgált. Az egyik terhelő bizonyítékoknak összegyűjtése volt a velejárója övintézkedésekkel a „nyomozás” folyamán, a másik pedig az első-, második- és harmadrendű vádlottak előkészítése és betanítása a tárgyalásra. Mivel a vádiratot nem kizárólag egyének, hanem csoportok (klikkek) tárgyalására készítették el, a csoport tagjainak vallomásait úgy kellett előzőleg összehangolni, hogy az a megkívánt célt és látszólagos hatást elérje.

A vádlottak betanítására és előkészítésére a Gestapo, M.V.D. és a szovjet-blokk titkosrendőrségei, így az Államvédelmi Hatóság is, egy többnyire megalapozott és felkészült tanácsadó osztályllyal rendelkeztek, melyeknek tagjai, biológiai, fiziológiai orvosi és lélektani szakértői voltak az úgynevezett kondicionálásnak. A módszer tökéletesítésében a Szovjetunió járt élen, mivel I. P. Pavlov, a Nobeldíjas orosz fiziológus kétségtelenül jelentékeny megfigyelésekkel és felfedezésekkel járult hozzá az állatok és emberek viselkedésének a problémáikhoz. Elméleteit a központi és a környéki idegrendszer funkcióinak dinamikájáról az egész világ elfogadta. A magasabb rendű állatok és az ember magatartását befolyásoló környezeti adottságok jelentőségét a feltétel nélküli és feltétel nélküli reflexek komplexumaiban Pavlov követői Keleten és Nyugaton egyaránt rendkívül értékes tudományos anyaggá érelték. Politikai pszichológusok a sztálini terror-korszak direktívái alatt Pavlov megfigyeléseit zseniális módon fel tudták használni és alkalmazni az egyének és tömegek indoktrinációjára.

Szabad, kondicionált vallomás a bíróság előtt

Érdekes megfigyelni azon személyek magatartását, akik politikai, vagy egyéb ügyben vádlottként kerültek és kerülnek bíróság elé a szovjet blokk országaiban. Bűnbeismerő vallomásaik és büntudatuknak a külső megnyilvánulása, ahogy a bíróságok előtt beszélnek, teljes mértékben különböznek azokról a vádlottaktól, akik személyiségüknek és lelki háttérüknek megfelelően szabadon védekeznek, tagadnak, vagy éppen beismernek, illetőleg nincsenek pszichológiaiailag preparálva a nyomozó hatóság által. Az utóbbi időkből Moszkvában tárgyalt Powers amerikai pilóta, Wynne, a Budapesten letartóztatott angol üzletember és Brooke angol tanító bűnbánó beismerései. A szovjet állam és nép

Milyen fiziológiai és pszichológiai módszerekkel dolgozik a vádhatóság?

Kétségtelen az, hogy a fizikai tortúra megmerevít és makacssá, konokká teheti az embert olyan értelemben, hogy nem képes bizonyos körülmények között úgy szerepelni, ahogy egy kirakatper rendezői számára szükséges. Igaz, hogy sok politikai fogoly vallatásánál brutális fizikai eszközöket is felhasználtak, de a hangsúly a pszichológiai fegyvereken volt.

Az idegrendszer és a memória funkcióinak normális fenntartására, valamint a beszéd tudatos és logikus ellenőrzésére az emberi szervezet csak bizonyos körülmények között képes.

A központi idegrendszerbe eljuttatott idegen anyagok és magának a szervezetnek toxikonjai fel tudják bomlasztani a viselkedésnek és a logikus gondolkodásnak eddig tapasztalt kohorens formáit, melyet általában az embernél normálisnak minősítettek.

A tudatalatti kontradikciók és a tudatos tevékenység erősen reagál az éter, meszkalin, morfium, sodium-amytal, sodium-pentathol, dexedrine, benzidrine, insulin és larcetol nevű gyógyszerekre. Ezeknek az adagolásával az agykéreg és annak különböző szekciói, valamint a kéreg alatti részek működése serkenthető, izolálható és blokkolható. Az alvás és ébrenlét ritmikájának a megzavarása mesterséges álmatlanság előidézésével, mesterséges altatással és pszichikai anomáliákkal a szervezetet alkalmasra teszi az egyén megtérésére, úgyhogy a belső és külső impressziókat bíráló reakciók és viselkedés a nyomozók hatalma alatt álljon. Azt vallja a vádlott, amit az ügyész akar...

Amint ez a fázis bekövetkezik, a letartóztatott nem ura többé saját gondolatainak, intelligenciájának és akaratának — anélkül, hogy egy ujjal is hozzájáruljon volna.

Ezt a folyamatot személytelenítésnek nevezik, mely alatt ideiglenesen eltűnnek vagy részlegesen elvesznek az emberbe nevelt kulturális, szociális, politikai és világnézeti jellemzők.

A szervezetet éltető biológiai ösztönök az előzőknél azonban erősebben működnek és mivel az élet fenntartásához szükséges fizikai és pszichikai utánpótlás a nyomozóhatóság útján kerül a fogolyhoz, egy infantilis, tehetetlen függő viszony alakul emiatt ki közöttük. A pszichológiai anomáliák a hajnali, rendszerint 1—3 óra közötti váratlan letartóztatással kezdődnek, mivel a szervezet biológiai funkciója ebben az időben mélypontra van. Pszichotraumatikus sokk lehet az előzők eredménye és a letartóztatás okát nem közlik.

A magánzárka izolációjában eltöltött hosszú hetek, sőt hónapok, anélkül, hogy a fogoly tudná, miért és miről van szó, aggodalomra, félelemre és töprengésre vezet s egyéb, lélekemésztő folyamatokat idéznek elő, amelyek egy bizonyos tudatalatti bűnösségi érzetet hoznak a felszínre, akár elkövetett az illető valamit, akár nem. A tudatalatti lejátszó konfliktusok kontradikcióinak tudatos megjelenése, mint kitűnő pszichológiai eszköz szerepelt a nyomozók kezében, melyet felhasználtak a vádirat aláírásánál és magánál a tárgyalásnál is.

A faggatás, vallatás és a fogolyra gyakorolt úgynevezett lelki ostrom situációja, melyben több nyomozónak a „pergőtű” keresztkérdései lelki, szellemi és logikai hasadságot, káoszt okozott, ki merítette a fogoly ellenállását. Ezt egyének szerint elbírálvá alkalmazták. Az úgynevezett „kondicionális rezisztencia” határvonalainak a megállapítása a letartóztatott jellemének a pontos megfigyelésével, háttérének és környezetének a tanulmányozásával fontos tényező volt a nyomozó hatóság felől.

A végső cél az volt, hogy a fogolyból egy imitáló automatát manipuláljanak, akit be lehet tanítani, illetve idomítani arra, hogy a tárgyalás alatt a lehető legtökéletesebben eljátsza a reá háraló szerepet.

A személytelenítés folyamata lehetővé tette azt, hogy a fogoly egy olyan érzelmi állapotba kerüljön a vele barátságosan viselkedő nyomozóval, mint az a személy, aki gyontaló papot kíván látni a lelken lévő könnyítésére.

A neurofiziológiában és pszichológiában kismért paradoxikus és ultraparadoxikus mentális állapotokat az A. V. H. nyomozói a Szovjetunióból importált tudományos szakértők segítségével és közreműködésével, mesterségesen idézték elő a foglyokban. A vádirat aláírásakor a fogoly meg volt győződve arról, hogy az ellene felhozott, vagy koholt vádak a valójában elkövette, bűnös és bünhődni óhajtott. Utóbbi kívánságának a tárgyaláson kifejezését is adott, amikor a bíróságon saját maga megbűntetését kérte. A bíróságon hallott és az olvasom előtt ismert beismerő vallomások nem előzetes fizikai megfélemlítés, hanem egy ördögien zseniális manipuláció eredményei voltak.

I. P. Pavlov állatokon és embereken tett megfigyeléseinek a felhasználása ebben az esetben legnagyobb mértékű visszaélés volt a tudománnyal, melynek káros hatásait még ma is érzik azok, akik a pszichológia funkcióit az idegrendszerben végbemérő és a környezetre reagáló materiális alapokban látják.

I. P. Pavlov állatokon és embereken tett megfigyeléseinek a felhasználása ebben az esetben legnagyobb mértékű visszaélés volt a tudománnyal, melynek káros hatásait még ma is érzik azok, akik a pszichológia funkcióit az idegrendszerben végbemérő és a környezetre reagáló materiális alapokban látják.

I. P. Pavlov állatokon és embereken tett megfigyeléseinek a felhasználása ebben az esetben legnagyobb mértékű visszaélés volt a tudománnyal, melynek káros hatásait még ma is érzik azok, akik a pszichológia funkcióit az idegrendszerben végbemérő és a környezetre reagáló materiális alapokban látják.

I. P. Pavlov állatokon és embereken tett megfigyeléseinek a felhasználása ebben az esetben legnagyobb mértékű visszaélés volt a tudománnyal, melynek káros hatásait még ma is érzik azok, akik a pszichológia funkcióit az idegrendszerben végbemérő és a környezetre reagáló materiális alapokban látják.

I. P. Pavlov állatokon és embereken tett megfigyeléseinek a felhasználása ebben az esetben legnagyobb mértékű visszaélés volt a tudománnyal, melynek káros hatásait még ma is érzik azok, akik a pszichológia funkcióit az idegrendszerben végbemérő és a környezetre reagáló materiális alapokban látják.

HORGOLT RUHA

Modell J. S. 037
42-es méret

Hozzávaló: 520 gr zöld „Marny-Acrilan”, Lewit's gyártmány, 80 gr fehér színű.

A minta: Láncszemek.

Első sor: Minden láncszemre egy rövid pálcikát horgolni.

Második sor: Két láncszem, két hosszú pálcika, az előző sor rövid pálcikáiból egy-egy kihagyva, a fonalat a horgolótűre csavarni és a kihagyott rövid pálcikába szűrni (ferdén a két hosszú pálcikán át) kihúzni a szemet, a horgolótűre ráteker- ni, beszűrni az előző helyre, újra kihúzni a szemet, a vé-

jük a kezdettől számított 90 cm-t. Kettéválasztani a közepén és külön-külön horgolni. A kivágás oldalán fogyasztunk 4×5 pálcikát, 3 pálcikát, 2 pálcikát és 2× egy-egy pálcikát. 99 cm magasságban (kezdetől számítva) a váll részére 2×9 pálcikát fogyasztunk.

Az eleje: Pontosan úgy horgoljunk, mint a hátát.

Az ujjak: 47 láncszemet (22 cm) horgolunk. Erre a megadott mintát horgoljuk a mindkét oldalon 15-ször minden 2 cm-nél egy-egy pálcikával szaporítunk. 32 cm magasságnál mindkét oldalon 5 pálcikát fogyasztunk, továbbá minden sorban egy-egy pálcikát, a kezdet-

A felvétel a tel-avivi Hilton szállóban készült

gén áthúzni és az összes szemetek egyszerűen, amelyek a horgolótűn vannak és azt fogyasztani: 3 hosszú pálcikát, kihagyva három rövid pálcikát ezt ismételni, míg mindössze három hosszú pálcika marad és azt lehorgoljuk.

Harmadik sor: rövid pálcikák.

A továbbiakban felváltva a második, majd a harmadik sort horgoljuk.

A mérték: 15 láncszem (rövid pálcikák) = 7 cm.

Elkészítés: Ajánlatos a nagyobb nagyságnak megfelelő szabásmintát készíteni.

A háta: 110 láncszemből egy sort horgolni (50 cm).

A fenti mintával 80 cm horgolni, innen mindkét oldalon a karlyuknak fogyasztunk 2×5 pálcikát. Egyenesen tovább horgolunk míg elér-

től számított 42 cm magasságig. Ekkor 3 pálcikát fogyasztunk mindkét oldalon és lezárjuk a horgolást.

A befejezés: Az oldal- és vállvarrásokat összeállítani. A nyakkivágásnál a hát középső részét kezdve köröskörül és vissza a fehér színű fonallal rövid pálcikákat horgolunk, minden ötödik szemet kihagyva. 8 cm után ugyanilyen módon folytatjuk a horgolást, de most már a zöld színű gyapjával, még 4 cm magasságig.

Az ujjakat beillesztjük. A csukásnál egy gombot varrunk és hurkot készítünk.

Az öv: Láncszemet horgolunk másfél méter hosszúságban, erre rövid pálcikákat horgolunk és pedig 4 cm zöld és 4 cm fehér színűben.

A Lewit's gyapjú értékes állandó kötőrovatot ad hetenként, útmutatással a divat legjobb újításai szerint kötésre. Reméljük, hogy ez a rovat sok segítséget fog Önnek nyújtani.

Lewit's

BALLADA az örökifjú Londonról

Írta: Lampel-Lapid Tamás (London)

Különvélemény Életszínvonalunk egytizenhatoda

Írta: Kármel Jochánán

Az Egyesült Államok köztársasága törölni akarja Izraélt a fejlődésben levő államok listájáról. Véleményük szerint hazánk már nem „fejlődésben levő”, hanem „fejlett” ország. Ez az elismerés és megtiszteltetés minden hízogó volta mellett sem tartozik a jó hírek közé az ország gazdasági élete szempontjából, mert egyértelmű az amerikai kormánysegélyek megszüntetésével, sőt, amennyiben nem sikerült halasztást elérnünk e téren, a jövőben dollárban és nem izraeli fontban kell majd fizetnünk az amerikai élelmiszer- feltelekért, akárcsak az európai államoknak.

Meghökentő az amerikai kormányhatározat. Majdnem mindnyájan úgy érezzük, hogy Izraélre még nagyon sok fejlesztési feladat vár és még nagyon messze vagyunk a kanaáni állapotoktól.

Valóban a fejlett államok közé tartozunk? Valóban olyan jól élünk már, hogy nem jár nekünk segély a „gazdag amerikai nagybácsi”tól? Mint a legtöbb dolog, ez is relatív. Amennyiben életszínvonalunkat és gazdaságunk fejlettségét az amerikaival, vagy a nyugateurópaiakkal hasonlítjuk össze, akkor még nagyon messze vagyunk attól, hogy gazdag és fejlett országnak számítsunk, mint mondjuk Svédország, vagy Belgium.

Hosszú évekre, vagy inkább évtizedekre van még szükségünk, hogy utólréssük ezeket az államokat, ha ugyan megadatnak az egyáltalán számunkra, hiszen a fejlődés közben Nyugateurópában és Amerikában sem áll meg. Mégis, amikor életszínvonalunk terén összehasonlítást teszünk a nálunknál nagyobb jólétben élő államokra tekintünk és jogosan azok példája lebeg a szemünk előtt.

De ha elolvassuk az amerikai kormány határozatának indoklását, arra a megállapításra kell jutnunk, hogy valóban igen sokak számára, mi, izraeliek paradicsomi állapotok között élünk. Az amerikai kormány hivatalos indoklása nem többet és nem kevesebbet állít meg, mint hogy Izraél azért nem lehet ma már „fejlődésben levő” államnak tekinteni, mivel az izraeli életszínvonal tizenhatszorosa az indiaiaké.

Azok számára, akik nem jártunk soha a Távolkeleten, még elképzelni is nehéz, hogy mi rejtőzködik eme adat mögött. Mennyi tulajdonképpen a mi életszínvonalunk egytizenhatoda? Lehetséges egyáltalán létezni és nem éhenhalni ilyen alacsony nívón?

Amellett az izraeli átlagos életszínvonal lényegesen alacsonyabb, mint olvasóink jelentős része gondolja. Az átlagos izraeli polgár semmiesetre sem az Észak-Tel-Avivban lakó kétyerekes, autóval és háromszobás saját lakással rendelkező kiskereskedő, vagy tisztviselő. Ez a réteg a lakosságnak csak egy kisebb részét teszi ki. Nálunk is sokkal többen élnek a Hátikvá-negyedben, Sapirán, vagy a Kerem Hátémánim-ban, mint Észak-Tel-Avivban. Haifán sem csak a Kármel létezik, hanem ott van a Vádi Szálib is.

Az izraeli átlagos életszínvonal körülbelül a dél-telavivi kerületek nívójának felel meg. A magasabb jövedelmű, gazdagabb rétegekkel szemben vannak ugyanis az országban még további nagy csoportok is, amelyeknek jövedelme lényegesen alacsonyabb a telavivi „schunák” lakosaiénál. Ide tartoznak elsősorban az új olévarosok lakói és a nemzetiségű arab és drúz falvak. Amikor életszínvonalunk átlagát számítjuk ki, nem szabad elfeledkeznünk ezekről a tényezőkről sem.

Amennyiben megegyezünk abban, hogy az izraeli átlagos életszínvonal az, amin egy normálisan kereső Hátikvá-negyedbeli polgár tengeti életét, akkor egy átlagos indiai annyit keres egy évben, mint a Hátikvá-negyedbeli polgár három-négy hét alatt.

A statisztika azonban mindig csal. A valóságban persze az átlag-indiai életszínvonal nem azonosak még a legalacsonyabb nívón élő izraeliével sem. Amennyiben valóban ilyen életszínvonal mellett kívánna a mi átlagjövendelmünk egytizenhatodából megélni, már régen elpusztult volna.

A statisztika nyilván számotart még olyan afrikai országokat, ahol a dollárra átszámított egy főre eső nemzeti jövedelem még alacsonyabb, mint Indiában. Azonban az aránylag gyéren lakott és kezdetleges mezőgazdaságból élő afrikai államoknál éppen a kisebb szükségletek miatt a nyomor kevésbé érezhető, mivel az emberek még nem szakadtak ki ősi életformáikból.

Indiában azonban a nyomor sokkal valóságosabb, szinte kézzel tapintható. Az ország népsűrűsége egyike a legmagasabbaknak a világon. Milliós nagyvárosokban, rég kiszakadva a bizonyos mértékig biztonságot nyújtó falusi közösségből, hatalmas tömegek élnek, elképzelhetetlen nyomorban, piszkokban és olyan körülmények között, ahol valóban az egy tál rizs az egyetlen elérhető szükséglet.

Kalkutta látványa, egybehangzó vélemény szerint, minden európai és amerikai utazó részére megrázó. A statisztika valóban lehet, hogy csak számokat tartalmaz, de az „1:16” adat mögött — hogy az átlag indiai egytizenhatodát keresi az átlag izraelinek — mégis a legszörnyűbb valóság húzódik meg.

Ez a szörnyű arány egyben rávilágít a világ legdöntőbb problémájára is és felveti mindnyájunk előtt az erkölcsi kérdést: Mi értelme van annak, hogy az amerikaiak és oroszok versenyt futnak a Holdba való mielőbbi eljutásért, amikor még itt, a Földön százezrek élnek, akiknek szellemi és gazdasági nívója elmarad a legsötétebb európai középkor mögött is?

Vajon meg tud-e állni a húszadik század szabad világának „gazdasági esodája” és Kelet-Európa elméletéhez kötött gazdasági rendszere ennek a szörnyű és félelmetes konkurenciának az árnyékában?

Meg tudja-e oldani az éhező Ázsia problémáját, vagy az 1:16 arány statisztikai adatból az egész emberi kultúra tragédiájává változik?

RAER EGY PERCERE?
NÉZZE MEG KIRAKATOMAT!
HESIL SCHWARTZ
KALAPSZAKÜZLET.
TEL-AVIV, NACHLAT BENJÁMIN-U. 40
Tisztítás TELEFON: 53309 Javitás

Párizs — mondják.
Párizs — a Fény Városa, a művészek városa, a bohémek székhelye, a civilizáció, a kultúra központja, örökifjú Párizs. Párizs? Ugyan, kérem.
Párizs, vén, kopott, kiszáradt utcákon, úgy is a világ járdaszélén, mint Villon koldusszöngye.
Kinek? Kinek a Párizsa? Modigliani már rég nem él és Cocteau is meghalt és meghalt Piaff és meghalt Camus és Juliette Greco is bevett egy

nagy adag altatót és Simone de Bouvoir csak kérdőzik, Picasso és Chagall a Rivierán választották és Brassansról azt sem tudja az ember él-e, hal-e. Csak Sartre lélegzik még és De Gaulle. És Sartre felett elszállt az idő és De Gaulle elszállt az idők felett. Párizs házaít fehérre mosták és a kormos vízzel együtt kiöntötték a lelkét is.

A minap Párizsban jártam: a Folies Bergében kikoptott a bársony, a Montparnasseon, ott, ahol a hatos megáll, amerikai stíbusz drogsterit nyitottak, a Montmartreon ugyan azok a festők ugyanazt a Brigitte Bardot portrét árulják, amelyet ugyanazok a turisták ugyanott már öt évvel ezelőtt sem vettek meg. A divatházak aralma is lejárt, Dior már nem diktál a világnak és Balenciaga sem az, ami volt és ha Cournege ki nem találja az új vonalat, az ember ügyet sem vetne rájuk.

A legnépszerűbb szanzonekesnő Párizsban egy angol lány, Petula Clark. A színházak Pinter és Osborne darabjait játsszák. Hosszú sorok állnak a mozi előtt, ahol a Beatles filmjét adják. A festők Bacon utánozzák vagy az amerikaiakat és ha van Párizsban egy divatos festő, az sem francia: Vasarelynek hívják és találják ki, hogy kőnnai származik? A francia lányok vonzók, mint mindig, de Mary Quant ruháiban vonzanak: ami nem sikerült az angoloknak, amikor az orléansi szüzet máglyára vitték, Rouen főterén, azt megtették most: sutytyomban, alattomban meghódították Párizst. Csak a francia koszt áll még ellen, hál Istennek, az angol ostromnak.

Párizs? Ugyan, kérem. London ma Európa közepe. A díszlet nem modern ugyan, a 19-ik századból maradt hátra, Victoria királynő idejéből: a szurtos házakat nem mossa le senki; a Cityben a férfiak ma is keménykalapban jár-

(Mindkét rajz Dan Reisinger, a jelenleg Londonban tartózkodó izraeli grafikus művész munkája)

nak, esernyővel a karjukon, és még mindig érvényes a törvény, amely megtiltja, hogy lakóházat építsenek a Toweról „nyíllövésnyi” távolságban.

De a szentelen, nyugodt felszín alatt és mögött London önfelédten ropog a modern élet táncát, vibrál, lüktet, magával ragad, él, alkot, újít, London fiatal, mint egy bakfis, aki tárt karokkal megy neki az életnek. Pinter — Osborne Londonja, Bacon Londonja, a Beatles Londonja, James Bond Londonja, London a város, ahol történik valami, ahonnan Julie Christie elindul Zsviagót filmezni, ahol Peter Brooks rendezi Lear királyt, ahol Olivier a század szerepét játssza, mint Othello. London ma a hangadó filmben, színházban, jazzben, divatban, de nemcsak férfi divatban, London Európa közepe. London striptease kabaréjaiban a lányok meztelenre vetkőznek — Párizsban még mindig horadják a fügefalevelet. Londonban minden nap tüntetnek a Trafalgar téren valami mellett, vagy valami ellen; Párizsban legfeljebb, ha leszavaznak egyszer hét évben. Londonban, hej, van számos utca, Párizsban legfeljebb ha egy sarok akad. Marlène besavanyodott a kalpag alatt; John Bullból dől a whiskey, gőzölög az élet. London ma Európa közepe. Párizs? Párizs?? Ugyan ne vicceljen.

Leült az eső. Gyerünk a városba. Dél van, de a Soho nem halott. A lokálok neonfényei kialudtak ugyan és az erotikus filmek mozija sem nyitott még. De hemzsegnek az emberek, akik enni jönnek ide, mert itt vannak, egymás hegyén hátán, egy egész világ éttermei: olasz kosztot szeretsz vagy indiai curryt, kínai fecskefészkét vagy polineéz mangot, magyar gulyást vagy francia békaombot — még angol menüt is kaphatsz, ha elment az eszed.

Sétáljunk le a Carnaby streetre, olyan utca ez, mint amilyen folyó a Jordán: keskeny és kicsi, de híres. Híres, mert innen indul el a világ meghódítására az angol férfidivat. Nem, nem az elegáns férfiaké, nem a frakk-szárnyak hosszát állapítják itt meg, az a Bond streeten van. Ez itt a fiatalok utcája, a Beatles generációjáé, a hosszuhajú és rövidszűz, motoros fiataloké. Nem esernyő és nem keménykalap. Színes ingek, hosszú, keskeny gallérral. Ez most a divat. Széles övek. Ez most a divat. Rövid kis tironi nyakkendő, ez most a divat. Teveszőr kis kabátok, ez most a divat. Miért ez a divat? Mert így hirdették ki a Carnaby streeten. A nevők fiatalok és az árusok fiatalok, az árusok közül nem egy piros nadrágot hord, jести a haját és illeg-billeg-négyességökkel, négyességleté-

A csecse-becse üzletben egy gombot árulnak, porcelánból, amelyre az van írva: „Férfi”. És az egyik üzletben tábla függ a falon: „Bocsásson meg, uram, ha kisasszonynak szólítottuk, de a mai világban nehéz felismerni.”

Es mit árulnak még a modern osecsebecsék között: Gonk babdát, ötven éves ujjas-lábas fürdőruhát; régi színházi előadások plakátjait — ma ez divatban van, Van Gogh kopiók helyett — és pirosra zománczott lábosokat: a fiatal háziaszony, aki uszlik az árral a lábosból szolgálja fel a vendégeket.

Es utazunk innen Knightsbridgebe, Mary Quant bazárjába, nézzük meg, hogy mit hordanak a lányok ma Lon-

lányok körül a hasukon, ke-rek hasak négyességlettel a hátukon — és a szoknyák rövidék és a térdek meztelenek — London a világ közepe.

Es menjünk ki Chelseabe, a bohém negyedbe, az új Montparnasseba, iljünk be az Il Barinoba, igyünk egy eszpresszot. Figyeld azt a fekete-hajú lányt, a fekete puloverben, a szé, fekete szemekkel, amint fekete noteszbe fekete verseket ír. A plafonról palack-égők lógnak le és az a nagy darab svéd lány ott a sarokban is eldugott kettőt a pulóvere alá. Mellettünk a két fehér diák a néger kérdéssől vitatkozik és a társaságukban ülő néger csendesen mosolyog.

donban, holnap Párizsban és New Yorkban, holnapután Hong-Kongban és Tel Avivban? Nem is érdemes odáig menni, elég, ha végigsétálunk a Piccadillyn. Plasztik színes esőköpenyek, erős színek, pi-pi-piros és korom fekete — mint a viaszos vászonba bújtatott babák. És ha az eső le-áll és lekerül a köpeny, elő-bujnak a hosszuhajú, sápadt képű lányok, mintha egy geometria-tanár álmból léptek volna ki: fekete körök fehér jести a haját és illeg-billeg-négyességökkel, négyességleté-

Leszállt az est. Mit csinálunk ma este? Menjünk színházba. Az Aldwychban az újdonsült férj áruba bocsátja kis feleségét, a Royal Court színpadán öt felnőtt halálra kövez egy csecsemőt. És valahol felolvassák ma éjjel Peter Weiss „frankfurti perét” — vidám egy város. Vagy menjünk el a cirkuszba, vagy a kabaréba, ahol Shakespeare drámáit játsszák — meztelenül; vagy csatlakozzunk a vietnámi tiltakozáshoz a Trafalgar téren, vagy hallgassuk meg Trevor-Roper tanár úr előadását a Mai Kináról, vagy vállaljuk egy spiritualista szedncs rizikóját, vagy menjünk el az indiaihoz, aki a Suami Parahatimandáról beszél — csak tudnám, mi az?

Vagy talán a legjobb lesz, ha bemegyünk az Ad Lib-be, a híres diszcoquebe, ahova a beatlek is járnak, ahol minden vagy fehér, vagy fekete és a zongora nem zongora, mert gramofon van elbújtva benne, és ahol a fiúk és lányok egymással szemben állva a zenét nem hallgatják, hanem fürdenek benne, rángatják magukat, vagy vadul ránganak, mint őseik a dzsungelben egykoron és nem érdekli őket sem az emberiség, sem a múlt vagy a jövő, sem az atombomba, sem Vietnam, érzed barátom a taktust, a taktust, hogy „nem-ér-de-ke-l”, mert „enyém a világ”, London csipői ringanak itt, a zene szól, semmi sem szürke itt, csak fehér és fekete, fehér és fekete, fehér és fekete.

KI NAGYOBB, VISCONTI VAGY FELLINI?
Egy Rómában megtartott sajtóértekezleten Giuseppe de Santis neves olasz filmrendezőlt azt kérdezték, kit tart nagyobb művésznek, Viscontit vagy Fellinit?
A válasz így hangzott:
— Viscontit, aki jóbarátom, szeretem és csodálom. Viscontt Fellinit mégis nagyobb művésznek tartom.

Nyelvtanfolyamok
délelőtt, délután és este
tanuljon Berlitznél
IVRIT, ANGOL, FRANCIA, NÉMET nyelvet
Kis csoportok.
INTENZIV KURZUSOK
alap- és középfokú iskolák diákjai számára.
Különleges osztályok felnőtteknek.
TEL-AVIV, Nachlat Benjámín 2. Tel. 56347.
HAIFA, Hechaluc-utca 27. sz. Telefon: 69265.

Beküldött viccek

MEGGONDOLTA MAGAT
Weisz és Schwarz a rabbi-val kvitliznek. Betesznek egy-egy koronát, de a rabbi elfelejti ezt a kötelezettségét. Nem tudják, hogyan figyelmeztessék rá, hogy nem tette be a pénzt. Erre műfelháborodással elkezdik egymást vádolni, hogy a másik nem tette be a koronát. A rabbi sértődötten mondja:
— Nem bírom a veszekedést. El is ment a kedvem a játéktól. Én mindenesetre kiviszem a koronámat
H. S., Akkó

A DERÉK SVÁJCIÁK

A svájci főváros Bern lakói arról ismeretesek, hogy rendkívüli megfontoltság és lassan szánják rá magukat a cselekvésre. Ehhez fűződik az alábbi vicc:

A válóperes ügyvéd berendeli irodájába a férjét. Közli vele:

— Felesége megbízásából közlöm, hogy megindította a válókeresetet ön ellen.
— No, de miért? — Kérdi megijedetten a férj. — Tavaly szép ruhát vettem neki, az után egy drága bوندát kap.

— A felesége azért óhajt valmi, mert állítása szerint ön nem teljesítette házastársi kötelességét.

— Ez meglepő — mondja a férfi. — Nem is értem őt. Csak két éve vagyunk házasok. Hát olyan sürögös ez neki?

Domán Ferenc,
Rehovot

A LEVEL

Az irodalomtanár olvassa fiának levelét. Kérd: a felesége, hogy mit ír Argentínából a fiú.

— Azt írja, hogy elhagyta a felesége, beteg a gyereke, ő átesett egy idegösszeomlással, elveszítette az állását és úgy érzi, hogy nem is tudja folytatni az életét.
— De hát ez szörnyű — kiált fel az anya.

— De kicsoda stílusa van ennek a fiúnak — mondja elismerőleg az apa — egy levelet olvasni a levelét.

KONKURENCIA

Az amerikai gyáros panaszkodik:

— Új cikket hoztam forgalomba. Két héttel később az oroszok feltalálták a japánok pedig a fele áron eladják a piacra.

ISKOLÁBAN
— Miért hívják a szülői házban tanult nyelvet anyanyelvnek?
— Mert a szülői házban csak az anyák beszélnek.

Sírfelirat

Vénasszony nyugszik itt, hála az égnek, nagymestere volt a veszekedésnek. Fussál hát innen, míg teheted, hogy fel ne keljen és pereljen veled.

Beküldte: Márton Jakab

BIROSÁGON

Vádolt: Arra kérem a tisztelt bíróságot, hogy ügyemet zárt tárgyaláson folytassa le.

Bíró: No, de miért?
Vádolt: Mert erősen meg vagyok fásva.

KERELEM

— Főnök úr, szeretnék egy kávét inni, de nincs rá pénzem. Nem adna köcsön.
— Mennyi kell — nyúl a zsebébe a főnök készségesen.

— Öt ezer font.
— Megbolondult?
— Nem. Csak Braziliában szeretném meginni a kávét.

A PÉNZTÁROS

A bankpénztáros találkozik egy ismerősével az utcán.

— Rémesen néz ki, halott sapadt.

— Na hallja! Fél év óta most jövök ki először az utcára.

— Baj volt az egészségével?
— Nem. A kasszámmal.

SPORTDEFINÍCIÓK

Nemzetközi válogatott mérkőzés: Olyan sportesemény, amely nemzeti himnusszal kezdődik és bosszúsággal végződik.

Labda: A futballisták különbözőképpen reagálnak rá. A kapus magához szereti ölelni, a többiek pedig elrúgják maguktól.

Világ bajnoksági selejtező: Olyan mérkőzés-sorozat, amelyben a mi csapatunkat kiselejtezik.

Jakabovits Béla

A zsidó humor kincsestárából

HALDOKLÁS

A gazdag zsidó haldoklik, ott ülnek ágya körül felesége és gyermekei. Mondja a haldokló:

— Száram, jegyezd fel egy papírra, amit mondok: Az asszony papírt, ceruzát vesz elő.

— Öt ezer koronával tartozik nekem a Schlesinger, felírtad?

— Fel.
— Akkor írd tovább: Háromezer koronával tartozik a Lebovits. Felírtad?

— Fel.
— Akkor írd fel, hogy Grünfeld is tartozik három ezer koronával. Felírtad?

— Fel.
— Akkor írd fel, hogy én pedig tízezer koronával tartozom a Grünfeldnek. Felírtad?

— Az asszony leteszi a papírt és a ceruzát a kezéből és fájdalmas arccal mondja a többieknek:
— Szegénykém, már össze-vissza beszél...

A KÁVÉ

A böcher a kávéról elmélkedik. Imígyen:

— Különös ital az a kávé. A vízbe beteszik a kávé, hogy az fekete legyen. Aztán tejet öntenek hozzá, hogy fehér legyen, hozzátesznek cikóriát, hogy jó keserű legyen, aztán cukrot, hogy édes legyen. Felforralják, hogy meleg legyen, aztán fuffják, hogy hideg legyen... A fene ismeri ki magát ezen...

EGY UJSÁGHIRBŐL

... a trempelő lány bevallotta, hogy a gépkocsi vezetője nem csókolt meg. A bíróság a sofőrt hanyagság miatt elítélte...

DICSEKVES

A nagybácsi dicsekedik gimnázista unokaöccsével:

— Micsoda feje van annak a fiúnak!

— Olyan jól tanul? — kérdik tőle.

— Azt nem, de a fejére esett egy téglát és semmi baja sem történt.

TETTENERÉS

— Látom új itkárnod van, a régít elbocsátottad?

— Dehogyan bocsátottam el. Elment.

— Miért?
— Rajta kapott, amint megcsókoltam a feleségemet.

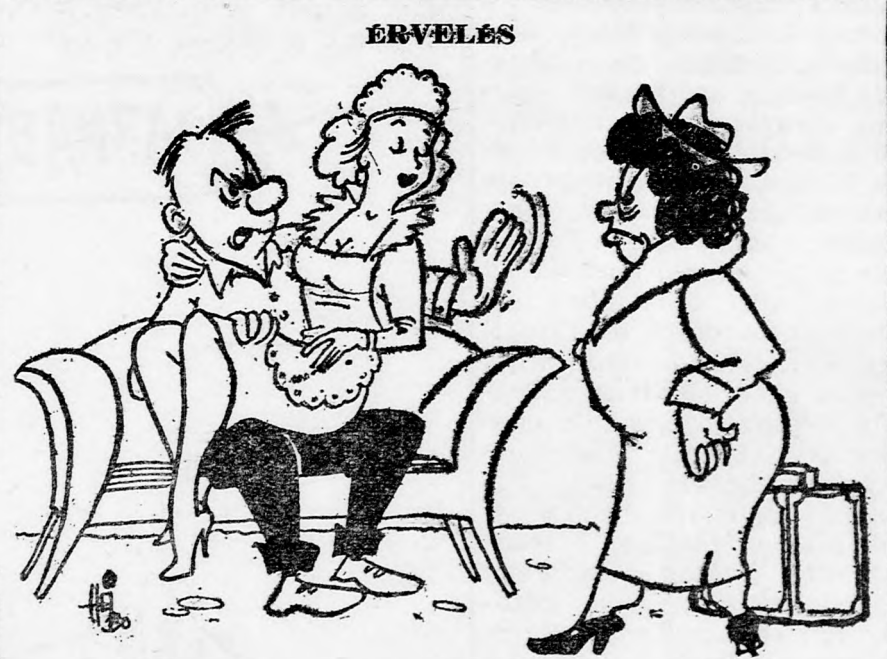
Gyors nagytakarítás

Stravenhüttenben, egy németországi kisvárosban a televíziós társaság helyszíni riportot készített. Mikor erről a város polgármestere tudomást szerzett, lóhalálban mázolókat toborzott, hogy az egyik épületen lévő feliratot átmázolják. A felirat 33 ével ezelőtt készült és így szólt:

„A rémület messze van, a halál közel, köszönt téged az SA.”

SZÓJÁTÉKOK

Bárka = Kis mulatóhely
Tupirozás = Hajmeresztés
Kopasz paripa = Tarló
Sávit Mihály

— Mielőtt üvöltözni kezdesz, gondoldj arra, hogy milyen nehéz manapság személyzetet kapni.

A NAGYON SZELLEMES EMBER

Először sokat írt, később még többet. Először volt sok mondanivalója, de nem volt pénze.

Később pénze volt sok, de nem volt mondanivalója. De ekkor már híres volt.

Aki már híres, megengedheti magának, hogy ne mondjon semmit. Először, amikor még szellemes volt, mindenkit mosolyra készített. Vállon veregettek, mert jókat írt, jókat mondott. Amikor már csak híres volt, nem veregethették meg a vállát, mert nem értek fel hozzá, de mindenki tudta, hogy szellemes és így mindenki minden írásán, vagy mondásán röhögött.

Kedvence törzsasztalánál, ahol a legszellemesebb embert hódoló körülvették, lesték minden szavát.

Tudták, hogy mindig, minden helyzetben jókat mond.

Várták a jó mondásokat. Ült az asztalnál. Nem is ült, terpeszkedett... Feje már kopaszodni kezdett, szemét félig lehunyva tartotta és így figyelte az emberiséget. Csak néha szólalt meg, de röhögni kellett mondásain.

Például egyszer azt mondta halkán, szinte magának: „Narancs!”

Csak a közvetlenül mellette ülők hallották... Ki-robant a nevetés. Narancs, hó, hó... A távolabb ülők ijedten kérdezték, nehogy lemaradjanak egy jó mondásról: „Mi, mit mondott?” „Narancs, hi, hi hi” — volt a válasz... Fuldokoltak a nevetéstől, a többiek is átvették, bólogattak és nevettek... Narancs, remek, nagyszerű, milyen egyszerű és milyen igaz van...

A pincér már sugta is a felirónőnek, aki a kasszája mögött nem hallhatta a jó mondást... „Matild, hallotta, mit mondott a nagyon szellemes ember? Hó, hó, hó, narancs...”

Matild szerelmes pillantásokat vetett a távoli asztaltársaságban ülő szellemes ember felé és közben nem blokkolt három feketét... Narancs... ő nem nevettek, de mélyen elgondolkodtatta a mondás, szerencsére azért eszébe jutott, hogy a tovasiető pincér után szóljon: „Béla, blokk nélkül, zsebbe...” Béla biccentett, mint aki érti és értette is, hogy a három fekete blokk nélkül csúszott ki, közös zsebben maradt... „Narancs.”

A szellemes nagy ember, haza készült. Hárman segítettek fel a kabátját... A negyedik izgatottan ugrott előtte: „Mester, saját kocsival van ma, vagy hívjak taxit?”

A szellemes ember, már kabátban, révetegen nézett a társaság talpon feszengő tagjaira: „Uraim, hallották? Ez a félbemaradt taxit akar hívni, hát lopom én a pénzt?”

A társaság fetrengett a nevetéstől... Hát lopja ő a pénzt? Micsoda remek mondás. Óriási! Hát lopja? A nagyon szellemes ember a kalapja széléhez emelte mutatóját.

Ez köszönés volt. Eltávozott... A kimeredt szemű törzstagok még láthatták a kávéházablakon keresztül, hogy beült a kocsijába, majd felzúgott motorja és eltűnt az estében.

Rossz hangulat lett úrrá az asztaltársaság tagjain. Unalom. Nincs, aki jókat mondjon. Elment a nagyon szellemes ember. Lassan, sorban fizettek. Magukban még próbálgatták, izlelgették a nagy ember aznap jövedelmét: „Narancs...” Óriási mondás... De a szellemes embertől valahogy jobban hangzott. Egy epigon-típusú fiatalember azt mondta: „Mandarin.” De nem nevettek senki. Őt mindenki szemtelennek tartotta. Azt is volt valóban.

(Bar-Giora)

Képeslap

Egy angliai szálloda-penzió személyzethiány miatt önkiszolgálásu üzemmé vált, ahol a vendégek minden munkát maguk végeznek el. Az árakat is ilyen mértékben csökkentették. A szálloda igazgatója most így hirdeti a vendéglátó üzemet:

„Nálunk nincs kiszolgálás és ezért bosszúság sincs!”
(Daily Mirror, London)

E napokban tartotta alakuló közgyűlését Sydneyben az „Ausztáliai Magas Nők Szövetsége”, melynek eddig több mint hetven tagja van. A legmagasabb résztvevő hat láb magas (1 láb 31,2 cm). A szövetség célja, részben hogy a ruhagyárosokat meggyőzze a magas nőknek készítendő öltözékek fontosságáról, részben, hogy a magánokét igyekezzen arról meggyőzni, hogy nincs semmi rendkívüli, vagy szégyelnlí való természetükön.
(Newsweek, New York)

Egy müncheni kvizversenyen arra a kérdésre, hogy „kik a kvékerek?”, többek között ez a válasz is elhangzott:
— A kvékerek? Ez egy amerikai békafajta.
(A gyengébbek kedvéért a kvékerek szigorú önmérséletet követelő amerikai keresztény szekta.)
(Quick)

Silvester Stein, a nevedélafrikai humorista „Másodosztályu taxi” című mosmegjelent könyvében olvas ható ez az ajánlás:
„Könyvemet négy gyermeknek ajánlom, akiknél gyakori távolléte nélkül ez sohasre tudtam volna megírni.”
(Punch, London)

A párizsi „Palais Royal” hirdetőoszlopán a „Feleségem egy párdúc” című dramabremierjét hirdették.
Rövid idő múlva ezt a kézírással hozzáfűzték megjegyzést lehetett a színlapon olvasni: „Az enyém is!”
(Paris Match)

Karl Farkas bécsi komikus így határozta meg a házasság fogalmát:
— Ha egy mit sem sejtő ifjú egy nőnek megígéri életé végéig ellátja kosztalt, lakással, ruhával, fehérneművel és minden egyébben teljesen ingyen, aminek ellenében a nő megígéri, hogy megosztja vele az összes gondjait, amelyek nélkül nem lennének — ezt nevezik házasságnak.
(Schweizer Illustrierte)

Apró bölcsességek

Amerika szabad, demokratikus ország, melyben mindenki azt tehet, amit a felesége akar.

Pincérek és gyermekek értenek hozzá, hogy sohasjöjjenek, amikor hívják őket.

Manapság a sznobizmusnetovábbjának számítana az ha valaki azzal dicsekedne hogy ki tud jönni a jövedelméből, ha nem fényképezni állandóan a gyermekeit énem igyekezne előzni a autójával.

Ebédet a titkárnökvel sokkal ritkábban vezetnek váláshoz, mint a reggelit a feleséggel.

Az önuralom legmagasabb fokát az éri el, aki meghallgatja egy betegség történetét, anélkül, hogy közben szólja: „Ezt jól ismerem Nekem is ez van!”

SZEMÉLYLEÍRÁS

— Fekete ruhát hordott és úgy futott, ahogy a lába bírta.

LEMOND

a tiszteletdíjról

CSOK ISTVAN, a világhírű magyar festőművész, müncheni tartózkodása idején megfestette egy gazdag kereskedő kuttyáját. A jól sikerült képért a bajor milliomos igen ellenszenves felesége mondtott köszönetet és a várt tiszteletdíj helyett így szólt:

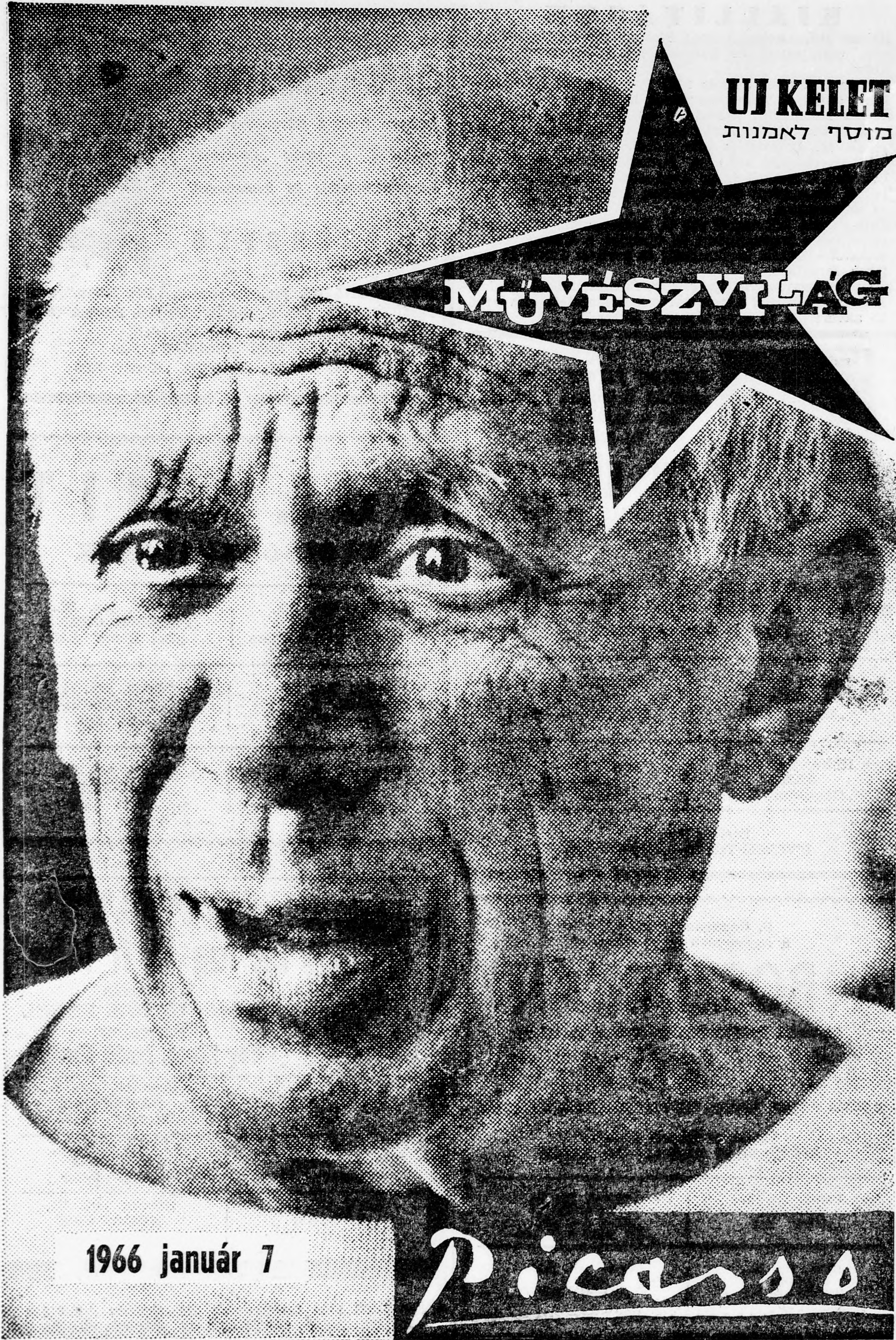
— A kép nagyon jól sikerült! Ha Waldi leköttyezdik, nem feledkezünk meg a művész úrról. Hálánk jeléül az egyik kiskutyát majd önnek ajándékozunk...

Alig akadt ideje megköszönni a nagylelkűséget, mikor a ház úrnője így folytatta:

— És szeretné a férjem, ha a mester engem is lefestene.

Csók István nem nagy lelkesedéssel fogadta az újabb megrendelést.

— Szívesen — válaszolta —, de ebben az esetben lemondok a „tiszteletdíjról”.

UJ KELET
מוסף לאמנות

MŰVÉSZVILÁG

1966 január 7

Picasso

KIÁLLÍTÁSOK

- ★ Helena Rubinstein pavilon: Picasso 150 olajfestményének, tusrajzának és karcolatának gyűjteményes kiállítása.
- ★ Galéria 220. (Ben Jehuda 220) Peter-Sénháv Hána vázlatai, guás- és vízfestményeinek kiállítása.
- ★ Béjtán Háománim (Alchárázi 9.) 37 veterán festőművész és öt szobrász közös tárlata a Hisztadrut alapításának 45. évfordulója alkalmából.
- ★ Orit (Rothschild 103.) A jeruzsálemi születésű Gad Ullmann, a Becálél és az Avni-studió növendéke képzeletbeli madarakat és városokat örökít meg guás-ban és szénrajzban.
- ★ Katz-galéria (Dizengoff 97) G. Zuckermann, a romániai származású karikaturista és újságíró a Kneszet-képviselőkről készített karikatúráit és portréit állítja ki első ízben Izraelben.
- ★ Chájá Schwartz stúdiója (Jaffa, Szimtat Mázál Dágim) A Dizengoff-díjjal háromszorosan kitüntetett művész 35 akvarelljét és guás tájképét állítja ki.

A
JOSZEF LICHTENBERG
színház örömmel mutatja
be a jiddis színpad
új csillagát

GIZI KIRSCHEN
zenés vígjátékát 6 képen
zenés vígjátékát, é képen

„Szerelem és gyűlölet”

Csak 16 éven felülieknek.

Péntek, jan. 7.,
GIVATAJIM
„Hadar” 8.30

Szombat, jan. 8.,
TEL-AVIV
ZOA-ház, 6.45-9.15

Hétfő, jan. 10.,
AKKO
„Gán-Éden” 8.45

Kedd, jan. 11.,
HERZLIA
„Héjchál” 8.30

Szerda, jan. 12.,
PETACH-TIKVA „Héjchál” 8.45

P. Gorenstein bemutatja
a legnagyobb zsidó operettet

A BOSZORKÁNY

Abrahám Goldfaden 2 felvonásos operettje

LYA KÖNIG

a jiddis színpad legnagyobb művésznőjének felléptével

Vezényel: **Marcel Kreisler**
Átdolgozta és rendezte: **Cvi Stolper**

Péntek, jan. 7.,
NAZARET
„Nurit” 8.45

Szombat, jan. 8.,
NATANJA
Sikun Avichájil,
„Bét Hágudim” 8.30

Hétfő, jan. 10.,
HAIFA
Nevé-Sáánán 8.30

Csüt., jan. 13.,
RAMLE
„Ayalon” 8.30

CSARDASKIRALYNO

Kálmán Imre 3 felvonásos ope-
rettje ★ A párisi „Chatelet”
színház balettje és kosztümjei.

70 SZEREPLŐ

KIRJAT-CHAJIM, jan. 7., péntek, „Bét Háám” 8.30
JERUZSALEM, jan. 8., szomb. „Binjáné Háumá” 8.30
TEL-AVIV, jan. 9., vas., jan. 10., hétfő,
és jan. 11., kedd „Ohel-Sém”, 8.30
BEER SEVA, jan. 13., csütörtök, „Keren” 8.30

SULAMIT

UTOLSÓ ELŐADÁSOK

Hétfő, jan. 10.,
NATANJA
„Eszer” 8.30 utóljára

Szerda, jan. 13.,
PARDESZ CHANA
„Bét Háám” 8.30

Csüt., jan. 13.,
ZICHRON JAKOV
„Somron” 8.30

Péntek, jan. 14.,
GIVAT-OLGA
„Gal” 8.45

Szombat, jan. 15.,
KFAR-ATA
„Shavit” 8.30

Hétfő, jan. 17.,
JOKNEAM
„Amit” 8.30

Jiddis Komédia Színház,
H. LIPMAN

„A tug in ír lébn”

2 felvonás

Rendező: **HENDIK ZEISEL**

Főszerepben:

Eny Liton, Izsák Havis

Péntek, jan. 7.,
MIGDAL HAEMEK
8.45

Szombat, jan. 8.,
RAMAT-GAN
„Keszem”, 6.45-9

Vasárnap, jan. 9.,
ASKELON
„Eszer” 8.30

Hétfő, jan. 10.,
TIBERIAS
„Aviv” 9-kor

Kedd, jan. 11.,
BAT-JAM
„Bát-Jám” 9-kor

Szerda, jan. 12.,
KIRJAT-GAT
„Gat” 8.30

★ Rosenfeld Feri festőművész retrospektív kiállítása a lakásán: Cahala, Barak utca 33., naponta délután 6-tól 10 óráig.

KORUNK NAGY MESTERE: PABLO PICASSO

Kiállítása a Tel-Aviv-i Múzeum
Rubinstein-termében

Irta: Dr. Marton Gizella

Óriási művészeti esemény: ez alkalommal először látunk Izraelben eredeti Picasso-műveket, százötven olajfestményt és rajzot, hála a Múzeum agilis vezetőségének, amely csaknem három évi munkát fektetett abba, hogy ez a kiállítás megvalósuljon.

A nyolcvannégy éves, franciaiba ültetett spanyol festőt korunk legnagyobb művészeinek ismerik, két festőgeneráció tekinteti mesterének, akitől mindenki tanult az elmúlt hatvan év alatt — s tovább tanul — bármily művészeti irányzatnak is a híve. Mert Picasso korunk minden művészeti irányzatán áthaladt s mindenütt „iskolát” csinált hihetetlen zsenialitásával, s éppoly hihetetlenül gyorsan lendült át új kifejezőmódokra, hogy mire követői nyomdokába értek, ő már régen más, új területen alkotott...

Nagyon jellemzően mondta róla Jean Cassou, a párizsi Modern Művészet Múzeumának az igazgatója egy alkalommal a Tel-Aviv-i múzeumban tartott előadásában, hogy „Picasso a művészet nagy kalandora, egy új, modern Odisszeusz, aki játszi könnyedséggel és fölényesen lebeg át egyik „izmusról” a másikra, olyan gyorsan és olyan lendülettel, hogy követni őt csaknem lehetetlen.” „En nem keresek új utakat, én új utakon járok” — állítja magáról Picasso.

Hosszú utat tett meg Picasso Malagától, ahol született, s ahol apja, Jose Ruiz Blasco, maga is festőművész és rajztanár volt, s fia első művészeti lépéseit egyengette.

Pablo, aki később az anyja családi nevét (Picasso) vette fel, Barcelonában jár a képzőművészeti akadémiára. 1901-ben Párizsba látogat, ahol aztán 1904-ben, 23 éves korában, véglegesen letelepszik. Akkor már kiforrott művész, hiszen 16 éves kora óta Barcelonában önálló műterme volt, s túl volt az úgynevezett „kék korszakán”.

Amikor Párizsba érkezett, ott már a fiatal festők között a fauvizmus (fauve) „dühöngött”, a hangos kiabálás, vad színek mámora —

az impresszionizmus megtagadásaképpen.

„A fényt a szín által érzékeltetjük” — állították a fiatal titánok, mint Matisse, Derain, Braque, Vlaminck, s a merész irányzatot az új jövővény vitte a legnagyobb tökélyre.

Egy rövid „rózsaszín” és egy még rövidebb „néger” korszak után Picasso és társai új irányba indulnak. A kubista kifejezési mód, valójában egy nagy kísérlet, amely szerintük visszautasítván a külvilág utánczását, szintetikus és dekoratív műveket hoz létre. A tárgyat nemcsak egy szemszögből kívánják megfesteni, hanem több oldalról, vagyis ugyanazon a vásznon a tárgyat több rétegre, több felületre bontják, hogy arról tökéletesebb képet adjanak.

Fantáziájukat szabadjára engedték, nem volt fontos ebben az új technikában a

tárgynak az alakja, a hangulat, a ritmus szerint szabadon elferdíthették azt.

Igy alakult ki a kubizmus, amelynek oltárán a kis lelkes csoport 1908-tól 1914-ig áldozta fel magát, s amelybe Picasso is teljes lélekkel és dühöngő művészi egyéniségének minden lendületével belevetette magát. 1914-ben aztán a világháború szétbontotta a kis csoportot és Picasso egyedül maradt.

A fegyelmezett, koncent-

rált és céltudatos művész munka véget ért, s a művész egy rövid római út rendkívüli hatása alatt neoklasszikus képeket kezdett festeni — s magányában ráébredt arra a számára döbbenetes valóságra, hogy a régi festészeti módszerek is fontosak és hasznosak, s egyáltalában egy művészeti élmény kifejezésére sok és több fajta módszer lehetséges.

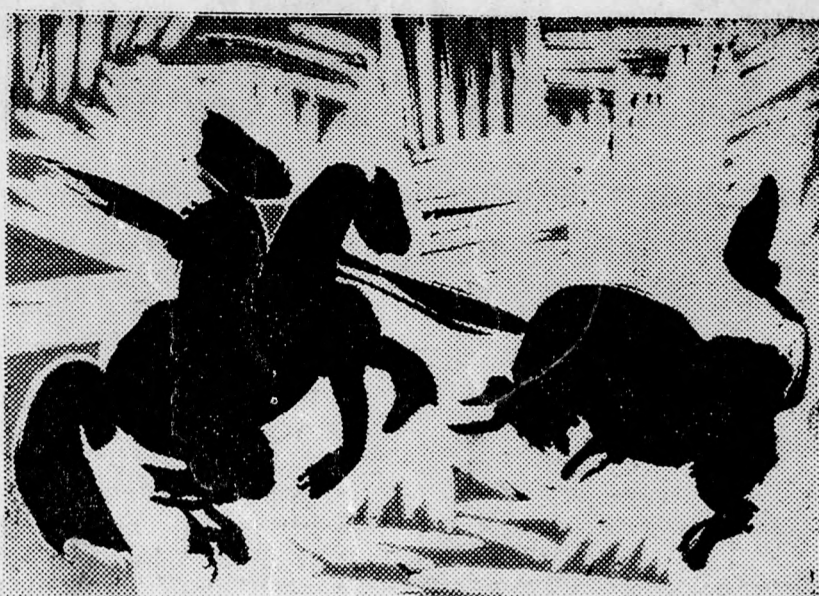
A robbanó aktivitású és temperamentumú fiatal festő egy lépéssel már tovább is ment: levonta a konzekvenciákat, s átengedte magát a teljes festészeti szabadságnak. Minden teória nélkül dolgozott ezután, tisztán hangulata és kedve sugallatára.

Ez a magyarázata, hogy hosszú karrierje alatt a világhírű festő oly sokféle módon és módszerrel dolgozott és dolgozik.

Ugy érezte, egyetlen dolog lesz fontos számára ezután: a tiszta öröm a festészetben. Azóta is mindig a „mát” festi, olyan módszerrel, ahogyan a téma, a hangulat megkívánja.

A kubista fegyelem és festészeti mód azonban mély gyökeret vert lelkében, ezt a formát a leggyakrabban megőrzi képein, legyen az szürrealista, expresszionista, neoklasszikus, stb. Gyakran a kubista eltorzítás — mint a második világháború alatt festett képeiben — a szenvedést és a nélkülözést fejezi ki.

Általában nem távolodik el a való élettől, ha kifejezőmódja sokakban nem is ezt a benyomást kelti. Saját gyermekeit festi, vagy ha nőt fest, ahhoz szerelmi, vagy családi kapcsolatok fűzik. Minden képének van valami reális alapja. Még ha (Folytatás a VII-ik oldalon)

Bikaviadal (128, színes linoleum metszet). Picassonak, mint a legtöbb spanyolnak, kedvence szórakozása a bikaviadal, több képen örökíti meg különféle kompozícióban. Ezt a rajzot 1959-ben készítette.

ÜLŐ NŐ (36). Ez a szürrealista és kubista festmény az arcot egyazon időben profilból és szembenézésből állítja be, s példája annak a meglátásnak, ahogyan Picasso a második világháború alatt festett. Az összekulcsolt kezek, amelyek a fájdalmat, a kétségbeesést fejezik ki, enyhítik a kép általános groteszk hatását. A modell a festő egyik volt felesége, Dora Maar.

Kinor Dávid, az izráeli Os

Az év legjobb filmrendezője

MENACHEM GOLAN
„Nyolcan egy nyomában”

Fa-talapzatra szerelt, kovacsolt vasból készült stílizált hárfa: ez a Kinor Dávid, az izráeli Oscar-díj, amelyet 3 évvel ezelőtt létesített a Jedit Achronot című delatoni lap, az izráeli film- és színház élet legjobbjainak megjutalmazására. Vasárnap éjjeltájban, amikor az összes színházakban lehullott a függöny és a színészek magánemberek lettek, összegyűltek a Kámeri termében, hogy ünnepeljék azokat a kollégáikat, akik elnyerték az idei izráeli Oscar-díjat.

Minden évben tíz színészt, énekest, rendezőt és színpadi író-tüntetnek ki a Kinor Dáviddal, mégpedig a legobjektívebb — vagy talán a legsubjektívebb bírót — a színház- és moziárogató közönség szavazata, szabad választása alapján. Ez talán a világ egyetlen művészeti díja, amelyet nem a szakértőkből álló zsűri, hanem végeredményben a nézőközönség oszt ki. Ez a tény sokban fokozza ennek a szerény jutalomnak az értékét, amelyet az idén a következők nyertek el:

Az év színésznője

GILA ALMAGOR
„A bukás után”
főszerepéért

Az év legjobb izráeli szindarabírója

SABTAJ TEVET
„Ne nyúljatok Neumannhoz”

Az év legjobb musical színésznője

JONA ATARI
a „Salamon király és Sálmáj, a cipész” vezető szerepéért

Az év legjobb musical színésze

ILI GORLICKI
a „Salamon király és Sálmáj, a cipész” címszerepéért

Menachem Golan harmadszor kapták a híd trio másodikban. A „Salamon király és Sálmáj, a cipész” című film pedíg két rendező és a főszere

Az év filmszínésznője

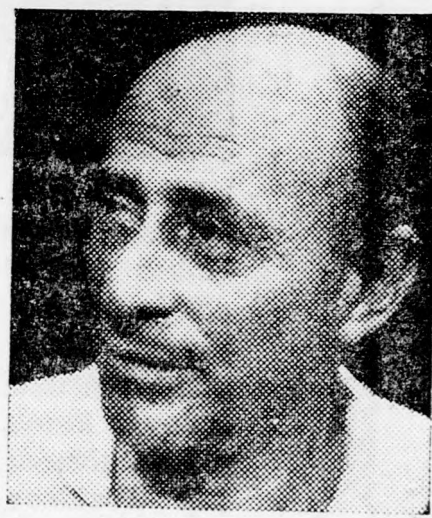
DALIA FRIEDLAND
a „Szombaton soha”
főszerepéért

Az év színésze

MISA ASEROV
a „Ki fél Virginia Wolfetól?”
főszerepéért

Az év legjobb rendezője

SMUEL BUNIM
„Salamon király és Sálmáj,
a cipész”

A legjobb sz

a JARKO

Oscar-díj

Az év filmszínésze

SAJ OFIR
a „Nyolcan egy nyomában”
főszerepéért

és Gila Almagor az idén meg a díjat, míg a Járkonyerte el a Kinor Dávidot. és Sálmáj, a cipész” közapott most (a rendező és „Nyolcan egy nyomában” közvetett kitüntetés (a plő).

brakoztató együttes

N-HID TRIO

Találkozás Bumble úrral

Több mint húsz esztendeig várt Rónai András arra, hogy valami testhezálló énekes-komikus szerepet kapjon.

A „várakozó álláspont” még Lakner bácsi gyermekszínházában kezdődött, a háborus évek Budapestjén és a fiatal művész izráeli karrierje alatt is folytatódott. Itt ott ugyan akadt egy-egy dalbetéte, mint például a „Párizsi nő”-ben, vagy a „Svejk a második világ-háboruban”, ez azonban távol áll a művész igényeinek kielégítésétől. Most azonban eljött a nagy pillanat, a Habima igazgatósága és Peter Coe rendező Rónaira osztották ki az „Oliver” című musical egyik főszerepét: Bumble urat. Rónainak való igazi szerep. A hatalmas, testes protestáns pap, a kenetteljes árvaházi igazgató, aki gyerekek árusításával foglalkozik. Joviális, az életet, éneket, táncot kedvelő figura, aki élvezi a saját szavait és igyekszik megválogatni menandivalóját.

Valóságos kálváriát járunk a Habima hatalmas épületében, amíg az egyik teremben megtaláltuk Rónai Andrást. Az Olivert ugyanis egyszerre a kisteremben, a nagyteremben, a színház könyvtárában, az emeleti karzatán és még vagy 2-3 helyiségben próbálják.

Bumble-Rónai éppen „gyereket árusít” és befejezi szólóját, amikor sikerül tollhegyre kapnunk.

— Fantasztikus érzés egy ilyen hatalmas produkcióban dolgozni — mondja Rónai András —, szinte vissza nem téző alkalom az igazi verbeli színész számára. Minden szokatlan méretű: a díszletek, a produkció beállítása, a statiszták száma; az ember jóformán csak a közvetlen partnereit ismeri. Minden forog, minden mozog, egy helytelen lépés és máris kiforogtál a színről egy más díszletbe.

— Biztos vagyok benne, hogy az „Oliver” olyan sláger lesz, mint külföldön, mert a rendező esküszik rá, hogy az izráeli színészi gárda semmiben sem marad el a külföldi együttes mögött.

A Habima alaposan felkészült erre az előadásra, amelybe 450 ezer fontot fektetett. A négy főszereplő közül háromnak állandó dublőze van, csak a negyediknek, Bumble úrnak tilos betegnek lenni, mert az egyetlen, akinek számára nem találtak helyettesítést.

Rónai szereti ezt a szerepét, amely nemcsak újabb csúcspontot jelent karrierjében, de azt is jelenti, hogy vége az izráeli színészek cigányéletének. Nem kell már minden este más városba utazniuk a társulattal, mert a közeli hónapokra biztosítva van a kellő számú közönség Tel Avivban az „Oliver” számára.

Rónai mosolyogva nézi buzgó gyermekpartnereit: „Emlékeztetnek a gyermekkoromra, én is így kezdtem annak idején Lakner hátsinál — mondja, majd hozzáteszi, — ki tudja, talán ezeknek a gyerekeknek egyike X év múlva ugyancsak Bumble úr szerepét fogja játszani.”

Lionel Bart, a szövegíró és zeneszerző három egyformán nagy szerepet írt az Oliverben. Az egyik Fagin, az öregedő zsidó tolvaj, a másik Nancy, a harmadik pedig Bumble úr. A negyedik, valamivel kisebb szerep, az özvegyasszonyé. Rónai egy szólót, két duettet és egy kvartettben énekel, ami nem kis terhet ró a művészre.

Félbeszakítjuk beszélgetésünket, mert Rónai siet. Givátáimba viszi a taxi, a Geva filmgyárba, ahol a sminnelő mester keze alatt hamarosan „A két Kuni Lemel” című film egyik chászid figurája lesz Bumble úrból...

Fuchs Avram

SZÍNHÁZAK MŰSORA

HABIMA. „Féltreértés”. Albert Camus színműve a fatalizmusról Etienne Debel rendezésében. Főszerepben: Chana Rovina, Cipora Peled és Nachum Buchmann.

„A s'chuná”. Jákov Bár Nátán nosztalgikus színműve az egyik dél-telavivi lakó negyed hőskorából, Jozsét Rodán rendezésében, Klacsinnal a főszerepben.

„Ki fél Virginia Wolftól”. Albee szókimondó, drámai feszültséggel telített társadalmi drámája Hy Callus rendezésében, Mirjám Zohár, Dalia Friedland, Misa Aserov és Alexander Peleg a főszerepben.

KAMERI. „Születésnap ünnepség”. A valóság és a valószínűség határán egy eldugott penzióban játszódik le Harold Pinter drámája Leonard Schach rendezésében. Simon Bár és Ráchel Márkus a főszerepben.

„Az Oppenheimer ügy”. Kipphard a szegényteljes McCarthy bizottság jegyzőkönyvei alapján írta meg Robert Oppenheimer, az atombomba atyja ellen folytatott politikai vizsgálatot. Főszerepben Jozséf Jádin.

„Huzd ki a steckert, forr a víz”. Kishont Ferenc rendezte saját vígjátékát és gúnyt űz a modern művészekből, de nem kíméli a műkritikusokat sem. Főszerepben Odéd Kotler, Galia Topol és Jehuda Fuchs.

OHEL. „Sloane úr, a drága”. A modern idők követelményei szerint „félelmetes komédiát” írt Joe Orton az angol társadalom kétszínűségéről Patrick Droomgol rendezésében. Főszerepben Tova Pardo, Jiszráél Szegal, Amosz Mokádi és Odéd Tomi.

„A képzelt beteg”. Saj Ofir pantomimot játszik, Molière klasszikus komédiájának címszerepében, Roland Pietri rendezésében, viszont Filiseva Michaeli ismét babizonnyitja kitünő színészi tehetségét.

HAIFAI VÁROSI SZÍNHÁZ. „Peter Pan”. Felnőtteknek és gyermekeknek egyaránt kellemes szórakozást nyújtó zenés színcarab, rengeteg színpadi trükkel, repülő színészekkel, Gila Almagorral, a soha meg nem öregedő gyerek szerepében.

SILVA. „Csárdáskirálynő”. Kálmán Imre bűbajos operettje Bitus Davidov rendezésében. A kitünő zenekart Róth László dirigálja. A címszerepet Eszter Baumwohl énekl, közreműködik a párisi Chatelet színház balettkara.

TANCO. BÁTSEVA balettcsoport: Modern táncokból összeállított harmadik műsorát mutatja be.

1966. I. 7. Uj Kelet V.

ZENEÉLET

IZRAELI ZENESZERZŐK BEMUTAKOZÁSA

Annak a páratlanul gyors fejlődésnek, melynek országunk alapítása óta tanúi lehetünk, részesei a szellemi és kulturális élet alkotói, az írók, művészek, zeneszerzők is. S hasonlóan rendkívül rövid idő alatt futott be az izraeli zene fejlődése oly nagy utat, mely normális körülmények között hosszú évtizedeket igényelt volna. Kezdetben vala a keleti orosz-lenyegyel zsidó népzene és annak stílusa, mely uralta az ercei zenét. A 30-as évek végén a keleti törzsek, főképp jemeniták folklórából merített a hazai műzene. Az utóbbi években hatalmas ugrással térthódítottak a legújabb zenei irányzatok, — az elektromikus, valamint a szériális és dodekafon zene — a nemzeti jellegű nagybőgőre — mint p. o. Joszef Tál, Ehrlich Orgad, vagy Schuster műveiben — a háttérbe szorítva, s az izraeli műzenét nemzetközivé téve. Persze abban a gazdag sokféleségben, melyben ezek az új stílusok utat törtek, számos kombinációra is találunk, mikoris a hagyományos keleti zene a nemzetközi irányok rendszerét olvasztja be (Boskovics, Pártos és részben: Széter).

Mindenestre az Izraeli Zeneszerzők nagygyűlése alkalmával megtartott négy koncert anyagát áttekintve, látnunk kell, hogy a régi, konvencionális folklór, azaz a népzenei elemek és stílusok uralma erősen csökkent, s még a hagyományos zsidó szellemnek oly régi képviselője is, mint például Joáchim Sztucevszky is igyekszik minél modernebb nyelvezetet használni, melyben már csak absztrakt nyomokban lehet fel az ország zenéje... S ha vannak is fiatal, vagy idősebb szerzők (Ram Da-Oz vagy az újonnan bevándorolt Kondor Lipót, alias Jehuda Ben-Kohén), akik folklorisztikus alapon keresnek kapcsolatot a nemzeti stílussal, a túlnyomó többség túlhaladta ezt a vonalat, azaz, ha még keleti téma-törzseket is használ fel, műveikben (Kondor Lipót kitűnően megírta és ugyanígy hangzó Rapszódia vonósnyegyre), úgy más európai stílusok uralkodnak rajtuk. A legradikálisabb úton Abel Ehrlich (sz. 1915), valamint Georg Schuster (sz. 1915) haladnak úgynevezett punktuális-szeriális irányt követve, nagyon logikusan, de nem könnyen követhetően.

A művek tömegéből, mely

VI Uj Kelet 1966. I. 7.

a három utolsó koncert (egy a ZOA-ban s kettő a telavivi Múzeumban) alkalmából elhangzott Max Brod „126. zsoltára”, Rafael Dragan, Dausz, Karel Salmon, Mose Rappaport és Paul Ben Chá-jim dalai mellett figyelemreméltóan emelkedett ki Benjámin Bár-Annak Tabenkin versére írott nagyon hangulatos dala, kitűnő zongorakísérettel.

A zongoraművek közül Ram Da-Oz „kilenc kis tánc”-a szellemesen, ötletesen, nagy írói készséggel idézi az ország szellemét, míg a finomtollú Kondor Lipót „Kilenc bagatell”-je személyes élményből fakadó, hangulatos, igen jólhangzó, kedves és nagyon megnyerő minitűrök sorozata.

Külön figyelmet igényel a telavivi Rubin-Zeneakadémia növendékei által — igen rosszul — rendezett est a Múzeumban, mely úgy műsoránál, mint kivitelének magas színvonalánál fogva, sokkal nagyobb érdeklődésre tarthatott volna számot, mint néhány tucatnyi hallgató jelenlétére... Sztucevszkynek már említett brácsa-darabján kívül Ram Da-Oz lendületes zongora-capriccióját hallhattuk (a nagytehetségű fiatal Dani Adanitól), majd Mordecháj Szeter három fűzetnyi két és három hegedűre írott tanulmányi darabjából egy — túlméretezett — sorozatot, az utóbbit Joszi Fogel, Mose Gross és Maja Waldmann kitűnő előadásában. Ezekhez az apró darabokhoz az ihletet Bartók hegedű-kettősei adták meg, — melyekből a szerző olykor nemcsak ihletet merített — s amelyek remekül szerkesztett, mintaszerűen kidolgozott tanulmányok. Az est másik érdekessége Boskovics kétszólamú darabjainak kilenc miniatűrűből álló sorozata, Fenyves Alice elsőrendűen kivitelezett átiratában, két hegedűre (M. Waldmann és R. Friedmann), amelyek mint koncertdarabok is jól megállhatják helyüket. Pártos Ödön igazgató két művével volt képviselve, régebbi cselló-balladájával és a nemrégiben említett, sokkalta őszintébb, egységesebb új „Zongora-darab”-jával, amelyet ismét Zita Finkelstein előadásában hallhattunk.

A nagyszámú előadó közül az Uj Izraeli Vonósnyegységek, Friedel Teller és Leila Sáni (ének), Chérut Jisraéli (zongora) nevét emelhetjük ki.

Érdekes, tanulságos áttekintést nyújtott az összesen négy este terjedő telavivi

demonstráció, a hazai zeneszerzés magas színvonalát és sokrétűségét igazolva.

FILHARMONIKUS ZENEKAR

Az 5-ik sorozat második műsorában Gennadi Rozsdesztvenszkij, a zenekar kiváló vendégkarmestere új oldalról mutatkozott be, nem kevésbé tüneményesen, mint bemutatkozásakor. — Paul Hindemith, az újabb német zene nemrégiben elhunyt nagy úttörője, aki remek humorát több művében csillogtatta meg, C. M. Weber témáinak feldolgozásával „Szimfonikus metamorfózis” című négyteteles művében ismét nagyon sok könnyedséget, szellemes és tréfás ötletet halmaz fel. Nem idézi pontosan a német romantika nagymesterének témáit, hanem azokat rögtön megváltoztatott formában, inkább perszifálva vonultatja fel, de briliáns klarinét, hegedű és ütőhangszer szóloival még is adózik szellemének. S mily remek humorral szólaltatta meg ezt a művet Rozsdesztvenszkij! Olvasták Dosztovszkij drasztikus humoros novelláit? Ugyanaz írta őket, mint a „Bűn és bűnhődés”-t és a „Karamzov testvérek”-et! Ez a karmester néhány napja a 8-ik Sosztakovics-szimfónia súlyosveretű drámájával lépett ki, most pedig nagyszerű humorával és ötleteivel szórakoztatott.

Atugorva (bár valójában átugorhattuk volna) a műsor közbeeső számát — Mozart hegedű-brácsa-kettősversenyét, melyben a zenekarnak kitűnő kamarazsukisokként ismert tagjai, Chá-jim Taub és Daniel Benjámini sajnálatosan vérszegény és unalmas teljesítményt nyújtottak — forduljunk gyorsan Prokofjev 3-ik „Hamupipóke” szvitjéhez, amely szerzőjét, előadóját egy aránt új színben tünteti fel.

Mellékes, hogy Prokofjev valóban távolabb mutató szociológiai és ideológiai síkon akarta-e Hamupipóke bájos történetét zeneileg értelmezni, — vagy pedig, mint azt az eredmény mutatja —, inkább ennek a pókhálósövényű finom, hófehér leányalaknak, mely mindenkor eszményképei közé tartozott, kívánt páratlan gyöngédséggel, szinte a szerelmes diák féltő remegésével emléket állítani: zenéje elbűvölő! Mélyen fájjaljuk, hogy az eredeti balettet, melyet 1944-ben fejezett be, nem ismerjük, s most csak néhány gyöngyszeme csillogott, mosolygott felénk a belőle készült, eredetileg nyolc-részes szvitből, melyből ezúttal hatot hallhattunk. A mesészerű milió-

be egy régi tánc, a lassú páváne vezet be, s ott találjuk „Cindarellá”-t, Hamupipóké, a bálteremben, a herceg és más előkelőségek által körülrajongva. Felbukkan, régi ismerősünkként, Prokofjev „Három narancs szerelmé”-nek bájos indulója is, a vendéglátó tüneményes Hamupipóke szervirozza eze ket az oly ritkaságzámba menő gyümölcsöket vendégeinek...

Ilyesfajtaképp nyújtotta át nekünk is Rozsdesztvenszkij ezt a hat kis számot, mint valami ritka, nagyon izletes gyümölcsöt, páratlan finomsággal, előkelőséggel, és amellet a leggyöngédebb humorral, szívmelegítő, ideg-zsongító közvetlenséggel és szeretettel. S hogyan szólít hegedűseink, fűvósaink ebben a darabban! Itt mutatják ki, mire is képesek művészeink, ha ilyen tüneményes tehetség bírja megszólalásra őket!

Csajkovszkij „Francesca da Rimini” fantázia-nyitánya zárta a műsort, karmesternek, zenekarnak egyaránt lelkes óvációt eredményezve.

DAL-EST

A telavivi Múzeum a dél-amerikai származású mezzoszoprán, Sosáná Naidics, adott szombaton dal-estet, a Kol Jisraéli-zenekar néhány tagjának közreműködésével. Meleg kedélyű, rendkívül intelligens, értékes muzikus, választékos ízléssel és stílus-készséggel. Hangja a közepfekvésben szól a legszebben, legmelegebben. Sajnos, azonban, hangterjedelme igen korlátolt, a magasság felé haladva hajlik az élességre, a mélység felé a gyors eltompulásra. Ez persze csökkentheti kifejezési lehetőségeit. Az est kimagasló, rendkívül szépen előadott számai a Brahms-dalok voltak, melyekhez Debussy-dalok nagyon finoman csiszolt előadása méltóan csatlakozott. Bach „Máté”-passiójának nagyszerű áriájához azonban hiányzott a mélysége, Händel, Purcell és Bach más áriáiban pedig minduntalan hangbéli adottságának korlátjaiba ütközött. Ennek ellenére nagy élvezetet szerzett dal-estekben amúgy is szűkölködő hallgatóságának, mely zsúfolásig megtöltötte a Múzeum termét. Izia Bracker, a Kol Jisraéli hegedűs koncertmestere Bach egyik szonátáját adta elő Arje Sachs elmélyedő, rendkívül stílusos zongora-szólomával, míg a Svédországban élő, ex-izraeli Gideon Röhr (brácsa) igen szépen kísérte az énekesnőt, de holtunalmasan játszotta Schubert gyönyörű Arpeggione-szonátáját.

Pataki László

• HETI FILMLEVÉL.

Casanova 70 — Ben Jehuda mozi

Ritkán van alkalmunk a nézőseregnek ilyen szórakoztató, szellemes, ötletes filmet látnia, mint a korunk Casanovájának kalandjairól szóló vígjáték. Casanováról tudjuk, hogy a szebbik nem iránti szenvedélye végzetes kalandokba sodorta. Így van ez a mai Casanovával is, Andreával, aki a NATO hadsereg délcég őrnagya és minden gondja, hogy fiatal ember léte csak az érdeklődése maradt meg a szépségek iránt, meg a vágyakozása, de cserbenhagyta őt férfiúi ereje.

helyzetek kerekednek körülötte. Szicíliai küldetése során különösen sok veszedelemben keveredik, gyilkossági kísérlet vádjá miatt a bíróság elé kerül, de kiderül ártatlansága és végülis feleségül veszi szelid, szép szöke menyasszonyát, aki mellett már nem sok veszélyes helyzet kínálkozik és így a szerelmes éjszakáira úgy megy felesége hálószobájába, hogy az ablakpárkányokon kuszik át a bérház negyedik emeletén.

A kétórás film minden perce, minden kockája szórakoz-

leivonuló női szépségeket értjük. Casanova minden kalandja bámulatos szépségekkel kapcsolatos, akik igen merész öltözékekben és kényesnek mondható helyzetekben láthatók. A siker tehát nem kétséges.

A film főszerepét a mai olasz filmgyártás elsőszámú nagysága, Marcello Mastroianni alakítja. Róla köztudomású, hogy magánéletében is nagy nőhódító. Aligha lehetett volna erre a szerepre megfelelőbbet találni. Ez a színész minden szerepében remekel. Gondoljunk a „Válás olasz módra” című filmben nyújtott teljesítményére, vagy arra a megható alakítására, amit a „Bajtársak” című, ugyancsak Monicelli-filmben megformált. Ragyogó színész és Casanovája fe-

lejtethetlen. Egész életművében fontos szerepet tölt majd be ez a szerepe. A film minden kockájában látható, semmilyen esemény nem zajlik le nélküle. Blazirtsága, majd hirtelen fellobbanó szenvedélye, elvontsága és szórakozottsága, a vígjátéki fogások biztoskezü alkalmazása és a szatíra műfajának alapos megértése és ábrázolási készsége együttesen formálják ki nagyszerű teljesítményét.

A gyönyörű partnernők egész sokasága vonul fel. Virna Lisi, Marisa Mell, Michele Mercier stb. Egyik szebb, mint a másik. A zseniális rendező, Mario Monicelli pedig gondoskodik róla, hogy valamennyi szépség jól oldja meg szerepét.

Z. D.

Pszichiáterhez fordul, aki különböző tanácsokkal látja el, az igazi szerelem üdvösségéről beszél neki s arról, hogy visszatér hozzá a férfiassága, ha olyan nők iránt érdeklődik, akikért kockázatokat kell vállalnia, akik miatt veszedelmes helyzetekbe kerül.

A mi derék Casanovánk attól a perctől fogva csakis a legveszélyesebb helyzetekben érzi férfinak magát és keresi az ilyen szituációkat. Szépséges és előkelő menyasszonyával és annak szüleivel ellátogat a cirkuszba, ahol egy német oroszlanészledítő mutatványát nézi végig. A szám után a cirkuszigazgató ajánlatot tesz a nézősereg férfitagjainak arra, hogy aki hajlandó bemenni a ketrecbe, az megcsókolhatja a szelidítő nőt. Andreát leküzdhetetlen kényszer vezeti a ketrecbe. És ez a kényszer mindig előtérbe lép, amint veszedelmes

tató, izgalmas és fonák helyzetet nagyszerűen mulattatják a nézőt. Egész konzorcium készítette a film forgatókönyvét, mely dulszokodik az eseményekben és ötletekben. Mint a egymással versenyelelt volna az öt scenárista, annyi humort, fordulatosságot, olyan szellemes dialógusokat kerekítettek. Dícséretes munkát végeztek. Nem marad el a nézősereg hálája. De mindenekelőtt Mario Monicellit, a rendezőt illeti a dicséret. Monicelli régióta tudják a beavatottak, hogy egyike az olasz filmművészet legjobbjainak. Mégis sokáig kallódott és nem értékelték eléggé tehetségét. Ezuttal vígjátékban, vagy ha úgy tesszük szatírában mutatkozott be. Nagyszerűen állta meg a helyét.

Monicelli nem fukarkodott a látnivalók nyújtásában. Ezuttal a látnivalók alatt a

PABLO PICASSO

(Folytatás a 3-ik oldalról)

régi festők képeiből meríti a témát — amint ez az utóbbi években kedvenc szórakozása lett —, mindig valami aktuális, élő hangulatot visz ezekbe is. Az természetesen más megítélés alá esik, hogy ezek a régi témára hangszerelt művek jobbak, művészibbek-e az eredetienél.

Az Ebed a gyepen (Le Déjeuner sur l'herbe, 57) egyike azoknak az olajfestményeknek, amelyeket Picasso nagy mesterek után készített, a múltban keresve ihletet, de saját magához hűen, megtöri ezeknek a képeknek konvencionális formáit. Talán éppen ezért ez a festménye nagy visszatekintést keltett bennünk, Manet kitűnő képének úgyszólván megszenstelenítését érezzük a profán kubista kivitelezésben. (Ezt a témát a kiállításon több variációban láthatjuk.)

★

Picasso olyan sokoldalú, univerzális művész, mintha a reneszánsz korban élne. Nemcsak nagy festő és grafikus, de ugyanolyan nagy szobrász is, kerámikus, mozaista, fazekas, sőt, drámaíró és költő.

Nincs az a művészeti kifejezőmód, amibe ne „harapott” volna bele. Hosszú karrierje alatt több alkalommal áldozott a „collage”-nak is: az újság- és egyéb papírdarabok, rongy, stb., belealkálása a képekbe, az ő keze alatt nagy és érdekes képeket eredményezett. Ezáltal a ma divatos „pop-art” egyik előfutára lett.

Nagy szenvedélye az ötvös-munka, a metszetek készítése is.

Remek, elegáns vonalú rajzait kőbe, fémbe vési, rajzolja, sokszorosítja, s ezen a téren is új találmányai vannak, mindig újat alkot. Két évtizede már, hogy a litográfia mélyedt el, azt tökéletesítette mindenféle új eljárásokkal; az utóbbi időben a Hnoleummetszetek lelkesítik.

A kiállított remek litográfia fontos részét képezik Picasso munkásságának. Minden litográfiai rajzát saját aláírással, 50 példányban hozza ki. Gazdag, változatos témák ezek kitűnő kivitelezésben. A Picasso-rajongók nagy tömegei előnybe helyezik ezeket a műveket olajfestményeivel szemben, közelebb állnak hozzájuk, mert nyugodtabbak és érthetőbbek, mint a világhírű olajfestmények.

★

Picasso, a világhírű agg örökifjú, aránylag magányosan él Mouginsben levő farmján. Későn kel és éjjel dolgozik kedvenc linoleummetszetein. Legnagyobb gondja, hogy távolartsa magát a turisták tömegeitől, akik zavarnák munkájában.

„A magány az én jutalmam” — mondta Picasso egy barátjának arra a kérdésére, hogy a festőnek okvetlen magányosnak kell-e lennie? — „De ez a művész tragédiája is egyben. Az aréna homokján kell állania egyedül, vásznával és festőállványával. Körülötte zúg a tömeg, s mozdulatait figyelni. Ez rémes, de ez az élet.”

1966. I. 7. Uj Kelet VII

* IZRAÉLI ÉJSZAKÁK *

FINITA LA COMEDIA

Pontosan 400 előadás után, a Kameri levette a műsorról Gronemann-Altermann Salamon király és Salmáj a cipész című tábójos zenés vígjátékát. Közönség nem hiányzott, még legálább 100-150 előadásra sem, azonban közel másfél évig szüntelenül játszották ezt a színművet és úgy az igazgatóság, mint a színészek, akik elfáradtak, úgy vélték, jobb lesz, ha megszakítják az előadás-sorozatot. Csak megszakítják, mert az elgondolás szerint 1966 nyarán ismét felújítják az eredeti szereposztásban.

A Smuel Bunin által rendezett színmű próbáit 1964 júniusában kezdték meg és augusztusban az izraeli zene és dráma fesztivál keretében tartották az első 4 díszelőadást. A hivatalos premier 1964 szeptember 12-én volt és az utolsó előadásra 1966 január 1-én gördült le a függöny. A Salamon királyt 239-szer játszották Tel-Avivban, 157-szer más városokban és 4 alkalommal a párizsi Népek Színháza fesztiválja keretében ez év júniusában. A párizsi műkritikusok az izraeli előadást a fesztiválon résztvevő 37 együttes közül a három legjobb produkció közé sorolták.

A „Salamon király” Smuel Bunin rendezésében Arje Návon díszleteivel és Alexander Argov kíséző zenéjével a közeljövőben Amsterdamban is bemutatkozik. Ezt megelőzően azonban a Broadway-n már megkezdődtek a Salamon király angol nyelvű változatának próbái és a new-yorki premiért valószínűleg még januárban megtartják az amerikai vállalkozók.

KOL HAKAVOD

Az északi hadtest színjátzó együttese január 11-én kedden, Bét Hechájál termében mutatja be új programját, amelyet az egyik slágerről Kol Hákavodnak neveztek el. Az előadást Smuel Sáj rendezte, akinek ez a második rendezői munkája, amióta megvált a hirdetői szakmától. Először a Gadna színjátzó csoportjának műsorát hozta színre.

Az északi hadtest működő színészeinek műsorát Kishont Ferenc, Jozsef Gámszu, Didi Manuszi, Jákov Ben Nátán, Tirca Atár és Smuel Sáj írták, a kíséző zenét pedig Alexander Argov, Arje Levanon és Jákov Hollander szerezte.

LENGYEL VERA HANGVERSENYE

Lengyel Vera, a kitűnő zongoraművész nő január 22-én, szombaton este tartja legközelebbi hangversenyét Tel-Aviv-i múzeum, Dizengoff utcai termében. Az önálló hangversenyét Mozart, Schumann és Liszt műveiből

állította össze a művész, aki bemutatja még Ránki György 2. szonátáját is.

Lengyel Vera, aki tavaly nagy sikerrel koncertezett Budapesten, ismét hivatalos meghívást kapott és márciusban nyilvános hangversenyt ad a magyar fővárosban.

HABIMA

Az Oliver c. zenés színdarab bemutatója miatt a Habima átépíti hatalmas színpadát. Kicsérélik a padlózatot és az ócska, poros deszka helyét sima keményfa parkett foglalta el, hogy a bonyolult díszlet közepén a hatalmas forgószínpaddal zökkenésmentesen szolgálhassa az előadás menetét. A sok tóna súlyú kombinált díszlet már megérkezett Angliából és átszállították a tel-avivi kiállítási park egyik pavillonjába, ahol felszerelték. Ebben a pavillonban kezdődnek meg a tényleges díszlet-próbák, az előkészületek ugyanis eddig a színház-épület termeiben több helyiségben folytak.

„EGYSZERI” ESTEK A CHAMAMBAN

Dán Ben Amoc, a jaffai Chámán egyik tulajdonos-művészeti igazgatója bebizonyította, hogy minden szempontról kifizetődő egyszeri előadásokat rendezni, vagyis olyan művészestéket, amelyek programját nem ismétlik meg megegyszer. Az agilis fiatalember, minden pénteken este a színház termé-

ben meginterjúvolja az a heti aktuális események egyik esetleg több hősét. A szellemes interjú-sorozat jótállónak bizonyult és a közönség pentek esténként zsufolásig tölti meg a termet.

Az interjú-esték nyomán megszületett a heti „politikai klub”-este, amelynek keretében először Mosz Dájánt és baráti körét látták vendégül a volt vezérkari főnökök, a színházi nagyjairól szóló könyve megjelentése alkalmából. Miután ez az este is bevált, megszületett a „sport-klub”-est, ahol sportolók, sport újságírók és egyszerű szurkolók vitatják meg a heti sporteseményeket és a „mi lett volna, ha...”-t. Az első ilyen sport vitaestet január 9-én, vasárnap rendezik.

FERENC JOZSEF ONALLO DALESTJE

Ami Ferenc Józsefnek semmi köze a Habsburg dinasztiához. Budapesten született ez a tehetséges operatárs, kinek kiváló basszus hangját jól ismeri az izraeli közönség. Ferenc József, nem tagja az operaháznak és önálló hangversenyekkel valamint helyi fellépésekkel keresi kenyerét feltségével, Leával, aki állandó kísérője,

nemcsak az életben, hanem a zongorán is. Ferenc József január 8-án, szombat este 12-9-kor a tel-avivi Klausner klubban (Slomo Hámelech 95) önálló dal-estet ad. Műsora első részét Mozart, Verdi, Schubert, Massenet, Glinka műveiből állította össze, míg a szünet után héber, magyar angol, német és jiddis nyelvű dalokat énekel, közöttük Kálmán Imre és Lavotta Rezső szerzeményeit.

KISHONT LIBRETÓT ÍR

Kishont Ferencnek újra alkalma nyílik, hogy sokoldalúságát bebizonyítsa. A kiváló humorista, aki eredetileg szobrászatot és festé-

szetet tanult, de végül is, mint író aratott sikert, aki mint rendező is megállta a helyét (Szálách Sábáti, „Stecker”), most libretót ír. A néhány héttel ezelőtt alakult izraeli Kamara ensemble élén Gari Bertini áll, egyfelvonásos vígoperát readelt Menáchem Avicom zeneszerzőnél, s ennek az opera buffónak a szövegét írja Kishont.

ROVIDEN

Charles Aznavour, a világhírű francia szanzenékes január elejére tervezett izraeli vendég szereplése, a művész másirányú elfoglaltsága és a zsufolt művészi évad miatt, egyelőre elmarad.

A bukaresti revü 5-én, szerdán este mutatkozott be a tel-avivi közönségnek.

Ili Gorlicki és Joná Atári január 6-án este mutatták be Nátán Altermann régi és új strófáiból összeállított „A bolhapiac” nevű műsorukat.

Meghivottak előtt már levetítették Menáchem Golán, a „Kairói akció” című filmjét, amelynek két hét múlva hét moziban lesz egyszerre az ősbemutatója.

Az izraeli Kamara-ensemble, szerda este tartotta első hangversenyét, másnap este pedig Bizét és Menotti egyfelvonásos kisoperát adta elő a tel-avivi Bét Hechájálban.

KONDOR LIPÓT HANGVERSENY

Kondor Lipót, akinek műveit Jehuda Ben-Kohen dínév alatt nagy sikerrel adták elő az izraeli zeneszerzők legutóbbi kongresszusa alkalmából adott koncerteken, tavaly májusban érkezett Izraelbe. Kondor Lipót 1949-től 1965 elejéig a budapesti Zeneművészeti Főiskola zongoraszakának professzora volt. Zongoraművésznek indult, de izületi gyulladása miatt meg kellett szakítania felfelé ivelő karrierjét. Mint zeneszerző megzenésítette Bialik és Csernichovszky néhány versét, egy gyermek-operát, számos zongora-darabot, közöttük egy szonátát és más vokális műveket írt. Kondor professzor, az ásdódi zenekonzervatórium igazgatójaként kezdte meg izraeli tevékenységét és szabad idejét a zeneszerzésnek szenteli.